

วารสาร
มนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้จัดพิมพ์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ที่ปรึกษาบรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร. สัญญา สะสอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฌัฐพร จาดยางโทน ดร. เสกสรร ท้าวทุมมา อาจารย์นิมิต วุฒิอินทร์
บรรณาธิการ	อาจารย์ ดร. ไกรลาส จิตรกุล
กองบรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิโบล วิมลสิทธิชัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เณลิ้มชัย ไชยชมภู ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คุณัญญา รังนิจชาวล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญใจ กิจชาลารัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฌัฐวัฒน์ โสมดี อาจารย์ ดร. นิตยา สงวนงาม อาจารย์ ดร. ฌกานต์ อนุกุลวรรธกะ อาจารย์ ดร. ศรียา หงส์ยี่สิบเอ็ด อาจารย์ ดร. รัชพล สัมพุทธานนท์ อาจารย์ Parham Rafatjou นางสาวพัศตร์พิมล สมบัติใหม่ นางรัชฎาพร พันธุ์ทวี นางสาวสุภารัตน์ สมบัติ นางสาวชลกาญจน์ กันทะวงศ์ นางสาวนิตกัญญา แซ่แต้ นายปฐมพงษ์ กันทะวงศ์

นายอดิศักดิ์ ดวงคำสิทธิ์
นางสาวณัฐนันท์ โสกา
นางสาวณัฐติการณีย์ พันเพ็ญ
นางสาวชัชญา ชุติณัฐกุล
นางสาวน้ำเพชร เตปินสาย

วัตถุประสงค์	1. เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความทางวิชาการ และ บทความหนังสือทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อค้นพบ ข้อคิดเห็นทางวิชาการและวิจัยแก่นักวิชาการ อาจารย์ นักศึกษา นักวิจัย ตลอดจนบุคคลทั่วไปทั้งชาวไทยและ ต่างประเทศที่มีความสนใจทางด้านมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์
กำหนดออก	ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม)
สำนักงาน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ 202 ถ. ซ้างเผือก ต. ซ้างเผือก อ. เมือง จ. เชียงใหม่ 50300 โทร 0 5388 5712 เว็บไซต์ http://www.human.cmru.ac.th
เว็บไซต์วารสาร	https://www.tci-thaijo.org/index.php/husocjr/index

---

บทความทุกบทความที่ตีพิมพ์ได้รับการตรวจจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทศนะและข้อคิดเห็นที่
ปรากฏในบทความของวารสารนี้เป็นของผู้เขียน มิใช่ความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ
และมิใช่ความรับผิดชอบของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Journal of Humanities and Social Sciences, Chiang Mai Rajabhat University

---

Publisher	Faculty of Humanities and Social Sciences, Chiang Mai Rajabhat University
Consulting	Assoc. Prof. Dr. Sanya Sasong Asst. Prof. Natthaphorn Chatyangthon Dr. Seksun Seksan Thaotumma Mr. Nimit Wuttiin
Editor-in-Chief	Dr. Krailas Jitkul
Editorial Board	Asst. Prof. Dr. Kittipong Wongthip Asst. Prof. Dr. Nilobon Wimolsittichai Asst. Prof. Dr. Chalearmchai Chaichompoo Asst. Prof. Dr. Dusadee Rangseechatchawan Asst. Prof. Dr. Kwanjai Kitchalarat Asst. Prof. Dr. Nattawat Somdee Dr. Nittaya Sa-nguan-ngam Dr. Nakarn Anuwattaga Dr. Sariya Hongyeesiped Dr. Ratchaphon Sumputthanon Mr. Parham Rafatjou Miss Pakpimol Sombatmai Mrs. Ratchadaporn Panthawee Miss Sudarat Sombat Miss Chonlakan Kantawong Miss Nitikan Sengkasae Mr. Patompong Kantawong Mr. Adisak Duangtasit

Miss Natthanana Sopa

Miss Nuttikarn Funfua

Miss Chatchaya Chutinatphuwadon

Miss Nampetch Teypinsai

Objective	1. To publish research, academic and review articles related to Humanities and Social Sciences. 2. To be a forum for sharing knowledge, opinions and research advancement in Humanities and Social Sciences, and related fields for academic scholars, students, lectures, researchers and others who interested in the fields of Humanities and Social Sciences.
Frequency	Bi-annually (January-June; July-December)
Office	Faculty of Humanities and Social Sciences, Chiang Mai Rajabhat University 202 Changpeuk Rd., Changpeuk, Muang, Chiang Mai 50300 Tel. 0 5388 5712 Website: http://www.human.cmru.ac.th
Journal website	https://www.tci-thaijo.org/index.php/husocjr/index

---

All articles submitted for this publication were reviewed by the academic reviewers. The editorial board and the Faculty of Humanities and Social Sciences, CMRU claim no responsibility for the content or opinions expressed by the authors of individual articles or columns in this journal. Reprinting of any articles in this journal must be permitted by the editorial board.

วารสาร
**มนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์**
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทบรรณาธิการ	7
ดร. ไกรลาส จิตรกุล	
ผลการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยเรื่อง ระดับภาษา โดยใช้การสอนแบบปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลาดแค ธีรภัทร คำทึง	9
การประเมินพื้นที่ประบางต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ กรณีศึกษา: อำเภอเมืองเชียงใหม่ บรมศักดิ์ กลั่นเรืองแสง และ ดร. รัชพล สัมพุทธานนท์	24
การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากเส้นใยธรรมชาติ จังหวัดเชียงราย ผศ.ดร. มาโนชย์ นวลสระ, จารุวรรณ เฟ็งศิริ, น้ำเพชร เตป็นสาย และ รัชชญา ชุติณัฐกุล	42
พฤติกรรมกรรมการอ่านและปัจจัยที่ส่งผลต่อการอ่านของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผศ.ดร. ชโรจันย์ ชัยมินทร์, ผศ. สุรชาติ พุทธิมา, ฐิตารีย์ ตาแก้ว และเสาวลักษณ์ สุรินตะ	59
งานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงในประเทศไทย เสริม วัชรินทร์	78
บทวิจารณ์หนังสือ พัชรพล ชิดชม	102

Journal of
Humanities and Social Sciences,
Chiang Mai Rajabhat University

Editorial Notes	7
Dr. Krailas Jitkul	
The Studying Achievement to Language Level on Thai language, through Problem-based Learning of Grade 9 Students, Banlatkhae school	9
Theerapat Khumting	
Assessment of Particulate Matter 2.5 (PM 2.5) Vulnerable Areas	24
Using Geographic Information System, Mueang Chiang Mai District Case Study	
Baromasak Klanreungsang and Dr. Ratchaphon Sumputthanon	
Development of natural fibers woven fabrics in Chiang Rai Province	42
Asst. Prof. Manote Nuansara, Jaruwan Pengsiri, Nampetch Teypinsai and Chatchaya Chutinatphuwadon	
Reading Behavior and Factors Influencing the Reading	59
of Undergraduate Students of the Chiang Mai Rajabhat University	
Charocheenee Chaimin, Surachart Putthima, Titaree Takeaw and Saowalak Surinta	
A Compilation of the History of Realistic Painting	78
Serm Watcharin	
Book Review	102
Patcharapol Chidchom	

บทบรรณาธิการ

วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ฉบับนี้เป็นฉบับที่ 2 ของ ปีที่ 3 จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อค้นพบ ข้อคิดเห็นทางวิชาการและวิจัย แก่นักวิชาการ อาจารย์ นักศึกษา นักวิจัย ตลอดจนบุคคลทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มีความสนใจด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความในวารสารเล่มนี้มีทั้งหมด 6 บทความ ประกอบด้วยบทความวิจัยจำนวน 4 บทความ บทความวิชาการ 1 บทความ และบทวิจารณ์หนังสือ 1 บทความ

บทความวิจัย 4 บทความประกอบด้วย บทความเรื่อง “ผลการเรียนรู้รายวิชา ภาษาไทยเรื่องระดับภาษา โดยใช้การสอนแบบปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลาดแค” ของ ชีรภัทร คำทึง บทความต่อมา เรื่อง “การประเมินพื้นที่ประปรายต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ กรณีศึกษา: อำเภอเมืองเชียงใหม่” ของบรมศักดิ์ กลั่นเรืองแสง และ ดร.รัชพล สัมพุทธานนท์ และบทความเรื่อง พฤติกรรมการอ่านและ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการอ่านของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ของ ชโรชนิย์ ชัยมินทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรชาติ พุทธิมา จิตศิริย์ ตาแก้ว และเสาวลักษณ์ สุรินตะ สุดท้ายเป็นบทความวิจัยของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาโนชย์ นวลสระ, จารุวรรณ เพ็งศิริ, น้ำเพชร เตปินสาย, และชัชชญา ชูดิษฐ์ภูวดล เรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผ้าทอจากเส้นใยธรรมชาติ จังหวัดเชียงราย” นอกจากนี้ยังมีบทความวิชาการอีก 1 เรื่อง คือ “งานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงในประเทศไทย” ของ เสริม วัชรินทร์ และปิดท้าย ด้วยบทวิจารณ์ หนังสือแบบฝึกการวิจัยแบบผสมผสานวิธี : กิจกรรมสำหรับการ ออกแบบ การนำไปใช้ และเผยแพร่โครงการ (The Mixed Methods Research Workbook

: Activities for Designing, Implementing, and Publishing Projects) ที่เขียนโดย Michael D. Fetters โดย พัชรพล ชิดชม

ขอขอบคุณคณะกรรมการบริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ กองบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอกที่กรุณาประเมินบทความให้มีความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ต้องขอขอบคุณเจ้าของบทความทุกท่านที่ส่งบทความเข้ามาตีพิมพ์ในวารสารฯ ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 เล่มนี้

ทั้งนี้กองบรรณาธิการขอเชิญผู้สนใจทุกท่านร่วมส่งบทความวิจัย หรือบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่แบ่งปันองค์ความรู้ในการพัฒนาศาสตร์ด้านมนุษยและสังคมต่อไป หากท่านผู้อ่านต้องการทราบข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับวารสารฯ หรือมีข้อเสนอแนะสามารถติดต่อได้ที่ husocjr@g.cmru.ac.th กองบรรณาธิการยินดีน้อมรับเพื่อจะได้นำมาปรับปรุงวารสารฯ ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น สามารถติดตามวารสารทางออนไลน์ได้ที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/husocjr/index> หรือทาง QR code ที่ียบทบบรรณาธิการนี้

บรรณาธิการ
ดร.ไกรลาส จิตรกุล

ผลการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยเรื่อง ระดับภาษา โดยใช้การสอนแบบปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลาดแค

ธีรภัทร คำทิง¹

¹ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

Received 29/4/2021 Revised 27/7/2021 Accepted 20/9/2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยเรื่อง ระดับภาษา โดยใช้การสอนแบบปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลาดแค กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลาดแค สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 28 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบทดสอบเรื่อง ระดับภาษา แบบอัตนัยจำนวน 3 ชุด จำนวนชุดละ 5 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการใช้สถิติร้อยละและค่าเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่า ผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการอธิบายลักษณะการใช้ภาษาในแต่ละระดับ มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 92.86 ผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการวิเคราะห์ระดับภาษาที่กำหนดให้ มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 85.71 และ ผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการใช้ภาษาตามระดับในการสื่อสาร มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 64.28 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: รายวิชาภาษาไทย, ระดับภาษา, การสอนแบบปัญหาเป็นฐาน

The Studying Achievement to Language Level on Thai language, through Problem-based Learning of Grade 9 Students, Banlatkhae school

Theerapat Khumting¹

¹Teacher at Phetchabun Primary Educational Service Area Office 1

Received 29/4/2021 Revised 27/7/2021 Accepted 20/9/2021

Abstract

This research aims to study the studying achievement to language level on Thai language, through Problem-based Learning of grade 9 students, Banlatkhae school. The target group was grade 9 students, Banlatkhae school under the Primary Educational Service Phetchabun Area 1, which 28 students who were studying in the second semester of the academic year 2020, using purposive sampling. The tools used in the research were the essay test on language level for 3 sets and each set had 5 sections. The quantitative data were analyzed by percentage statistics and means. From the study, it was found that the learning result of students in explaining the characteristics of language use in each level had 26 students who passed the test which was 92.86%. The learning result of students in analyzing specified language level had 24 students passing the test which was 85.71% and the learning result of students in using language according to communication level had 18 students passing the test which was 64.28% which passed the specified criteria.

Keywords: Thai Language, Language Level, Problem-based Learning

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

โลกในยุคปัจจุบันได้วิวัฒนาการเข้าสู่สังคมแห่งความรู้และทักษะ เนื่องจากความเฟื่องฟูของระบบทุนนิยม ส่งผลให้ผลตอบแทนต่อความรู้และทักษะเพิ่มสูงขึ้น ทำให้เกิดปัญหาช่องว่างทางรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นระหว่างผู้ที่มีทักษะความรู้สูงและผู้มีทักษะความรู้ต่ำ ด้วยวิวัฒนาการดังกล่าวเป็นผลให้แต่ละประเทศต้องเร่งพัฒนาศักยภาพและปรับตัวให้เท่าทันต่อสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกด้าน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของแต่ละประเทศ สิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาคุณภาพของประชากร เพราะการดำรงชีพของมนุษย์ต้องอาศัยการเรียนรู้เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป การศึกษาและการเรียนรู้จึงเป็นครรลองของการดำเนินชีวิต (สุพรรณิ ชาญประเสริฐ, 2557) ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาถือเป็นประเด็นสำคัญที่จำเป็นจะต้องดำเนินการ ซึ่งบุคคลสำคัญที่มีส่วนพัฒนาคุณภาพการศึกษาคือ ครู

ปัจจุบันมีครูบางส่วนยังใช้ระบบการเรียนการสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลาดแค พบว่านักเรียนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นโต้แย้งกับเพื่อนหรือครู และไม่คอยกล้าตอบคำถามว่าทำไมหรือเพราะเหตุใด ซึ่งครูผู้สอนยังใช้วิธีการสอนแบบบรรยายและเน้นให้นักเรียนท่องจำ อีกทั้งนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนไม่หลากหลาย ขาดความยืดหยุ่น ทำให้ไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมของนักเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนขาดลำดับขั้นตอน จึงทำให้นักเรียนไม่เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และขาดทักษะที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบันของนักเรียน

ดังนั้นครูควรจัดกิจกรรมเรียนรู้เพื่อมุ่งให้นักเรียนได้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และมีวิจารณญาณ ครูควรเปิดโอกาสและกระตุ้นให้นักเรียนได้ฝึกคิดหาเหตุผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนเกิดความสามารถในการคิดได้ดีในอนาคต เมื่อนักเรียนจะต้องเผชิญปัญหา และเป็นผู้ที่สามารถคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล (ลัดดา ศิลาน้อย,

2554) หากจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการท่องจำมากกว่าให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล จะทำให้นักเรียนขาดทักษะการคิด ซึ่งเกิดจากกระบวนการปลูกฝังที่ขาดประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้จึงต้องมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ครูและนักเรียนต้องเรียนรู้ไปด้วยกัน (ปัทมจินดา อินทรีรักษา, 2562) นอกจากนี้ ครูควรใช้สื่อในการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจและใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลายมาใช้ในการกระบวนการเรียนการสอนให้มากขึ้น โดยมีการพิจารณาสื่อและรูปแบบการสอนที่สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นพื้นฐาน สำหรับรูปแบบการสอนที่สอดคล้องกับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 นั้น มีหลายรูปแบบ ซึ่งวิจารณ์ พานิช (2555) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ว่าต้องก้าวข้ามสาระวิชาไปสู่การจัดการเรียนรู้ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เช่น การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-based Learning) การเรียนแบบสืบเสาะความรู้ (Inquiry Learning) การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) การเรียนรู้แบบโครงการ (Project Learning) เป็นต้น (สำนักบริหารงานการศึกษามัธยมปลาย, 2558)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม โดยให้นักเรียนสร้างความรู้ใหม่จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในโลกเป็นบริบทของการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา (เอกกมล บุญยะพัฒน์, 2557) ซึ่งเป็นทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งได้ความรู้ตามศาสตร์ในสาขาวิชาที่ตนศึกษาไปพร้อมกันด้วย การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความเข้าใจและการแก้ไขปัญหาเป็นหลัก

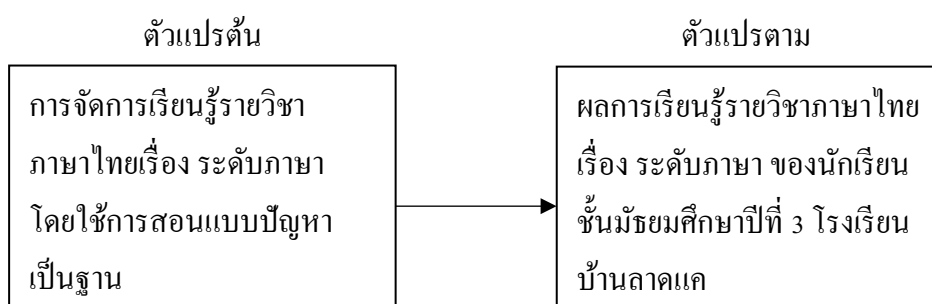
จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงศึกษาผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย เรื่อง ระดับภาษา โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลาดแค เนื่องจากเรื่องระดับภาษา เป็นเรื่องที่นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้สื่อสารกับผู้อื่นในชีวิตประจำวันของนักเรียนได้โดยตรง เช่น นักเรียนต้องใช้ภาษาให้ถูกต้องตามบริบทและสถานการณ์การสื่อสาร ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวจะเน้นให้นักเรียน

ได้เรียนรู้จากสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันของนักเรียน อันจะเป็นประโยชน์ที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยเรื่อง ระดับภาษา โดยใช้การสอนแบบปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลาดแค

3. กรอบแนวคิด

4. วิธีการวิจัย

4.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลาดแค สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 28 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

4.2 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยคือ เรื่อง ระดับภาษา โดยแบ่งเป็นการอธิบายลักษณะการใช้ภาษาในแต่ละระดับ การวิเคราะห์ระดับภาษา และการใช้ภาษาตามระดับการสื่อสาร

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเรียนการสอนนี้ คือ แบบทดสอบเรื่อง ระดับภาษา ซึ่งได้กำหนดขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

- 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบจากเอกสารและตำราต่าง ๆ
- 2) สร้างแบบทดสอบเรื่อง ระดับภาษา แบบอัตนัยจำนวน 3 ชุด ชุดละ 5 ข้อ 30 คะแนน ได้แก่ แบบทดสอบที่ใช้วัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการอธิบายลักษณะการใช้ภาษาในแต่ละระดับ แบบทดสอบที่ใช้วัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการวิเคราะห์ระดับภาษาที่กำหนดให้ และแบบทดสอบที่ใช้วัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการใช้ภาษาตามระดับในการสื่อสาร
- 3) นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมด้านภาษา
- 4) นำแบบทดสอบที่ตรวจสอบแล้วปรับปรุงแก้ไขใช้กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ต่อไป

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) จัดปฐมนิเทศนักเรียนเพื่อทำความเข้าใจถึงวิธีการเรียน บทบาทของนักเรียน จุดประสงค์ของการเรียน วิธีการประเมินผลการเรียนรู้ และหน้าที่ของนักเรียนตามการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน
- 2) จัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยเรื่อง ระดับภาษา โดยการสอนแบบปัญหาเป็นฐาน ตามแผนการเรียนรู้จำนวน 3 แผน รวมทั้งสิ้น 6 ชั่วโมง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา

- (1) นักเรียนและครูสนทนากันว่า ในตอนเช้านักเรียนเจอใครบ้าง และทักทายกันอย่างไร
- (2) ครูถามเหตุผลว่า ทำไมนักเรียนทักทายแต่ละคนไม่เหมือนกัน และถามต่อว่าใช้คำทักทายเหมาะสมหรือไม่

(3) แบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม โดยให้แต่ละคนจับสลากสีที่ครูเตรียมไว้ นักเรียนคนที่จับได้สีเดียวกันให้อยู่กลุ่มเดียวกัน

(4) นักเรียนชมวิดิทัศน์เกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาไม่เหมาะสมกับระดับบุคคล ซึ่งมีอยู่หลายสถานการณ์ เช่น การสนทนาระหว่างครูกับนักเรียน การสนทนา ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

(5) นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ว่าจากวิดิทัศน์ที่ครูให้ชมพบปัญหาในการใช้ภาษาอย่างไร

ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจปัญหา

(6) นักเรียนแต่ละกลุ่มทำความเข้าใจปัญหาร่วมกัน โดยการให้นักเรียนระบุว่า ในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ดังกล่าว จำเป็นต้องศึกษาความรู้เกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง

(7) ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอ ประเด็นที่จำเป็นต้องศึกษา โดยให้นักเรียนกลุ่มอื่น ร่วมกันเติมเต็มประเด็นที่ต้องไปศึกษาค้นคว้า

ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า

(8) ครูแนะนำแหล่งข้อมูลสำหรับให้นักเรียนศึกษา เช่น หนังสือหลักภาษาไทย ม.3 ทะเบียนภาษา ดำราในห้องสมุด เป็นต้น

(9) นักเรียนดำเนินการศึกษาด้วยตนเองในเรื่องที่ต้องการเรียนรู้ จาก แหล่งข้อมูลที่เตรียมไว้ให้ตามความสนใจของนักเรียน และเขียนสรุปความรู้ที่ตนเอง ศึกษาลงในสมุด

ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้

(10) หลังจากที่นักเรียนแต่ละคนได้ศึกษาเรื่อง ระดับภาษา จากแหล่งเรียนรู้ที่ตนเองเลือกแล้วให้นักเรียนมารวมกลุ่มและแลกเปลี่ยนสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ภายในกลุ่ม เพื่ออภิปรายและประเมินความรู้ที่ได้มา ว่ามีความเหมาะสม ถูกต้องหรือไม่

ขั้นที่ 5 สรุป

(11) นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปความรู้เรื่อง ระดับภาษา โดยเขียนเรียงเรียงเป็น องค์ความรู้ของกลุ่มตนเองในลักษณะแผนผังความคิด

ขั้นที่ 6 นำเสนอ

(12) นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอแผนผังความคิดหน้าชั้นเรียน กลุ่มละ 7 นาที นักเรียนกลุ่มอื่นและครูประเมินและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

(13) นักเรียนนักเรียนทำแบบทดสอบเรื่อง ระดับภาษา ให้นักเรียนเฉลยร่วมกัน ครูให้ข้อมูลย้อนกลับ

3) รวบรวมผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยเรื่อง ระดับภาษา โดยใช้ การสอนแบบปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลาดแค ซึ่ง ได้จากการที่ให้นักเรียนทำแบบทดสอบเรื่อง ระดับภาษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการให้นักเรียนทำแบบทดสอบเรื่องระดับภาษามา วิเคราะห์ด้วยการนำมาหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย โดยกำหนดให้นักเรียนผ่านเกณฑ์การ ทดสอบต้องมีคะแนนในระดับพอใช้ขึ้นไป และเกณฑ์จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ต้อง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งมีเกณฑ์การแปลผลคะแนนเป็น 3 ระดับ (อุเทน ปัญโญ, 2553) ดังต่อไปนี้

คะแนนระหว่าง 25 – 30 หมายถึง ผลการเรียนรู้อยู่ในระดับดี

คะแนนระหว่าง 15 – 24 หมายถึง ผลการเรียนรู้อยู่ในระดับพอใช้

คะแนนระหว่าง 0 – 14 หมายถึง ผลการเรียนรู้อยู่ในระดับปรับปรุง

5. ผลการศึกษา

จากการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยเรื่อง ระดับภาษา โดยใช้ การสอนแบบปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลาดแค ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการจัดการเรียนรู้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ผลการเรียนรู้ของนักเรียน ในการอธิบายลักษณะการใช้ภาษาในแต่ละระดับ ผลการเรียนรู้ของนักเรียน ในการ วิเคราะห์ระดับภาษาที่กำหนดให้ ผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการใช้ภาษาตามระดับ ในการสื่อสาร มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

5.1 ผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการอธิบายลักษณะการใช้ภาษาในแต่ละระดับ

จากการศึกษาผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการอธิบายลักษณะการใช้ภาษาในแต่ละระดับ มีผลดังต่อไปนี้

ตาราง 1 ผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการอธิบายลักษณะการใช้ภาษาในแต่ละระดับ
จำแนกตามระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	จำนวนนักเรียน (คน)	ร้อยละ	ผ่านเกณฑ์ (ร้อยละ)
ดี	14	50.00	92.86
พอใช้	12	42.86	
ปรับปรุง	2	7.14	

จากตารางที่ 1 พบว่ามีจำนวนนักเรียนที่มีผลการเรียนรู้ในการอธิบายลักษณะการใช้ภาษาในแต่ละระดับ ในระดับคุณภาพดีมากที่สุด จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมา คือระดับคุณภาพพอใช้ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 และระดับคุณภาพปรับปรุงน้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.14 สามารถสรุปได้ว่านักเรียนมีผลการรู้ในการอธิบายลักษณะการใช้ภาษาในแต่ละระดับสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 92.86

5.2 ผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการวิเคราะห์ระดับภาษาที่กำหนดให้

จากการศึกษาผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการวิเคราะห์ระดับภาษาที่กำหนดให้ มีผลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการวิเคราะห์ระดับภาษาที่กำหนดให้จำแนกตามระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	จำนวนนักเรียน (คน)	ร้อยละ	ผ่านเกณฑ์ (ร้อยละ)
ดี	8	28.57	85.71
พอใช้	16	57.14	
ปรับปรุง	4	14.29	

จากตารางที่ 2 พบว่ามีจำนวนนักเรียนที่มีผลการเรียนรู้ในการวิเคราะห์ระดับภาษาที่กำหนดให้ ในระดับคุณภาพพอใช้มากที่สุด จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมา คือ ระดับคุณภาพดี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 และระดับคุณภาพปรับปรุงน้อยที่สุด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 สามารถสรุปได้ว่านักเรียนมีผลการรู้ในการวิเคราะห์ระดับภาษาที่กำหนดให้ในแต่ละระดับ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 85.71

5.3 ผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการใช้ภาษาตามระดับในการสื่อสาร

จากการศึกษาผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการใช้ภาษาตามระดับในการสื่อสาร มีผลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการใช้ภาษาตามระดับในการสื่อสารจำแนกตามระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	จำนวนนักเรียน (คน)	ร้อยละ	ผ่านเกณฑ์ (ร้อยละ)
ดี	0	0.00	64.28
พอใช้	18	64.28	
ปรับปรุง	10	35.72	

จากตารางที่ 3 พบว่ามีจำนวนนักเรียนที่มีผลการเรียนรู้ในการใช้ภาษาตามระดับในการสื่อสารในระดับคุณภาพพอใช้มากที่สุด จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 64.28 รองลงมา คือระดับคุณภาพปรับปรุง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 35.72 และไม่พบนักเรียนในระดับคุณภาพดี คิดเป็นร้อยละ 0.00 สามารถสรุปได้ว่านักเรียนมีผลการรู้ในการใช้ภาษาตามระดับในการสื่อสาร สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 64.28

จากผลการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยเรื่อง ระดับภาษา โดยใช้การสอนแบบปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลาดแค ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการจัดการเรียนรู้ในภาพรวม ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยเรื่อง ระดับภาษา โดยใช้การสอนแบบ ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลาดแค ในภาพรวม

ประเด็นของผล การจัดการเรียนรู้	จำนวนที่ผ่าน เกณฑ์ (คน)	ร้อยละที่ผ่าน เกณฑ์	สรุปผล
ผลการเรียนรู้ที่นักเรียน ในการอธิบายลักษณะ การใช้ภาษาในแต่ละ ระดับ	26	92.86	สูงกว่าเกณฑ์ที่ กำหนด
ผลการเรียนรู้ที่นักเรียน ในการวิเคราะห์ระดับ ภาษาที่กำหนดให้	24	85.71	สูงกว่าเกณฑ์ที่ กำหนด
ผลการเรียนรู้ที่นักเรียน ในการใช้ภาษาตาม ระดับในการสื่อสาร	18	64.28	สูงกว่าเกณฑ์ที่ กำหนด

จากตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยเรื่อง ระดับภาษา โดยใช้การสอนแบบปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลาดแค ในภาพรวม พบว่า มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกประเด็น เมื่อพิจารณาผลการเรียนรู้เป็นรายประเด็น พบว่า ผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการอธิบายลักษณะการใช้ภาษาในแต่ละระดับมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์มากที่สุด จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 92.86 รองลงมา คือ ผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการวิเคราะห์ระดับภาษาที่กำหนดให้ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 85.71 และผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการใช้ภาษาตามระดับในการสื่อสาร มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์น้อยที่สุด จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 64.28

6. สรุปและอภิปรายผล

ผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยเรื่อง ระดับภาษา โดยใช้การสอนแบบ ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลาดแค ในภาพรวม

พบว่า มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุก ประเด็น เมื่อพิจารณาผลการเรียนรู้เป็นรายประเด็น พบว่า ผลการเรียนรู้ของนักเรียนใน การอธิบายลักษณะการใช้ภาษาในแต่ละระดับมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์มากที่สุด จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 92.86 รองลงมาคือ ผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการวิเคราะห์ ระดับภาษาที่กำหนดให้ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 85.71 และผลการเรียนรู้ของนักเรียน ในการใช้ภาษาตามระดับในการสื่อสาร มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์น้อยที่สุด จำนวน 18 คน คิดเป็น ร้อยละ 64.28

จากผลการศึกษาที่พบว่า ผลการเรียนรู้ของนักเรียนในการอธิบายลักษณะการใช้ ภาษาในแต่ละระดับมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์มากที่สุดมากที่สุด เนื่องจากการ อธิบายลักษณะการใช้ภาษาในแต่ละระดับเป็นทักษะการคิดในเบื้องต้นไม่ซับซ้อน ตาม แนวคิดของบลูม (Bloom, 2001) และพบจำนวนนักเรียนที่มีผลการเรียนรู้ในการใช้ ภาษาตามระดับในการสื่อสารผ่านเกณฑ์น้อยที่สุด เนื่องจากการใช้ภาษาตามระดับใน การสื่อสารนั้นตามแนวคิดของบลูม (Bloom, 2001) แล้ว ถือว่าเป็นทักษะที่สูงขึ้นและ ค่อนข้างซับซ้อน ซึ่งนักเรียนที่มีผลการเรียนรู้ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ล้วนแล้วเป็นนักเรียนที่มี ความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่มีทักษะการคิดต่ำกว่านักเรียนปกติทั่วไป อย่างไรก็ตาม ผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยเรื่อง ระดับภาษา โดยใช้การสอนแบบปัญหาเป็น ฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลาดแค ในภาพรวมมีจำนวน นักเรียนผ่านเกณฑ์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

นอกจากนี้การสอนแบบปัญหาเป็นฐานก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักเรียนมีผล การเรียนรู้ที่สูงกว่าเกณฑ์ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้เริ่มต้นจากนักเรียนได้เรียนรู้จาก ประเด็นปัญหาการสื่อสารที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันของนักเรียน และมีการสร้าง ความรู้จากกระบวนการทำงานกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาหรือสถานการณ์ เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ที่มีความสำคัญต่อผู้เรียน ประเด็นปัญหานั้นเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้ และ เป็นตัวกระตุ้นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลและการสืบค้นหาข้อมูลเพื่อ แก้ไขปัญหาและเรียนรู้ปัญหาด้วยตัวของนักเรียนเอง จนทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ ในที่สุด เป็นตามที่เอกกมล บุญยะพลานันท์ (2557) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหา

เป็นฐานเป็นวิธีการเรียนรู้ที่เริ่มต้นด้วยการใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ จากแหล่งวิทยาการที่หลากหลาย เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา นักเรียนจะสามารถสร้างความรู้ได้จากประสบการณ์ส่วนตัวและผู้เรียนกับผู้สอนจะเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของนิชาพัฒน์ ไชยเสน บดินทร์ (2557) ที่นำเสนอผลการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านออกเสียงอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยเด่นดวง นานา (2561) ที่นำเสนอผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีความสามารถในการแก้ปัญหาผ่านเกณฑ์ทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างดียิ่ง

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

7.1.1 สื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในการกระตุ้นความสนใจของนักเรียนควรเป็นสื่อที่มีความน่าสนใจ สอดคล้องกับเรื่องที่จัดการเรียนรู้ และเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวนักเรียนที่พบได้ในชีวิตประจำวัน

7.1.2 การกำหนดปัญหา ครูผู้สอนควรคำนึงถึงช่วงวัยของนักเรียน ควรให้เวลาและเปิดโอกาสนักเรียนได้ฝึกคิด นอกจากนั้นครูผู้สอนอาจจะต้องยกตัวอย่างสถานการณ์ ปัญหาต่าง ๆ มาวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุเพื่อเป็นแนวทางให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้น

7.1.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบปัญหาเป็นฐาน กระบวนการกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญ ครูผู้สอนควรแบ่งกลุ่มนักเรียนแบบละความสามารถ เก่ง กลาง อ่อน เพื่อให้ให้นักเรียนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานภายในกลุ่ม และจะต้องให้คำแนะนำเรื่องกระบวนการทำงานกลุ่ม

ให้กับนักเรียน เพราะถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การการดำเนินงานต่าง ๆ ของกลุ่มประสบความสำเร็จ

7.1.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียน ได้ศึกษาค้นคว้าจากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้ลงมือสร้างสรรค์ผลงานจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน และสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องให้ความสำคัญในการเตรียมสื่อและแหล่งเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ควรพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการใช้ปัญหาเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้เรื่องอื่น ๆ และสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

7.2.2 ควรศึกษาสภาพปัญหาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การสอนแบบปัญหาเป็นฐานจากการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ฉิชาพัฒน์ ไชยเสนบดินทร์. (2557). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมี
 วิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้
 ปัญหาเป็นฐาน. ปริญญานิพนธ์ ศษ.ม. (การสอนภาษาไทย). นครปฐม: บัณฑิต
 วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เด่นดวง น้าภา. (2561). รายงานผลการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ด้วยการ
 จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning : PBL) สำหรับ
 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. สืบค้นจาก <http://www.mpy5.ac.th/docs/den.pdf>
- ปณิตตา อินทรักษา. (2562). การจัดการเรียนรู้ด้วย Active Learning เพื่อการแก้ปัญหา
 อย่างสร้างสรรค์. วารสารคุรุศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. 1(1), 35-43.
- ลัดดา ศิลาน้อย. (2554). การพัฒนารูปแบบการสอนที่ส่งเสริมการสร้างคุณลักษณะที่พึง
 ประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ตลาดา
 พับลิเคชั่น.
- สุพรรณิ ชาญประเสริฐ. (2557). Active Learning: การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.
นิตยสารสสวท. 42(188), 3-6.
- สำนักบริหารงานการศึกษามัธยมปลาย. (2558). *แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ใน
 ศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม
 สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อุเทน ปัญโญ. (2553). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนรายวิชาสถิติและการวิจัยทาง
 โภชนศาสตร์ศึกษา. สาขาวิชาโภชนศาสตร์ศึกษา. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัย
 เชียงใหม่.*
- เอกกมล บุญยะผลานันท์. (2557). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. *วารสารมนุษยศาสตร์
 และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยพะเยา.* 2(2), 3-7.
- Bloom, B. S. (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing, A: A
 Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. New York:
 Longman.

การประเมินพื้นที่เปราะบางต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ กรณีศึกษา: อำเภอเมืองเชียงใหม่

บรมศักดิ์ กลั่นเรืองแสง¹ และ รัชพล สัมพุทธานนท์²

^{1,2}อาจารย์ประจำหลักสูตรภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Received 16/8/2021 Revised 26/10/2021 Accepted 28/10/2021

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การประเมินพื้นที่เปราะบางต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ กรณีศึกษา: อำเภอเมืองเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการกระจายของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน และ 3) เพื่อวิเคราะห์หาพื้นที่เปราะบางต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบตัดขวาง ผลการศึกษาการกระจายของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน พบว่า ช่วงเวลา 09:01-12:00 น. เป็นช่วงเวลาที่มีความเข้มข้นของฝุ่นละอองมากที่สุด ในช่วงฤดูร้อนโดยเฉพาะเดือนมีนาคมเป็นช่วงที่มีคุณภาพของอากาศต่ำที่สุด โดยปริมาณฝนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดฝุ่นละอองมากที่สุดซึ่งมีความสัมพันธ์แบบผกผัน เมื่อนำปัจจัยความเข้มข้นของฝุ่นละออง อุณหภูมิ ปริมาณฝน ความหนาแน่นของประชากร การใช้ประโยชน์ที่ดิน และประเภทของถนนมาประเมินพื้นที่เปราะบางต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน พบว่า ในฤดูร้อนมีความเปราะบางมากที่สุดในเขตชุมชนและพาณิชยกรรม เมื่อพิจารณาระยะ ทิศทาง และตำแหน่ง พบว่า ระยะที่เพิ่มขึ้นจากเขตศูนย์กลางเมืองไปทางทิศตะวันตกของพื้นที่ศึกษาจะมีความเปราะบางต่อการเกิดฝุ่นละอองลดต่ำลงอันเนื่องมาจากปัจจัยการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพื้นที่ป่า

คำสำคัญ: ฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน, พื้นที่เปราะบาง, การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่, ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

Assessment of Particulate Matter 2.5 (PM 2.5) Vulnerable Areas Using Geographic Information System, Mueang Chiang Mai District Case Study

Baromasak Klanreungsang¹ and Ratchaphon Sumputtthanon²

^{1,2} Geography Instructor, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Chiang Mai Rajabhat University

Received 16/8/2021 Revised 26/10/2021 Accepted 28/10/2021

Abstract

The research “Assessment of Particulate Matter 2.5 (PM 2.5) Vulnerable Areas Using Geographic Information System, Mueang Chiang Mai District Case Study” has 3 objectives which are: 1) to study the spread of particulate matter 2.5 2) to study the factors influencing the formation of particulate matter 2.5 and 3) to analyze particulate matter 2.5 vulnerable areas in Mueang Chiang Mai district. It is a cross-sectional survey research. The study from the spread of particulate matter 2.5 showed that the study area had the worst air quality in hot season, especially in March. Hourly spread showed that during 09:01-12:00, the particulate concentration was at the highest level. The precipitation was the most influential factor of the occurrence of particulate matter 2.5, which had an inverse relationship. After considering factors which are concentration of particulate matter 2.5, temperature, precipitation, population density, land use, and road types in Potential Surface Analysis (PSA), the particulate matter 2.5 vulnerable areas were found as follows: hot season was the most vulnerable, especially in the community and commercial areas. Considering the distance, the direction and the position, it was found that the increased distance from the city center to the west of the study area had the lower vulnerability due to the forest land use factor.

Keywords: Particulate Matter 2.5, Vulnerable Areas, Potential Surface Analysis, Geographic Information System

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

พื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยประสบปัญหาหมอกพิษทางอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน (PM 2.5) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงต้นเดือนกุมภาพันธ์ไปจนถึงปลายเดือนเมษายนของทุกปี ซึ่งเป็นหนึ่งในปัญหาร้ายแรงที่เคยถูกยกให้เป็นวาระแห่งชาติเมื่อปี พ.ศ. 2550 แต่ก็ไม่สามารถบรรเทาปัญหาได้ และยังส่งผลให้พื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองที่มีปริมาณฝุ่นละอองเกินค่ามาตรฐานจนกระทั่งมีคุณภาพของอากาศต่ำเป็นอันดับที่ 8 ของโลก (เชียงใหม่นิวส์, 2564)

การเกิดหมอกควันในจังหวัดเชียงใหม่มีสาเหตุหลักมาจากการเกิดไฟป่าและการเผาในที่โล่งเพื่อเตรียมพื้นที่สำหรับการเกษตรในช่วงฤดูฝน ประกอบกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของจังหวัดเชียงใหม่ที่มีลักษณะเป็นแอ่งที่ล้อมรอบไปด้วยแนวของภูเขาสูง โดยในช่วงปลายฤดูหนาวจะเป็นช่วงที่สภาพอากาศนิ่งเนื่องจากมีความกดอากาศสูงจึงทำให้ฝุ่นละอองขนาดต่าง ๆ ไม่สามารถพัดพาขึ้นสู่บรรยากาศระดับสูงได้ พื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่จึงกลายเป็นแหล่งสะสมฝุ่นละออง อีกทั้งยังได้รับฝุ่นละอองจากพื้นที่ใกล้เคียงทั้งหมอกควันข้ามแดนระหว่างอำเภอ จังหวัด และระหว่างประเทศพัดเข้ามาสะสมในพื้นที่แอ่งกระทะ โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ซึ่งตั้งอยู่บริเวณก้นของแอ่งกระทะ

ปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์โดยเป็นสาเหตุของโรคต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่มีผู้ป่วยด้วยโรคที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน ได้แก่ กลุ่มโรคตาอักเสบ โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคระบบทางเดินหายใจ และโรคผิวหนังอักเสบ เป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 16 ของจำนวนประชากรทั้งหมด (สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 เชียงใหม่, 2560) นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อสถานะเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจการท่องเที่ยว รวมถึงบบังคับสนวิสัยการจราจรทั้งทางบกและทางอากาศ

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นที่มาของการศึกษาความเปราะบางของการเกิดปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน โดยเน้นมิติการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อให้เข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และนำไปสู่แนวทาง การป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) เป็นเครื่องมือหลักในการศึกษา

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาการกระจายของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน ในอำเภอเมืองเชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน ในอำเภอเมืองเชียงใหม่
- 3) เพื่อวิเคราะห์หาพื้นที่เปราะบางต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน ในอำเภอเมืองเชียงใหม่

3. สมมติฐาน

- 1) ช่วงเวลากลางวันมีความเข้มข้นของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 มากกว่าช่วงเวลากลางคืน
- 2) ปริมาณฝนมีความสัมพันธ์กับปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนแบบผกผัน

4. วิธีการวิจัย

4.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

4.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ

ข้อมูลการจัดลำดับความสำคัญและค่าคะแนนของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จากการเก็บแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ

4.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ

ข้อมูลตำแหน่งจุดวัดคุณภาพของอากาศ (DustBoy) และสถิติปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน รวบรวมจากศูนย์ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ข้อมูลสถิติอุณหภูมิและปริมาณฝน จากศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคเหนือ

ข้อมูลสถิติจำนวนประชากร จากที่ว่าการอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลประเภทถนนและการใช้ที่ดิน จากสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงใหม่

ฐานข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์จังหวัดเชียงใหม่ จากศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (ภาคเหนือ)

4.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดลำดับความสำคัญ (Weighting Score) และค่าคะแนนของปัจจัย (Rating Value) ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านสภาวะอากาศ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ จำนวน 1 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

4.3 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้เก็บรวบรวมข้อมูลตำแหน่งสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศด้วยเครื่องวัดปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กในอากาศด้วยระบบเซ็นเซอร์ (DustBoy) ด้วยเครื่องมือบอกพิกัดบนพื้นผิวโลก จากนั้นนำเข้าสู่ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ สำหรับข้อมูลสถิติปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน รวบรวมจากศูนย์ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผ่านทางเว็บไซต์ <https://www.cmuccdc.org> ส่วนการเก็บข้อมูลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญใช้วิธีการ

ถาม-ตอบจากผู้ถูกศึกษาโดยตรงโดยใช้แบบสอบถามซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

4.4 วิธีการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการศึกษาเริ่มต้นจากการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ในการวิเคราะห์และการแสดงผลข้อมูลนั้นใช้วิธีการพรรณนา อภิปราย รวมทั้งการนำสถิติทางการวิจัยและปริมาณวิเคราะห์ทางภูมิศาสตร์เข้ามาประมวลผลร่วมกัน โดยใช้แผนที่เป็นเครื่องมือหลักในการศึกษาและนำเสนอข้อมูล

การศึกษาการกระจายของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ได้นำข้อมูลสถิติคุณภาพอากาศระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2562 – 30 กันยายน พ.ศ. 2563 ของสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศ จำนวน 22 จุด มาหาอัตราส่วนร้อยละ และสรุปลักษณะของข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา โดยพิจารณาการกระจายของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน ตามช่วงเวลาในแต่ละวัน ฤดูกาล และสถานที่ จากนั้นนำเข้าสู่ข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อสร้างแผนที่แสดงการกระจายทางพื้นที่ของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน ด้วยโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และวิเคราะห์รูปแบบการกระจายตัวทางพื้นที่ด้วยดัชนีความใกล้เคียง (Nearest Neighbor Index) และประมาณค่าในช่วงด้วยวิธีการเฉลี่ยเคลื่อนที่แบบถ่วงน้ำหนัก (Inverse Distance Weighted: IDW)

สำหรับการแบ่งระดับคุณภาพของอากาศได้ใช้เกณฑ์ของศูนย์ข้อมูล การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งแบ่งคุณภาพอากาศออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ คุณภาพอากาศดีมาก มีปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนระหว่าง 0 – 25 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร คุณภาพอากาศดี 26 – 37 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร คุณภาพอากาศปานกลาง 38 – 50 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร คุณภาพอากาศต่ำ 51 – 90 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และคุณภาพอากาศต่ำที่สุด ตั้งแต่ 90 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ขึ้นไป

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ เป็นการนำปัจจัยด้านอุณหภูมิ ปริมาณฝน ความหนาแน่นของประชากร การใช้ประโยชน์ที่ดิน และประเภทของถนน มาซ้อนทับข้อมูล (Overlay) กับการกระจายทางพื้นที่ของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาสรุปความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ กับ การกระจายของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน

ส่วนการวิเคราะห์พื้นที่เปราะบางต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน ในอำเภอเมืองเชียงใหม่แสดงดังภาพที่ 1 ซึ่งเป็นการใช้โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์สร้างแบบจำลองแผนที่ (Cartographic Model) โดยนำปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน จำนวน 6 ปัจจัย ได้แก่ ความเข้มข้นของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน อุณหภูมิ ปริมาณฝน ความหนาแน่นของประชากร การใช้ประโยชน์ที่ดิน และประเภทของถนนมาทำการประมาณค่าในช่วง (Inverse Distance Weight) การจัดกลุ่มข้อมูล (Reclassify) และการสร้างแนวกันชน (Buffer) ตามลักษณะของแต่ละปัจจัย ก่อนนำไปกำหนดค่าคะแนนและจัดลำดับความสำคัญโดยผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นใช้เทคนิควิธีการรวมค่าน้ำหนักแบบเส้นตรง (Weighted Linear Combination: WLC) (1)

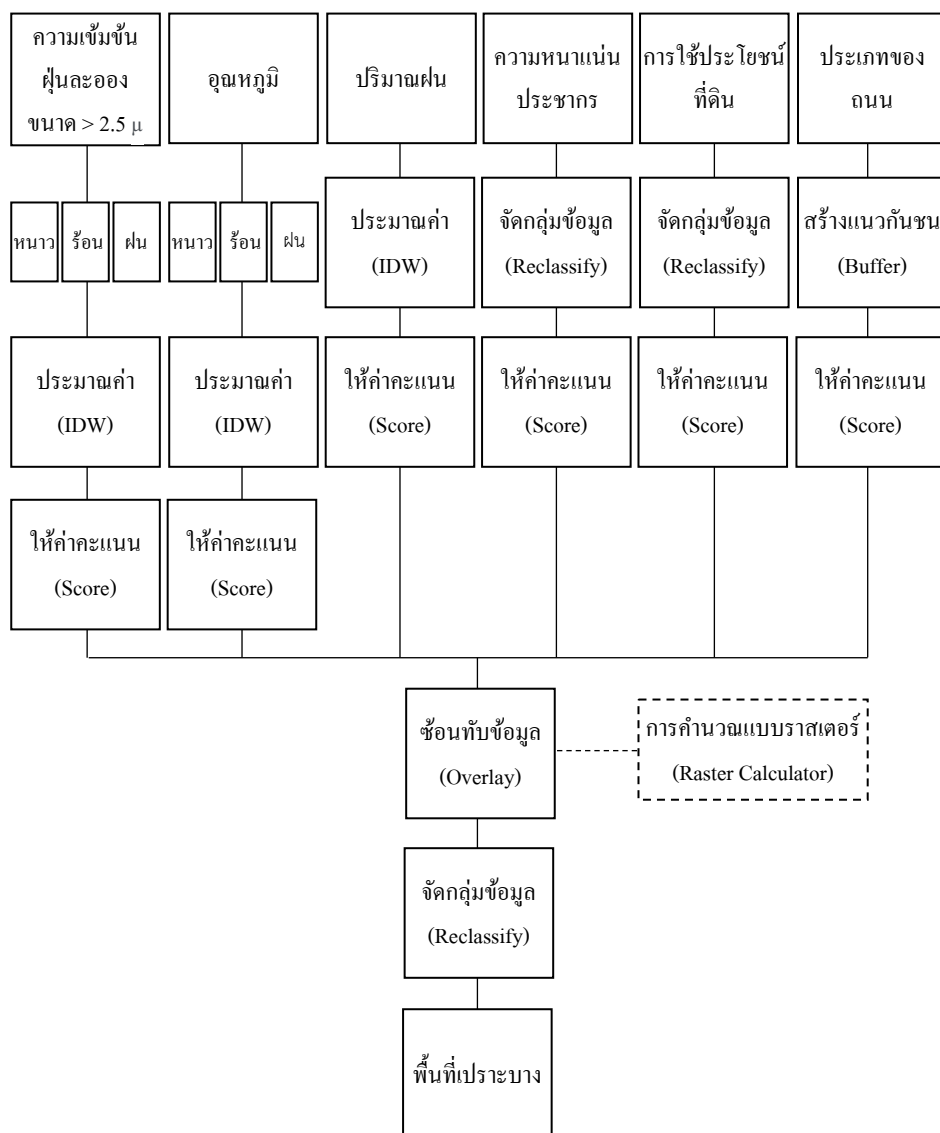
$$S = \sum_{i=1}^n W_i R_i = W_1 R_1 + W_2 R_2 + \dots + W_n R_i \quad (1)$$

โดย S = ค่าคะแนนรวมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน

W_i = ค่าน้ำหนักของปัจจัยในแต่ละปัจจัย

R_i = ค่าคะแนนของแต่ละปัจจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ปรับข้อมูลให้อยู่ในโครงสร้างแบบราสเตอร์ (Raster) โดยกำหนดขนาดของจุดภาพ (Pixel Resolution) เท่ากับ 10 เมตร

ภาพที่ 1 กระบวนการประเมินพื้นที่เปราะบางต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน ด้วยกระบวนการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ (PSA)

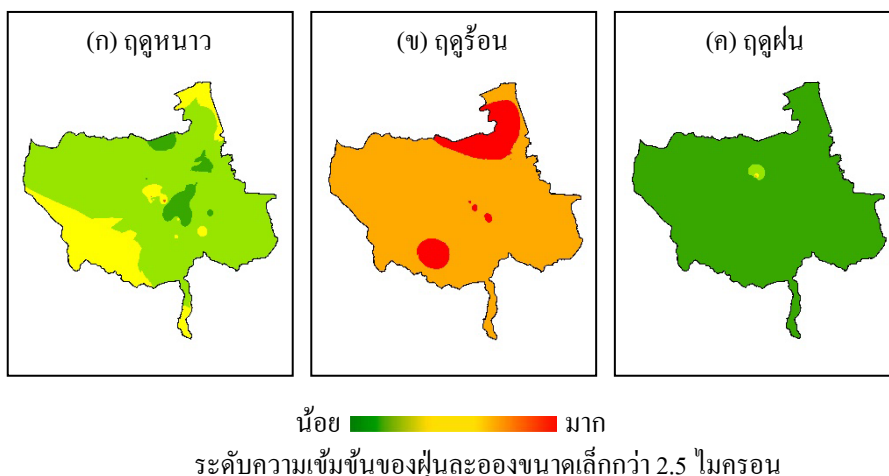
5. ผลการศึกษา

5.1 การกระจายของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน

การกระจายของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน ในอำเภอเมืองเชียงใหม่มีความแตกต่างตามช่วงเวลาระหว่างวัน ฤดูกาล และสถานที่ โดยพบว่า ช่วงเวลากลางวันมีปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนโดยเฉลี่ยมากกว่า ช่วงเวลากลางคืน ช่วงเวลาที่มีความเข้มข้นของฝุ่นละอองมากที่สุด คือ เวลา 09:01-12:00 น. และ 06:01-09:00 น. ซึ่งมีค่ามากถึง 72.47 และ 69.71 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร โดยความเข้มข้นของฝุ่นละอองจะค่อย ๆ ลดลงตั้งแต่วันที่ 12:00 น. เป็นต้นไป และเริ่มเพิ่มสูงขึ้นในช่วงเช้ามืดของวันใหม่ นอกจากนี้ยังสรุปได้ว่า ช่วงเวลา 00:01-15:00 น. เป็นช่วงเวลาที่คุณภาพของอากาศอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งเริ่มส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์ ส่วนช่วงเวลาที่เหลือมีคุณภาพอากาศอยู่ในระดับปานกลาง

หากพิจารณาการกระจายของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน ตาม ฤดูกาล (ภาพที่ 2) พบว่า ในฤดูหนาวพบตำแหน่งที่มีคุณภาพของอากาศต่ำกระจายตัวอยู่ทั่วไปโดยมีค่าดัชนีความใกล้เคียงเท่ากับ 0.87 ในฤดูร้อนพบว่า ทุกตำแหน่งมีคุณภาพของอากาศที่ไม่ดี ส่วนในฤดูฝนพบว่า ทั้งทั้งอำเภอเมืองเชียงใหม่มีคุณภาพของอากาศในระดับดีมากซึ่งมีค่าดัชนีความใกล้เคียง 0.48 ยกเว้นบางส่วนของตำบลท่าศาลา และตำบลช้างเผือกพบว่า มีคุณภาพของอากาศอยู่ในระดับปานกลางและต่ำเนื่องจากบริเวณดังกล่าวมีพื้นที่ก่อสร้างขนาดใหญ่ทำให้เกิดควันเสียจากรถบรรทุกที่เข้าและออกพื้นที่ จากข้อมูลดังกล่าวแสดงว่า ฤดูร้อนพบว่า เป็นช่วงเวลาที่ประสบปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนมากที่สุด โดยมีค่าความเข้มข้นของฝุ่นละอองโดยเฉลี่ยเท่ากับ 75.36 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร เมื่อพิจารณาเป็นรายเดือน พบว่า เดือนมีนาคมเป็นเดือนที่มีคุณภาพอากาศในระดับต่ำที่สุด เดือนเมษายนและกุมภาพันธ์มีคุณภาพอากาศต่ำ ส่วนเดือนมิถุนายนมีคุณภาพของอากาศดีมากที่สุด เมื่อพิจารณาความเข้มข้นเฉลี่ยของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนตลอดทั้งปีพบว่า มีค่าเท่ากับ 36.05 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ซึ่งมีค่าสูงกว่าค่ามาตรฐานที่ยอมรับได้ขององค์การอนามัยโลกซึ่งกำหนดไว้ที่ 10 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร (WHO, 2006)

ภาพที่ 2 การกระจายทางพื้นที่ของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนในอำเภอเมือง
เชียงใหม่ จำแนกรายฤดูกาล

5.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า อุณหภูมิไม่ส่งผลต่อระดับคุณภาพของอากาศ ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากทั้งพื้นที่ที่มีคุณภาพของอากาศในระดับต่ำและสูงพบในบริเวณที่มีอุณหภูมิเฉลี่ย 30.64 องศาเซลเซียส ในส่วนของปัจจัยปริมาณฝน พบว่า ปริมาณฝนมีความสัมพันธ์กับปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนแบบผกผัน กล่าวคือ เมื่อปริมาณฝนลดลงจะพบปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน เพิ่มขึ้น ในด้านความหนาแน่นของประชากรพบว่า พื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรตั้งแต่ 4,500 คนต่อตารางกิโลเมตร ขึ้นไปเป็นบริเวณที่มีคุณภาพของอากาศอยู่ในระดับต่ำจนถึงปานกลาง สำหรับปัจจัยการใช้ประโยชน์ที่ดิน พบว่า บริเวณที่มีคุณภาพของอากาศอยู่ในระดับต่ำเป็นเขตชุมชน ส่วนคุณภาพอากาศระดับดีพบในเขตพื้นที่สีเขียว เช่น ป่าไม้ และเมื่อพิจารณาประเภทของถนน พบว่า บริเวณเขตถนนสายหลักมีคุณภาพของอากาศต่ำกว่าถนนสาขารองและตรอกหรือซอย ตามลำดับ

5.3 พื้นที่เปราะบางต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน

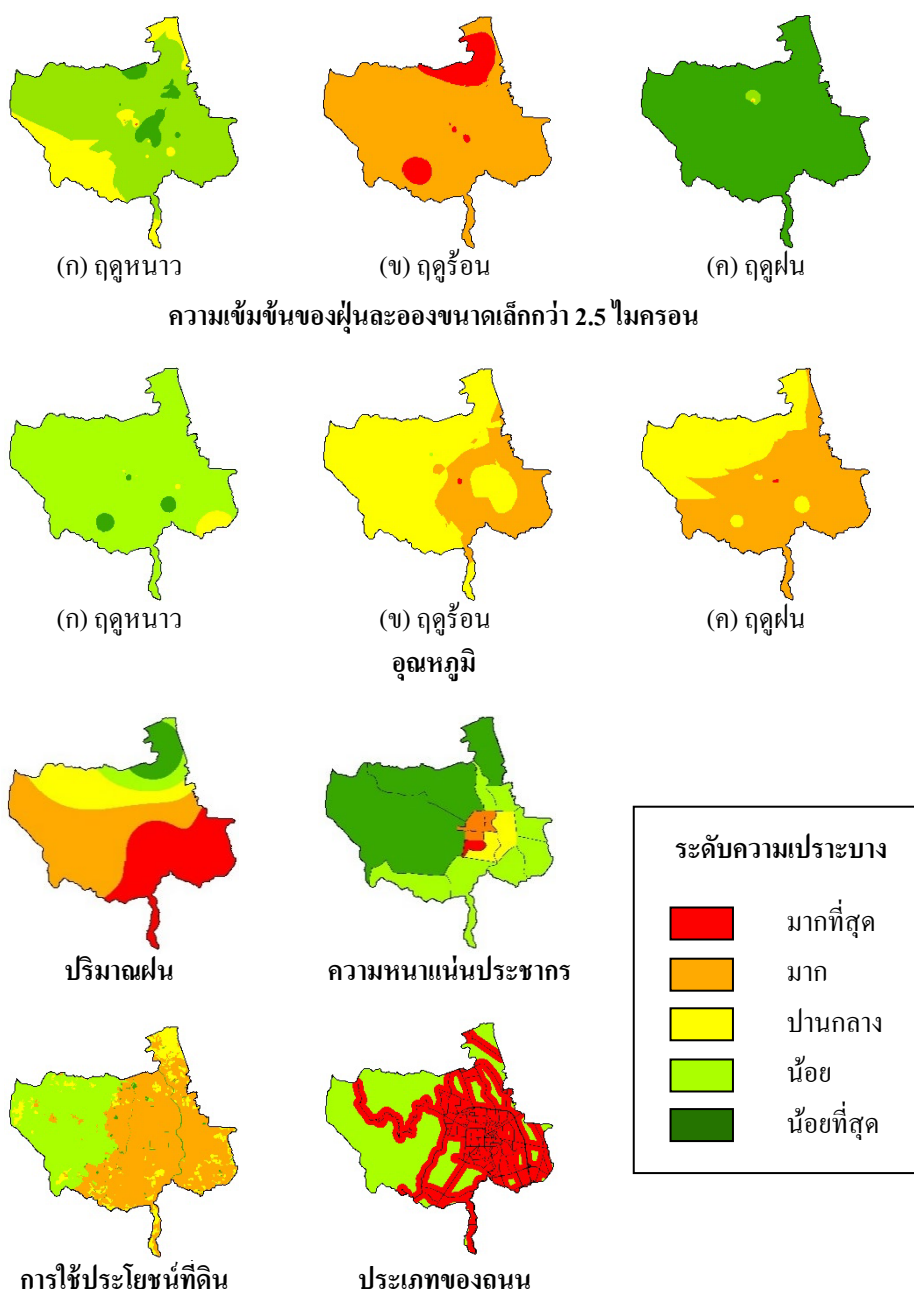
การประเมินพื้นที่เปราะบางต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน เป็นการวิเคราะห์ด้วยกระบวนการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ (PSA) (ภาพที่ 2) โดยเริ่มต้นจากการจัดลำดับความสำคัญและให้ค่าคะแนนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดฝุ่นละออง จากตารางที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญกับปัจจัยความเข้มข้นของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน มากที่สุด รองลงมาคือ ปริมาณฝน การใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนในระดับมาก ส่วนความหนาแน่นประชากร อุณหภูมิ และระยะห่างจากถนนมีอิทธิพลในระดับปานกลาง

ตารางที่ 1 การให้ค่าระดับคะแนนของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน

ปัจจัย	ค่าถ่วงน้ำหนัก	ค่าคะแนน
1. ความเข้มข้นของฝุ่นละอองขนาดเล็ก (ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร) - มากกว่า 90 - 51 – 90 - 38 – 50 - 25 – 37 - น้อยกว่า 25	5	5 4 3 2 1
2. อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส) - มากกว่า 36 - 33 – 35 - 30 – 32 - 27 – 29 - น้อยกว่า 27	3	5 4 3 2 1
3. ปริมาณฝน (มิลลิเมตร)	4	

ปัจจัย	ค่าถ่วงน้ำหนัก	ค่าคะแนน
- มากกว่า 1,140		1
- 1,070 – 11,39		2
- 1,000 – 1,069		3
- 930 – 999		4
- น้อยกว่า 930		5
4. ความหนาแน่นประชากร (คนต่อตารางกิโลเมตร)	3	
- มากกว่า 5,600		5
- 4,200 – 5,599		4
- 2,800 – 4,199		3
- 1,400 – 2,799		2
- น้อยกว่า 1,400		1
5. การใช้ประโยชน์ที่ดิน	4	
- พื้นที่เกษตรกรรม		3
- ป่าไม้		2
- แหล่งน้ำ		1
- เมืองและสิ่งปลูกสร้าง		4
- พื้นที่เปิดโล่ง		3
- สวนสาธารณะ		2
6. ประเภทของถนน	3	
- ถนนสายหลัก		5
- ถนนสายรอง		4
- ซอย/ตรอก		3

**ตารางที่ 1 (ต่อ) การให้ค่าระดับคะแนนของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิด
ฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน**

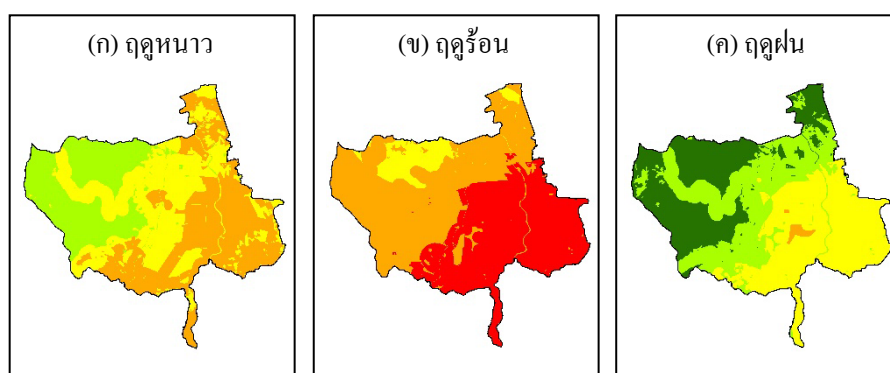
ภาพที่ 3 ความประปรายของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน

ผลจากการคำนวณค่าคะแนนรวมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน ทำให้ได้พื้นที่เปราะบาง จำนวน 5 ระดับ ได้แก่ เปราะบางมากที่สุด เปราะบางมาก เปราะบางปานกลาง เปราะบางน้อย และเปราะบางน้อยที่สุด ดังภาพที่ 4 โดยแบ่งพื้นที่เปราะบางออกเป็น 3 ฤดู ดังนี้

ในช่วงฤดูหนาวส่วนใหญ่มีความเปราะบางต่อการเกิดฝุ่นละอองในระดับมากและปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 37.17 และ 36.19 ของพื้นที่ทั้งหมด ตามลำดับ โดยเฉพาะในพื้นที่ของตำบลแม่เหิยะและตำบลป่าแดด

ในช่วงฤดูร้อนเป็นช่วงเวลาที่มีความเปราะบางต่อการเกิดฝุ่นละอองในระดับมากที่สุดและระดับมาก โดยคิดเป็นร้อยละ 92.12 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ที่มีความเปราะบางมากที่สุด คือ ตำบลสุเทพและตำบลป่าแดด

สำหรับฤดูฝนพื้นที่ส่วนใหญ่มีความเปราะบางต่อการเกิดฝุ่นละอองในระดับปานกลาง ไปจนถึงระดับน้อยที่สุด ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 36.94 31.92 และ 30.31 ตามลำดับ แต่ยังพบว่าตำบลหายยาเป็นพื้นที่ที่มีความเปราะบางต่อการเกิดฝุ่นละอองในระดับมาก

น้อย ■ ■ ■ ■ มาก

ระดับความเปราะบางของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน

ภาพที่ 4 พื้นที่เปราะบางต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน
ในอำเภอเมืองเชียงใหม่

6. สรุปและอภิปรายผล

พื้นที่ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่เป็นพื้นที่ที่ประสบปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน เป็นประจำทุกปี โดยมีความเข้มข้นของฝุ่นละอองในชั้นบรรยากาศช่วงเวลากลางวันมากกว่าในช่วงเวลากลางคืน โดยเฉพาะเวลา 06:00-12:00 น. จึงยอมรับสมมติฐานข้อที่ 1 ผลการศึกษาสอดคล้องกับมินตรา พาระสิทธิ์ และชัยญรัตน์ ไชยคราม (2563) ที่พบว่า พื้นที่กรุงเทพมหานครมีความเข้มข้นของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนมากที่สุดในเวลา 04:00-08:00 น. ซึ่งเป็นเวลาเร่งด่วนในการเดินทางออกไปทำงาน นอกจากนี้ยังพบว่าในช่วงเวลา 16:00-20:00 น. เป็นช่วงที่มีความเข้มข้นของปริมาณฝุ่นสูงเช่นกัน

ฤดูกาลที่เกิดปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนมากที่สุด คือ ฤดูร้อน โดยมีความรุนแรงมากที่สุดในเดือนมีนาคมซึ่งมีฝุ่นละอองกระจายทั่วทั้งพื้นที่ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ส่วนฤดูหนาวพบฝุ่นละอองกระจายตัวอยู่ทั่วไปในระดับมาก ในขณะที่ฤดูฝนเป็นช่วงเวลาที่ไม่มีพบปัญหาฝุ่นละอองโดยเป็นช่วงเวลาที่คุณภาพของอากาศดีมากที่สุด ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับ Kim (2020) ซึ่งพบว่า ฤดูร้อนของกรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้ มีความเข้มข้นของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนมากที่สุด ในขณะที่มณฑลเจียงซู ประเทศจีน พบความรุนแรงของปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนในช่วงฤดูใบไม้ร่วงและฤดูหนาว ซึ่งต่างก็ประสบปัญหาในช่วงเวลาที่แต่ละพื้นที่มีค่าของความกดอากาศสูงมากกดทับชั้นบรรยากาศจึงทำให้เกิดการสะสมของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนมาก

ปัจจัยที่พบว่ามีอิทธิพลต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนมากที่สุด คือ ปริมาณฝน ซึ่งพบว่าพื้นที่ที่มีปริมาณฝนตกน้อยเป็นบริเวณที่มีการสะสมของฝุ่นละอองในชั้นบรรยากาศจำนวนมาก จากข้อค้นพบดังกล่าวจึงยอมรับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่กล่าวว่า ปริมาณฝนมีความสัมพันธ์กับปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนแบบผกผัน

สำหรับความแปรปรวนต่อการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน สามารถพิจารณาแยกได้ 3 ฤดูกาล โดยฤดูร้อน พบว่า พื้นที่ในเขตที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากและพาณิชยกรรมโดยเฉพาะทางตะวันออกของตำบลสุเทพ เป็นพื้นที่ที่มีความแปรปรวนต่อการเกิดฝุ่นละอองในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับ Wu, Xie, Li และ Li (2015) ซึ่งพบว่า การเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนมีความสัมพันธ์กับเขตพาณิชยกรรม ส่วนในฤดูกาลอื่น ๆ พบว่า มีความแปรปรวนต่อการเกิดฝุ่นละอองในระดับมากที่สุด โดยในช่วงฤดูหนาวมีความแปรปรวนในพื้นที่ทางใต้ของอำเภอเมืองเชียงใหม่ คือ ตำบลแม่เหิยะและตำบลป่าแดด ส่วนในช่วงฤดูฝนกลับพบว่า พื้นที่ชุมชนมีความแปรปรวนในระดับปานกลาง และพบความแปรปรวนระดับต่ำที่สุดในบริเวณที่ห่างจากศูนย์กลางเมืองเชียงใหม่ไปทางตะวันตกของพื้นที่ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ Yang, Chen และ Liang (2017) ที่พบว่าในเขตพื้นที่ศูนย์กลางของเมืองมีความเสี่ยงที่ทำให้เกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนมากกว่าบริเวณรอบนอก

7. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้ข้อมูลการตรวจวัดคุณภาพอากาศจากศูนย์ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 22 สถานี ซึ่งกระจายอยู่ทั่วบริเวณเมืองเชียงใหม่ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปสามารถใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เช่น ระบบเฝ้าระวังและแจ้งเตือนคุณภาพอากาศของวิทยาลัยพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยีชุมชนแห่งเอเชีย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (adiDUST) เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมพื้นที่มากที่สุด

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาระดับจุลภาคโดยใช้ข้อมูลระดับอำเภอ ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจรูปแบบการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอนในระดับชุมชน ในการวิจัยครั้งต่อไปหากสามารถวิเคราะห์ในพื้นที่ระดับกว้างขึ้น เช่น ระดับภาค ระดับประเทศ จะทำให้เห็นภาพรวมของการเชื่อมโยงการกระจายของฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน จากพื้นที่ต่าง ๆ

ในการศึกษาครั้งต่อไปสามารถศึกษาในช่วงระยะเวลาที่ยาวนานขึ้นมากกว่า 1 ปี เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพของอากาศในแต่ละช่วงปี หรือศึกษาอิทธิพลของปรากฏการณ์เอนโซ (El niño and Southern Oscillation: ENSO) ที่มีต่อปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน เนื่องจากเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ โดยศึกษาผลกระทบเชิงเปรียบเทียบกับปีที่ไม่เกิดปรากฏการณ์เอนโซ ซึ่งจะสามารถนำไปสู่การวางแผนรับมือกับปัญหา ฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน ในปีที่เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวได้

เอกสารอ้างอิง

- เชียงใหม่นิวส์. (2564, กุมภาพันธ์ 10). เชียงใหม่ ฝุ่นพิษปกคลุม PM2.5 พุ่งเกินร้อย ติดอันดับ 8 เมืองที่มีคุณภาพอากาศแย่ที่สุดของโลก. สืบค้นจาก <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/1575284>
- มินตรา พาระสิทธิ์ และชญญรัตน์ ไชยคราม. (2563). การประยุกต์ภูมิสารสนเทศเพื่อประเมินคุณภาพอากาศในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 28(5), 743-758.
- สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 เชียงใหม่. (2563, ธันวาคม 24). รายงานข้อมูลผู้ป่วยโรคที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน. สืบค้นจาก <https://ddc.moph.go.th/odpc1>
- Kim, H. (2020). Land use impacts on particulate matter levels in Seoul, South Korea: Comparing high and low seasons. *Land*, 9(5), 142-157.
- Sun, R., Zhou, Y., Wu, J. & Gong, Z. (2019). Influencing factors of PM2.5 pollution: Disaster points of meteorological factors. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(20), 241-263.
- WHO. (2021, January 20). *WHO air quality guidelines for particulate matter, ozone, nitrogen dioxide and sulfur oxide: Global update 2005: summary of risk assessment*. Retrived from <https://apps.who.int/iris/handle/10665/69477>

- Wu, J., Xie, W., Li, W., & Li, J. (2015). Effect of urban landscape pattern on PM2.5 pollution – A Beijing case study. *PLoS ONE*, 10(11), 81-94.
- Yang, H., Chen, W., and Liang, Z. (2017). Impact on land use on PM2.5 pollution in a representative city of middle China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(5), 462-475.

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากเส้นใยธรรมชาติ จังหวัดเชียงราย

มานิชย์ นวลสระ¹ อารุวรรณ เพ็งศิริ² น้ำเพชร เตปินสาย³ และ
ชัชชญา ชุตินันฐกุล⁴

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

²อาจารย์ ภาควิชาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

^{3,4}นักวิชาการการศึกษา ปฏิบัติการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Received 30/3/2021 Revised 9/10/2021 Accepted 10/11/2021

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากเส้นใยธรรมชาติ เป็นการวิจัยและการพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาขั้นตอนการนำวัตถุดิบเหลือใช้จากธรรมชาติมาผลิตเป็นเส้นใยจากธรรมชาติในการสร้างเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อบ้านหาดบ้าย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการผ้าทอไทลื้อ จำนวน 16 คน ผู้นำชุมชนบ้านหาดบ้าย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน 5 คน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่สำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากเส้นใยธรรมชาติ นั้นคือ 1) การพัฒนาคุณสมบัติของผ้าทอที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค โดยการใช้ใยกล้วยผสมเส้นใยฝ้าย ในการเพิ่มคุณสมบัติความยืดหยุ่น แข็งแรง ทนทาน มั่นคงสวยงาม ระบายอากาศได้ดีและอ่อนนุ่ม พร้อมกับการย้อมสีจากกากกาแฟซึ่งเป็นวัตถุดิบเหลือใช้จากธรรมชาติ 2) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยการสร้างรูปแบบเครื่องแต่งกายที่มีความร่วมสมัย และออกแบบลวดลายที่มีความสวยงามที่ยังเอกลักษณ์ทางลวดลายแบบเดิมไว้ 3) การถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ชุมชน โดยวิธีการจัดประชุม และอบรมกลุ่มผู้ทอผ้าไทลื้อบ้านหาดบ้าย เป็นการเสริมสร้างกระบวนการคิด และผลักดันให้ผู้ประกอบการมีโอกาสในการขยายตลาดสู่สากลในกลุ่มประเทศอาเซียน ในประเทศคู่ค้าใหม่ ทั้งนี้ในการดำเนินการเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น การสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง เพื่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ โดยการนำทรัพยากรจากธรรมชาติ และภูมิปัญญาในท้องถิ่น มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ

คำสำคัญ : การพัฒนาผลิตภัณฑ์, เส้นใยธรรมชาติ, ผ้าทอไทลื้อ, สร้างเอกลักษณ์

Development of natural fibers woven fabrics in Chiang Rai Province

**Manote Nuansara¹, Jaruwan Pengsiri², Nampetch Teypinsai³ and
Chatchaya Chutinatphuwadon⁴**

¹Asst. Prof. Dr. at Department of Tourism Industry, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Chiang Mai Rajabhat University

²Lecturer at Department of Arts, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Chiang Mai Rajabhat University

^{3,4}Educator, Practitioner Level of the Faculty of Humanities and Social Sciences,
Chiang Mai Rajabhat University

Received 30/3/2021 Revised 9/10/2021 Accepted 10/11/2021

Abstract

This research on the development of natural fiber woven fabrics was a research and development which aimed at natural materials to reduce waste and to create a unique Tai Lue woven fabric in order to create a new unique product to be universal at Ban Hat Bai, Chiang Khong District, Chiang Rai. The population and sample group in this research were sixteen Tai Lue weavers and five leaders of Ban Hat Bai community. Semi-structured interview was utilized to analyze qualitative data. It was found that the important things for developing natural fiber woven fabric products were as follows. 1) The development of weaving processes from banana fibers and cotton fibers increased the properties of flexibility, strength, durability, shiny, beautiful, breathable and soft. The dyeing was made from coffee grounds, which was a waste raw material from nature. 2) The designs of woven fabric products were developed by creating contemporary styles and designing beautiful and unique patterns of clothes. 3) Knowledge was transferred to contribute the creation community identity by conducting meeting and training Tai Lue weavers at Ban Hat Bai in order to create thinking processes and increase opportunities of entrepreneurs in expanding international markets in ASEAN countries. In this regard, in developing products to create a new identity towards internationalization, entrepreneurs should work to connect both domestic and international markets by supporting local development, building strong communities in order to create jobs and income by using natural resources and local wisdom to develop quality products and services.

Keywords: Product Development, Natural Fibers, Tai Lue Woven Fabric, Create Identity

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่บริเวณภาคเหนือตอนบน ในจังหวัดเชียงราย มีวิถีชีวิตที่ใกล้ชิดธรรมชาติ มีวัฒนธรรมในการทอผ้าที่มีเอกลักษณ์สืบต่อกันมาช้านาน โดยใช้ฝ้ายธรรมชาติถักทอเป็นเส้นใยด้วยคุณสมบัติของฝ้าย ที่มีเนื้อนุ่ม โปร่ง ระบายความร้อนได้ดี จึงเหมาะกับสภาพอากาศในฤดูร้อน ด้วยกรรมวิธีการทอผ้าฝ้ายด้วยมือ การย้อมด้วยสีธรรมชาติ และลวดลายผ้าทอที่มีเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ ทำให้ผ้าทอของไทยเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

จากรายงานราคาฝ้ายในตลาดโลกของศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย (2553) พบว่า ในแต่ละปีไทยจะต้องนำเข้าฝ้ายมากถึงร้อยละ 90 ของปริมาณการผลิตทั้งหมด เนื่องจากการผลิตในประเทศไม่เพียงพอับความต้องการ และเกษตรกรไทยปลูกฝ้ายในลักษณะที่เป็นพืชหมุนเวียนทำให้ปริมาณการผลิตฝ้ายที่ได้ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับอัตราการขึ้นลงของราคาฝ้าย ประกอบกับเกษตรกรไทยยังขาดความรู้ในการเพาะปลูก ผลผลิตฝ้ายต่อไร่ที่ได้จึงค่อนข้างต่ำ สำหรับคุณภาพของฝ้ายที่ผลิตได้ภายในประเทศนั้นยังไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร ทำให้ผู้ประกอบการปลูกฝ้ายมีแนวโน้มลดลง (สุภศิริ เปี่ยมสุวรรณกิจ และคนอื่น ๆ, 2561) ดังนั้นการเพิ่มมูลค่าเส้นด้ายให้มีคุณสมบัติพิเศษจึงเป็นตัวเลือกที่น่าสนใจในการกระตุ้นการรับรู้และความต้องการของตลาดได้เป็นอย่างดี ร่วมกับฝีมือการตัดเย็บ เพื่อให้ผู้บริโภคเห็นถึงศักยภาพของผู้ผลิตผ้าทอ และกระตุ้นให้ผู้ประกอบการตระหนักถึงการเพิ่มมูลค่าของสินค้า เพื่อขยายช่องทางตลาดส่งออกสินค้าผ้าทอ

เป็นที่ทราบกันดีว่ากล้วยเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศไทย ดันกล้วยปลูกและเติบโตได้ในทุกพื้นที่ เพราะปลูกง่าย โตเร็ว และสามารถใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วน เช่น ใบกล้วยนำมาทำบรรจุภัณฑ์ ผลกล้วยนำมารับประทาน และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายชนิด ผลกล้วยเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยธรรมชาติต้นกล้วยจะให้ผลผลิตเพียงครั้งเดียวเท่านั้น เมื่อออกผลแล้วจะถูกโค่นลำต้นทิ้ง โดยส่วนของลำต้นที่โคนจะไม่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ (รุ่ง ปิ่นคำ, 2557) ผู้วิจัยและ

กลุ่มผ้าทอไทลื้อบ้านหาดบ้าย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบปัญหาที่เกิดขึ้นจาก ผ้ามีราคาสูง และขยะที่เกิดจากลำต้นกล้วยที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ประกอบกับในจังหวัด เชียงรายมีพื้นที่สำหรับปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้า จึงเป็นแหล่งผลิตเมล็ดกาแฟที่ใหญ่ ที่สุดในภาคเหนือ ในกระบวนการผลิตกาแฟจึงเกิดกากกาแฟ ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์เป็น จำนวนมาก ผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยการนำวัสดุทาง การเกษตรเหลือใช้ ได้แก่ ใยกล้วย เชื่อมโยงกับใยฝ้าย ในการถักทอเป็นเส้นใย ร่วมกับ กระบวนการย้อมสีจากกากกาแฟ ผสมผสานกับการออกแบบลวดลายที่คงความเป็น เอกลักษณ์ของชุมชน และการตัดเย็บโดยช่างมืออาชีพให้เป็นเครื่องแต่งกายที่มีความ สวยงามทันสมัย มีมาตรฐาน ตอบโจทย์ผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2.วัตถุประสงค์

เพื่อเชื่อมโยงวัตถุดิบจากธรรมชาติในการลดปัญหาการเกิดของเหลือใช้และ การสร้างเอกลักษณ์ผ้าทอไทลื้อบ้านหาดบ้าย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ให้เกิด ผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ใหม่สู่สากล

3.วิธีการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ ชุมชนบ้านหาดบ้าย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 กลุ่มได้แก่

3.2.1 ผู้ประกอบการผ้าทอไทลื้อ จำนวน 16 คน

3.2.2 ผู้นำชุมชนบ้านหาดบ้าย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน 5 คน

3.3 เครื่องมือในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) ผู้วิจัยได้ กำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์อย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพูดคุยให้ ได้ข้อมูลเชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับขั้นตอนต่าง ๆ และการลงมือปฏิบัติ

3.4 วิธีดำเนินการวิจัย

3.4.1 ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย บทความ และวารสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับบริบทชุมชนไทลื้อ เช่น ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ศิลปวัฒนธรรม และการผลิตผ้าทอ รวมถึงการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ทั้งนี้เพื่อสร้างกรอบแนวคิด และแนวทางการศึกษา

3.4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) คณะผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่มสตรีทอผ้าไทลื้อบ้านหาดบ้าย และผู้ประกอบการโรงทอผ้าทอชายฝั่ง ตำบลวาปี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย เป็นการทดลองและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ดังนี้

3.4.2.1 การวิเคราะห์สังเคราะห์ปัญหาของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

3.4.2.2 การวางแผนการดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ โดยวิธีการเชื่อมโยงวัตถุดิบจากธรรมชาติ ทั้ง 3 ชนิดคือเส้นใยกล้วย เส้นใยฝ้าย และกากกาแฟ

3.4.2.3 การทอผ้าฝืน และการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์

3.4.2.4 การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน

3.4.2.5 การประเมินผลกิจกรรม และการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนรูปแบบใหม่

3.4.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และสัมภาษณ์เชิงลึกกับปราชญ์ชาวบ้าน ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการสร้างสรรค์ผ้าทอด้วยวัตถุดิบเหลือใช้เพื่อการพัฒนาสู่สากล

4. ผลการศึกษา

การเชื่อมโยงวัตถุดิบจากธรรมชาติในการลดปัญหาการเกิดของเหลือใช้และการสร้างเอกลักษณ์ผ้าทอไทลื้อบ้านหาดบ้าย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ใหม่สู่ความเป็นสากล ผู้วิจัยแบ่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากเส้นใยธรรมชาติเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การพัฒนาคุณสมบัติของผ้าทอด้วย

กระบวนการเชื่อมโยงวัตถุดิบจากธรรมชาติ และส่วนที่ 2 การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์
ผ้าทอให้มีเอกลักษณ์และส่วนที่ 3 การถ่ายทอดองค์ความรู้

ส่วนที่ 1 การพัฒนาคุณสมบัติของผ้าทอด้วยกระบวนการเชื่อมโยงวัตถุดิบจาก
ธรรมชาติ

ก่อนเริ่มกระบวนการเชื่อมโยงวัตถุดิบจากธรรมชาติ ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณสมบัติ
ของผ้าทอ และสอบถามปัญหาที่พบจากกระบวนการทอผ้า คือผ้าทอที่ลื้อบ้านหาดบ้าย
จะทอจากเส้นใยฝ้าย 100% ทำให้ผืนผ้ามีคุณสมบัติหดตัวเมื่อผ่านการซักครั้งแรก ยับ
ง่าย ไม่อยู่ทรง ดูแลรักษาลำบาก และสีซีดจางเร็ว ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาคุณสมบัติของ
พืชที่สามารถนำมาทำเส้นใยชนิดอื่น ๆ และพบว่า ต้นกล้วยน้ำว้า ที่มีอยู่ในชุมชน
จำนวนมากสามารถนำมาผลิตเส้นใยได้ เนื่องจากกล้วยน้ำว้าเป็นผลไม้เขตร้อนที่
เจริญเติบโตได้ดีในทุกภาคของประเทศไทย ทุกส่วนของกล้วยน้ำว้าสามารถนำมาใช้
ประโยชน์ได้ เช่น ต้นกล้วยสามารถแปรรูปเป็นอาหารสัตว์ เชือกสำหรับมัดสิ่งของ
หรือชูดเอาเส้นใยมาทำเป็นผลิตภัณฑ์สิ่งทอ เส้นใยกล้วยมีคุณสมบัติมันเงาเหมือน
เส้นไหม เมื่อนำไปผสมกับเส้นใยอื่น ๆ จะทำให้แข็งแรง ทนทานเป็นพิเศษ (บุษรา
สร้อยระย้า, 2552) และเส้นใยกล้วยน้ำว้ามีความเหนียวกว่ากล้วยชนิดอื่น (ขงยุทธ
จันทร์อัมพร, 2553) ผู้วิจัยจึงดำเนินการผลิตเส้นใยกล้วยร่วมกับผู้ผลิตเส้นใยในชุมชน
ดังนี้

การเลือกลำต้นกล้วยน้ำว้าที่ให้ผลผลิตแล้วหรือต้นได้อายุประมาณ 8-12 เดือน
โดยตัดเอาแต่ลำต้นความยาวประมาณ 1 เมตร ปลอกเอาแต่กาบด้านนอกที่แก่ได้ที่จะได้
กาบกล้วยที่เป็นแผ่น นำกาบกล้วยเป็นแผ่นปาดข้างที่อ่อนออกอีกที เมื่อได้แผ่นกาบ
กล้วยที่ต้องการแล้วนำไปล้างและนำเข้าเครื่องแยกเส้นใย หลังจากแยกใยเสร็จแล้ว นำ
เส้นใยที่ได้ล้างด้วยน้ำที่ผสมน้ำหมักชีวภาพ (น้ำหมักชีวภาพ 1 ฝา ต่อน้ำ 3 ลิตร) เพื่อให้
เส้นใยกล้วยอ่อนนุ่มและยังคงสีของเส้นใย เป็นเวลา 1 - 3 วัน จากนั้นตากเส้นใยที่โรง
อบแสงแดดต่ออีก 2 วัน เมื่อใยกล้วยแห้งสนิทจะมีคุณสมบัติที่เหนียวปานกลาง สี
น้ำตาลอ่อน เมื่อโดนความร้อนจะอ่อนตัวต้องนำไปตีเกลียวผสมกับฝ้ายเพื่อเสริมความ
แข็งแรงก่อนนำไปทอผ้า ได้เนื้อผ้าที่โปร่งสบาย ระบายอากาศได้ดี

ภาพที่ 2 ภาพกากกล้วยสด

ภาพที่ 3 ภาพเส้นใยกล้วยที่ผ่านเครื่องแยกเส้นใย

ภาพที่ 4 ภาพเส้นใยกล้วยที่รอข้อมลิ

ขั้นตอนต่อไปคือการข้อมลิด้วยกากกาแฟ ผู้วิจัยได้นำกากกาแฟจากจากโรงคั่ว
บดคอบข้าง ตำบลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย มาข้อมลิ โดยอ้างอิงงานวิจัยเรื่อง
สิ่งทอสร้างสรรค์ด้วยสีธรรมชาติจากวัสดุเหลือทางเกษตร โดยสำนักบริหารโครงการ

วิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติสำนักงานคณะกรรมการ
อุดมศึกษา ปี 2555 ที่ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการย้อม คือระยะเวลาในการย้อม อุณหภูมิ
และสารช่วยย้อม โดยระยะเวลาในการย้อมเร็วไปส่งผลให้ผ้าเกิดรอยด่าง และสีที่ได้ไม่
สม่ำเสมอ ถ้าระยะเวลาในการย้อมนานเกินไปผ้าจะติดสีได้ดีขึ้น แต่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย
และเส้นใยมีคุณภาพลดลง เนื่องจากแช่อยู่ในน้ำย้อมที่มีความร้อนนานเกินไป ดังนั้น
ผู้วิจัยจึงย้อมสีเส้นใยด้วยกากกาแฟ โดยกากกาแฟ 20 กรัม โซเดียมไฮดรอกไซด์ 0.4
กรัมต่อน้ำ 100 มิลลิลิตร ที่อุณหภูมิ 100 องศาเซลเซียส นาน 60 นาที ซึ่งเป็นค่าที่ทำให้
สีของกากกาแฟติดเส้นใยได้ทนทาน

ภาพที่ 5 ภาพขั้นตอนการกรองแยกกากกาแฟและย้อมสี

ภาพที่ 7 ผ้าทอที่ได้จากใยกล้วยและย้อมสีด้วยกากกาแฟ

ส่วนที่ 2 การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอให้มีเอกลักษณ์และการถ่ายทอด
องค์ความรู้

สืบเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและสังคมทำให้ภูมิปัญญาด้าน
การทอผ้าไทยลือเลือนลงไป ผู้ผลิตผ้าทอส่วนใหญ่เป็นสตรีสูงอายุ ส่วนคนรุ่นใหม่หัน

ไปประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างนอกพื้นที่ จึงทำให้ขาดการสืบสานต่อ อีกทั้ง ปัญหาของผู้ผลิตผ้าทอคือ ขาดการส่งเสริมพัฒนาให้เกิดรูปแบบลวดลายใหม่ ๆ และ ปัญหาด้านคุณภาพของผ้าทอ จากการสอบถามความต้องการของผู้บริโภคผ้าทอไทลื้อ พบว่า ผู้บริโภคต้องการให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อให้มีความหลากหลาย มีการออกแบบที่ทันสมัยและสวยงาม ทั้งนี้ผู้บริโภคต้องการให้ผู้ประกอบการตั้งราคา หลายระดับตามกำลังซื้อ

คณะผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบผ้าทอไทลื้อบ้านหาดบ้าย ด้วยการวางรูปแบบ ลวดลายในการทอ จนนำไปสู่การต่อยอดโดยการพัฒนาชุดเครื่องแต่งกายจำนวน 23 ชุด โดยการประยุกต์ใช้ผ้าทอของท้องถิ่น ซึ่งได้รับความร่วมมือจากนักออกแบบท้องถิ่นใน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุดนี้ คือ นายพัชรพรรณพงศ์ กีนาวงค์ เครื่องแต่งกายที่ได้จะตอบ โจทย์การใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความร่วมสมัย แต่ยังคงเอกลักษณ์ทางลวดลาย น้ำไหลแบบเดิมไว้ อีกทั้งเป็นการลดปริมาณของเหลือใช้จากธรรมชาติอีกด้วย

ภาพที่ 8 ผ้าทอลายน้ำไหล

ส่วนที่ 3 การถ่ายทอดองค์ความรู้

กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ชุมชน โดย วิธีการจัดประชุม และอบรมกลุ่มผู้ทอผ้าไทลื้อบ้านหาดบ้าย จำนวน 20 คน เพื่อ เสริมสร้างกระบวนการคิด การระดมความคิดในการจัดหาช่องทางการจัดจำหน่าย การ

เพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ โอกาสทางการตลาดโดยสนับสนุนให้ผู้ประกอบการมี
โอกาสในการขยายตลาดสู่สากลในกลุ่มประเทศอาเซียน ในประเทศคู่ค้าใหม่ ผ่านการ
แสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP ที่ได้รับการพัฒนา ภายใต้โครงการ "OTOP ล้าหน้า
สู่สากล" และการติดตามการดำเนินงานโดยการประเมินผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิด
ขึ้นกับชุมชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้เกิดทักษะการสร้างอาชีพ พบว่า ชุมชนมีรายได้
เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายสินค้า มีระบบการจัดการผลิตสินค้ามีการตั้งราคาหลายระดับ
ตามกำลังการซื้อ มีป้ายราคากำกับผลิตภัณฑ์ มีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงแหล่ง
จำหน่ายสินค้า โดยมีเอกสารแนะนำสถานที่จำหน่าย เอกสารแนะนำลวดลายของผ้าทอ
ให้ลูกค้าเลือกได้ตามต้องการ มีการส่งเสริมการขายตามเทศกาลสำคัญ มีบริการเสริม
เช่น การตัดเย็บชุดผ้าทอ และบรรจุภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ รวมถึงให้คำปรึกษาด้าน
ผลิตภัณฑ์อีกด้วย

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2564

ภาพที่ 8 การออกแบบเครื่องแต่งกายจำนวน 23 ชุด

5. สรุปและอภิปรายผล

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากเส้นใยธรรมชาติจะบรรลุวัตถุประสงค์ในการเชื่อมโยงวัตถุดิบจากธรรมชาติและพัฒนาคุณภาพผ้าทอไทลื้อบ้านหาดบ้าย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ใหม่สู่ความเป็นสากลได้นั้นสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ 3 ประเด็น สอดคล้องกับวัฏจักรวัฒนธรรมของยูเนสโก คือ การผลิต การสร้างสรรค์ การอนุรักษ์ หรือการถ่ายทอดวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วม ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การผลิตผ้าทอจากเส้นใยธรรมชาติ โดยการเชื่อมโยงวัตถุดิบจากธรรมชาติ

เดิมกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอไทลื้อบ้านหาดบ้าย ใช้ใยฝ้ายในการทอผ้า ซึ่งคุณสมบัติของเส้นใยฝ้าย คือ ความเหนียว แต่ไม่ยืดหยุ่น ทำให้ผ้าทอยับง่าย หดง่าย ผู้วิจัยจึงได้นำใยกล้วยที่เป็นวัสดุเหลือใช้จากธรรมชาติ ในท้องถิ่นมาผ่านกระบวนการแยกเส้นใยจนเกิดเป็นใยกล้วยผสมผสานกับใยฝ้ายที่ชุมชนสามารถผลิตได้เอง ก่อให้เกิดคุณสมบัติ

ใหม่ที่ดีกว่าเดิมนั้นคือ เส้นใยมีความยืดหยุ่น แข็งแรง ทนทาน มันเงาสวยงามระบายอากาศได้ดีและอ่อนนุ่ม สอดคล้องกับบทความนวัตกรรมสิ่งทอจากธรรมชาติสู่เฟอร์นิเจอร์และเครื่องนุ่งห่มของ Staright Uniform ที่ว่า เส้นใยกล้วยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านสิ่งทอได้ ทั้งทำเป็นเส้นใย 100 เปอร์เซ็นต์ และผลิตเป็นเส้นด้ายใยผสมกับเส้นใยธรรมชาติจากพืช (ฝ้าย) คุณลักษณะของเส้นด้ายที่ผลิตได้นั้นจะมีความอ่อนนุ่ม มัน และเหนียว ประกอบกับใช้เทคนิคการย้อมสีเส้นใยธรรมชาติโดยใช้กากกาแฟ ซึ่งเป็นวัสดุเหลือใช้ในการผลิตกาแฟ เพื่อเพิ่มคุณสมบัติของสีให้ติดทนนาน สีสันคงทนสดใส สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขนิษฐา เจริญลาภ และคณะ (2555) การศึกษาการย้อมสีธรรมชาติด้วยกากกาแฟ พบว่า ผ้าทอที่ย้อมด้วยสีที่สกัดจากกากกาแฟมีความคงทนต่อการซัก และตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้าที่ชอบสีจากธรรมชาติอีกด้วย

ประเด็นที่ 2 การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ

การเข้ามาอยู่ร่วมกันของชาวไทลื้อกับเจ้าของพื้นที่เดิมซึ่งเป็นแหล่งของวัฒนธรรมไทยวน ทำให้วัฒนธรรมของไทลื้อได้ถูกผสมกลมกลืนไปกับวัฒนธรรมไทยวนกลายเป็น "คนเมือง" ไปในที่สุด ทั้งภาษาวัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงการแต่งกาย แต่ยังมีบางพื้นที่ที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทลื้อของตนเองจนถึงปัจจุบัน หญิงชาวไทลื้อมีความสามารถในการทอผ้าเป็นพิเศษทั้งผ้าที่ใช้สอยในครัวเรือน เช่น สะลิต (ฟูก) ผ้าหลบ (ผ้าปูที่นอน) ผ้าห่มหมอน และที่สำคัญคือผ้าชิ้นที่สวมใส่เพื่อแสดงออกถึงชาติพันธุ์ของตนเองอย่างชัดเจน การทอผ้าพื้นบ้านของไทยนั้นมีกระจายอยู่ทั่วไปรูปแบบของผ้า แต่ละกลุ่มชนจะมีความแตกต่างกันไปตามคตินิยม ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชน ในแต่ละท้องถิ่นของประเทศมีทั้งผ้าพื้นสีเรียบ ๆ และผ้าที่มีลวดลายอันเนื่องมาจากกรรมวิธีที่ประณีต กลุ่มสตรีทอผ้าไทลื้อบ้านหาดบ้ายมีภูมิปัญญาโดดเด่นแสดงถึงวัฒนธรรมการแต่งกายด้วยผ้าทอที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เพราะบ่งบอกถึงความเป็นชาติพันธุ์ไทลื้ออย่างชัดเจนด้วยลวดลายผ้าทอโบราณของไทลื้อบ้านหาดบ้าย คือ ลายอีบี (แมลงปอ) ลายดอกฮ้อ และลายดอกหน่วย โดยเฉพาะลายดอกหน่วยถ้าทอลงบนผ้าผืนไหนผ้าผืนนั้นจะมีราคาค่อนข้างสูงเพราะยากและใช้เวลานาน

ปัจจุบันลักษณะของสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากผ้าทอมือแปรรูปนั้นมีรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่เหมือนเดิม ไม่มีการริเริ่มสร้างสรรค์ พัฒนา ออกแบบ ให้เกิดความแตกต่างหรือน่าสนใจ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายเดิม คือผู้นิยมผ้าทอ อีกทั้งในเรื่องของการตลาด อันเนื่องมาจากผู้บริโภคมีโอกาสในการเลือกซื้อสินค้าเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งที่มาของผ้า เพื่อให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่โดยนำผ้าทอเส้นใยธรรมชาติมาพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความร่วมสมัย เป็นที่น่าสนใจ เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละช่วงวัยและอาชีพ โดยในการออกแบบนั้น จะมีการนำเอาวัสดุพื้นถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน รวมกับเทคนิคต่าง ๆ เช่น ใยฝ้าย (ที่ปลูกในชุมชน) ใยกล้วย (วัสดุเหลือใช้จากธรรมชาติ) และเทคนิคการย้อมสีด้วยกากกาแฟ เข้ามาเป็นองค์ประกอบ ร่วมกับช่างทอผ้าในชุมชน และนักออกแบบเครื่องแต่งกาย ให้เกิดเป็นผ้าทอที่มีความน่าสนใจ แต่ยังคงไว้ซึ่งลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนอย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของจตุรพร จันทลา และคณะ (2559) เรื่องการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์แบบทันสมัย คือ การออกแบบที่เข้ากันกับยุคสมัยนั้น ๆ โดยค่อนข้างเป็นไปในลักษณะของสมัยปัจจุบัน ดูตามสมัยหรือตามสมัยนิยม ปัจจุบันองค์ความรู้การทอผ้า และการย้อมผ้าของวิสาหกิจชุมชนรักบ้านเรา ยังไม่ได้จดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เน้นการลงมือปฏิบัติและเรียนรู้จากของจริง มีการอบรมสั่งสอนกันภายในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันเองภายในกลุ่มเพื่อให้สมาชิกมีความรู้ทักษะในการผลิตมากขึ้น มีรูปแบบการถ่ายทอดแบบไม่เป็นทางการให้กับผู้ที่สนใจในชุมชน โดยการเล่าการบอก และให้ลงมือปฏิบัติจริงจนชำนาญ

ประเด็นที่ 3 การอนุรักษ์ การถ่ายทอดวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วม

การอนุรักษ์วัฒนธรรมการทอผ้าไทลื้อให้สามารถดำรงอยู่อย่างยั่งยืนนั้น ควรมีการศึกษาค้นคว้าวิจัย ฟื้นฟูให้เกิดองค์ความรู้ และตระหนักถึงอัตลักษณ์ของวัฒนธรรม โดยกิจกรรมแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP ภายใต้โครงการ "OTOP ล้านนาสู่สากล" ถือเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพยิ่งขึ้น และ

ประชาสัมพันธสินค้านี้และบริการให้เป็นที่ยอมรับ อีกทั้งยังเป็นเวทีในการทดลองตลาดสินค้านี้ใหม่และเป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการ เพราะผู้ประกอบการได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอหรือสาธิตผลิตภัณฑ์ และผู้บริโภคมีโอกาสสอบถามข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับสินค้านั้น ปฏิสัมพันธ์นี้จะทำให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมเกี่ยวกับสินค้าและบริการ นำไปสู่การตัดสินใจซื้อในที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และตราสินค้าให้ได้มาตรฐานระดับสากลผู้ประกอบการจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงตลาดทั้งในและต่างประเทศด้วยการส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้ ด้วยการนำทรัพยากร ภูมิปัญญาในท้องถิ่น มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น และมีมูลเพิ่ม เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งใน และต่างประเทศ สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กมลรัตน์ หนองรัง. (2547). การศึกษาหัตถกรรมผ้าชาวไทยภูเขาในจังหวัดเชียงใหม่. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กฤษฎา υχลขรัฐ. (2546). การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน:กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กาญจนา เกียรติมนิรัตน์. (2546). ภูมิปัญญาในการทอผ้าพื้นเมืองภาคเหนือ:รูปแบบการเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย. ปรินญา ศศ.ด. (อาชีวศึกษา). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.

- กิตติกรณ นพอุดมพันธุ์ (2549). *หัตถกรรมผ้าทอพื้นบ้าน : กรณีศึกษาหัตถกรรมผ้าทอกลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี*. กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ขนิษฐา เจริญลาก และคนอื่นๆ. (2555). *สิ่งทอสร้างสรรค์ด้วยสีย้อมธรรมชาติ จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักบริหารโครงการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา.
- โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. (2533). *ทรัพยากรธรรมชาติกับการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- จินตนา สุขจรรย์นัถ. (2549). *การศึกษาและการพัฒนาชุมชน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิราภรณ์ ศรีคำ. (2547). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนวชิรวิทย์ ระดับประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ตระกูลพันธ์ พัทธเมธา. (2557). *การสร้างภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์เพื่อกำหนดแนวคิด การออกแบบ*. ศิลปกรรมสาร. 9(1), 51-64.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2550). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์. (2550). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในพื้นที่บริการของโรงเรียนล่อมแรควิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง*. วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์. (2556). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา*. รายงานวิจัยภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์.
- บุษรา สร้อยระย้า. (2552). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์เส้นใยกล้วยในเชิงอุตสาหกรรมระยะที่ 2 และการพัฒนาเส้นด้ายต้นแบบจากใยปอและใยกล้วย*. กรุงเทพฯ: คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และพรณทิพย์ เพชรมาก. (2551). *การบริหารสังคม ศาสตร์แห่งศตวรรษเพื่อสังคมไทยและสังคมโลก*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม. (2562). *ทำไมจีนไทลื้อถึงมีลวดลายช่วงสะโพก. โครงการพิพิธภัณฑ์และวัฒนธรรมชาติพันธุ์ล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/380232992460021/posts/541257483024237>
- ขงยุทธ จันทอัมพร. (2553). *ผนังเฟอร์นิเจอร์จากใยกล้วย อิงธรรมชาติ*. สาขาวิชาเทคโนโลยีทางอาคาร. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศุภกาญจน์ พงษ์หิลา. (2546). *หนึ่งศตวรรษแห่งนโยบายหม่อนไหมของรัฐบาลไทย: บทวิเคราะห์ความต่อเนื่องและความเอาใจใส่ของภาครัฐ*. *วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม)*. 24(1), 41-52.
- ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ. (2556). *การส่งเสริมการผลิตและประยุกต์ใช้ผ้าไทยสำหรับผู้บริโภคยุคใหม่*. รายงานการวิจัยข้อมูลผ้าไทยเพื่อการจัดทำ Application ผ้าไทย. สืบค้นจาก <http://resource.tcdc.or.th/ebook/PhaThai-application-070758.pdf>
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC). (2555). *ผ้าในวิถีชีวิตของชาวล้านนา ตอนที่ 2*. สืบค้นจาก <https://digitized.lanna.com/ผ้าในวิถีชีวิตของชาวล้านนา>
- สุภัทรี เปี่ยมสุวรรณกิจ, บุญสม เกษะประดิษฐ์, กนกรัตน์ ยศไกร. (2561). *การดำรงอยู่ของผ้าทอไทลื้อจังหวัดเชียงราย: บทวิเคราะห์เศรษฐกิจวัฒนธรรม*. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*. 11(1), 43-52.
- สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงราย. (2563). *วิเคราะห์และสรุปสถานการณ์จากชุดข้อมูลเรื่อง "การท่องเที่ยว"*. รายงานผลการดำเนินงาน สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงราย. เชียงราย: สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงราย

- อัญชรา พุทธิกาญจนกุล วชิราภรณ์ ภัทโรวาสน์ และพัชราภรณ์ ลิ้มปิอังคนันต์. (2558). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอหางดง จังหวัด เชียงใหม่. วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. 2(1),1-11.
- Staright Uniform. (2563). นวัตกรรมสิ่งทอจากธรรมชาติสู่เฟอร์นิเจอร์และเครื่องนุ่งห่ม. สืบค้นจาก <https://goterrestrial.com/2018/05/28/นวัตกรรมสิ่งทอจากธรรมชาติ/>

พฤติกรรมกรรมการอ่านและปัจจัยที่ส่งผลต่อการอ่านของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ชรินทร์ชัย ชัยมินทร์¹ สุรชาติ พุทธิมา² ฐิตารีย์ ตาแก้ว³ และเสาวลักษณ์ สุรินทร์⁴

¹ ผศ.ดร. ภาควิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

² ผศ. ภาควิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

^{3,4} นักศึกษาปริญญาตรี ภาควิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Received 17/5/2021 Revised 23/7/2021 Accepted 20/9/2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ที่มุ่งศึกษาพฤติกรรมกรรมการอ่านและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่านของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 375 คน ได้รับแบบสอบถามกลับมามีทั้งสิ้น 301 ชุด (ร้อยละ 80.27) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการอ่านเพื่อค้นคว้าข้อมูลประกอบการเรียน (ร้อยละ 64.78) โดยส่วนใหญ่อ่านในช่วงเวลา 16.00-19.59 น. (ร้อยละ 51.83) และใช้ระยะเวลาในการอ่าน 16-30 นาทีต่อครั้ง (ร้อยละ 45.85) มีความถี่ คือ อ่านนาน ๆ ครั้ง (ร้อยละ 29.90) สถานที่ที่ใช้อ่าน คือ ที่บ้าน (ร้อยละ 52.82) เนื้อหาที่อ่านส่วนใหญ่เป็นความรู้ทั่วไป (ร้อยละ 64.45) สื่อสิ่งพิมพ์ที่อ่านคือ พจนานุกรม (ร้อยละ 60.13) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่อ่านคือ สื่อการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ คือ พาวเวอร์พอยต์ (ร้อยละ 59.80) และสื่อสังคมออนไลน์ที่อ่าน คือ เฟซบุ๊ก (ร้อยละ 84.72) โดยส่วนใหญ่จะอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ที่ขยี้มาจากห้องสมุด (ร้อยละ 51.50) ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะอ่านโดยการอ่านฟรีหรือดาวน์โหลดฟรีผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 76.41) ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน ได้แก่ ปัจจัยแรงจูงใจในการอ่านภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.67, SD.=0.87) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านส่วนบุคคล ($\bar{X}$ = 3.87, SD.=0.83) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 3.80, SD.=0.85) และปัจจัยด้านครอบครัว ($\bar{X}$ = 3.68, SD.=0.83) ส่วนปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ปัจจัยด้านเพื่อน ($\bar{X}$ = 3.32, SD.=1.02) ในทางตรงกันข้ามปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการอ่าน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.37, SD.=1.03) พบว่า หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านเพื่อน ($\bar{X}$ = 3.70, SD.=1.02) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 3.68, SD.=0.91) และปัจจัยด้านส่วนบุคคล ($\bar{X}$ = 3.58, SD.=1.01) ส่วนปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ปัจจัยด้านครอบครัว ($\bar{X}$ = 2.53, SD.=1.29)

คำสำคัญ : พฤติกรรมการอ่าน, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Reading Behavior and Factors Influencing the Reading of Undergraduate Students of the Chiang Mai Rajabhat University

**Charocheenee Chaimin¹, Surachart Putthima², Titaree Takeaw³ and
Saowalak Surinta⁴**

¹Asst. Prof. Dr. ²Asst. Prof. at Department of Information Science, Faculty of Humanities and
Social Sciences, Chiang Mai Rajabhat University

^{3,4}Undergraduate students, Department of Information Science, Faculty of Humanities and
Social Sciences, Chiang Mai Rajabhat University

Received 17/5/2021 Revised 23/7/2021 Accepted 20/9/2021

Abstract

This research is quantitative research, which aimed to study reading behavior and factors influencing the reading of undergraduate students at Chiang Mai Rajabhat University. The data was collected from a sample group consisting of 375 Chiang Mai Rajabhat University students. By using questionnaires, 301 questionnaires were returned (80.27%). The statistical analysis used percentage, mean, and standard deviation. The research findings were as follows. Most of a reading objective was for academic researching (64.78%). The most reading time was from 4 PM to 8 PM (51.83%) and the reading duration was 16-30 minutes per session (45.85%). Mostly, the respondents did not read often (29.90%). They read at home (52.82%) and general knowledge (64.45%). A dictionary was the most printed material (60.13%), they read while electronic teaching materials such as PowerPoint was the most electronic media they read (59.80%). They read Facebook the most among social media (84.72%). They read printed materials borrowed from libraries (51.50%). They mostly read free reading or free downloading electronic media over the Internet (76.41%). Factors influence reading included reading motivation, which was at a high level ($\bar{X}$ =3.67, SD.=0.87). When considering each aspect, the highest mean were personal factors ($\bar{X}$ =3.87, SD.=0.83), followed by environmental factors of the university ($\bar{X}$ =3.80, SD.=0.85), and family factors ($\bar{X}$ =3.68, SD.=0.83), respectively. The factor with the least mean was peer factors ($\bar{X}$ =3.32, SD.=1.02). On the other hand, overall, factors that impede reading was at a moderate level ($\bar{X}$ =3.37, SD.=1.06). Peer factors was at the highest mean ($\bar{X}$ =3.70, SD.=1.02), followed by environmental factors of the university ($\bar{X}$ =3.68, SD.=0.91), and personal factors ($\bar{X}$ =3.58, SD.=1.01), respectively. The factor with the least mean was family factors ($\bar{X}$ =2.53, SD.=1.29).

Keyword: Reading Behavior, Factors influencing reading, Chiang Mai Rajabhat University

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การอ่าน คือ การรับสารอย่างหนึ่งผ่านดวงตา ผ่านการสัมผัส จนได้รับสารหรือข้อมูล นำไปสู่กระบวนการคิดวิเคราะห์ การสังเกต การพิจารณา และการตีความหมาย โดยสื่อที่อ่านนั้นอาจเป็นหนังสือหรืองานเขียนทุกประเภทในรูปแบบเอกสารสิ่งพิมพ์ หรือการอ่านผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งแบบเชื่อมต่อและไม่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ การที่เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว รวมถึงเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับสื่อที่อ่าน ทำให้เกิดสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งถูกใช้เป็นแหล่งสื่อสารและเผยแพร่สารสนเทศโดยเข้าถึงคนจำนวนมากได้ในเวลาอันสั้น รูปแบบการอ่านของคนในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี แต่วัตถุประสงค์ในการอ่านนั้นยังคงเดิม คือ เพื่อนำข้อมูลที่ได้อ่านไปปรับใช้ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางการศึกษา การประกอบอาชีพหรือการดำรงชีวิต (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554, 2556; รัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์, 2560)

เนื่องจากการอ่านถือเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยเพิ่มพูนความรู้ และพัฒนาคุณภาพของคนในชาติ (รัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์, 2560) ดังนั้นประเทศไทยจึงได้ให้ความสำคัญของการอ่านดังจะเห็นได้จากมีการรณรงค์การอ่านอย่างต่อเนื่อง และมีการกำหนดให้วันที่ 2 เมษายนของทุกปี ซึ่งเป็นวันคล้ายพระราชสมภพสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นวันรักการอ่าน นอกจากนี้ยังมีการสำรวจอัตราการอ่านของคนในประเทศ เพื่อนำข้อมูลที่ได้อ่านมาใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการอ่านของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยผลสำรวจปี 2561 พบว่า ประชากรอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป ร้อยละ 78.8 (จากจำนวน 49.7 ล้านคน) มีอัตราการอ่านเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 77.7 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 78.8 ในปี 2561 และเวลาในการอ่านนานขึ้นจากเดิม 66 นาทีต่อวัน เป็น 80 นาทีต่อวัน เพิ่มขึ้นจากเดิม 14 นาที อย่างไรก็ตาม ผลการสำรวจพบว่าประชากรไทยอ่านหนังสือเล่มร้อยละ 88 ซึ่งใกล้เคียงกับการอ่านผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 75.4 อ่านผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อ่านบนสื่อสังคมออนไลน์ ร้อยละ 68.1 รองลงคือ อ่านผ่านเว็บไซต์

ร้อยละ 12.5 และอ่านผ่านแอปพลิเคชันที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ร้อยละ 2.5 อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าอัตราการอ่านของประชากรไทยจะเพิ่มขึ้น แต่ยังมีคนไทยที่ระบุว่าไม่อ่านหนังสือถึงร้อยละ 21.2 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562)

พฤติกรรมการอ่านของประชากรไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ จากผลการสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ประชากรที่มีอายุ 6 ปีขึ้นไป ประมาณ 63.3 ล้านคน มีการใช้คอมพิวเตอร์ลดลงถึงร้อยละ 28.3 ส่วนจำนวนการใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นร้อยละ 56.8 และจำนวนการใช้โทรศัพท์มือถือมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 89.6 เนื่องจากเป็นอุปกรณ์ที่ช่วยอำนวยความสะดวกและให้ความบันเทิง ในการสำรวจการใช้เทคโนโลยี พบว่า มีการใช้ฟังก์ชันบนโทรศัพท์มือถือร้อยละ 82.4 ส่งข้อความสั้น (SMS) ร้อยละ 66.1 ใช้อีเมลหรือสื่อสารสังคมออนไลน์ ร้อยละ 50.2 และโมบายแบงก์กิ้ง ร้อยละ 7.3 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่จะทำให้พฤติกรรมการอ่านหนังสือของบุคคลในแต่ละวันลดลงไป เนื่องจากความเคยชินกับการอ่านข้อความแบบสั้น ๆ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อทักษะในการรับข้อมูลและส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อความที่ต้องใส่ใจในรายละเอียดได้ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการศึกษาค้นคว้าของผู้อ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนนักศึกษาที่ต้องให้ความสำคัญกับการอ่านเพื่อการเรียนรู้

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการอ่านของนักศึกษาระดับ นักศึกษาในประเทศไทยมีความสนใจในการอ่านระดับปานกลาง (โชคชัย เพ็ชรนคร และคนอื่น ๆ, 2549) ส่วนการวิจัยด้านพฤติกรรมการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ (นฤมล เทพนวล, 2558) พบว่า นิสิตใช้เวลาอ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น เนื่องจากสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลาทุกครั้งที่มีโอกาส และเกิดพฤติกรรมอื่น ๆ ที่ทำระหว่างการอ่าน โดยใช้เวลากับกิจกรรมอื่น ๆ มากกว่าการอ่าน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โชติมา วัฒนะ (2561) ซึ่งระบุว่า นักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อ่านโดยเฉลี่ยเพียง 2-3 ครั้งต่อเดือนเท่านั้น ซึ่งน้อยมากสำหรับการศึกษาหาความรู้ โดยปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการ

อ่านคือ การใช้สื่อบนอินเทอร์เน็ตและทำกิจกรรมอื่น ๆ มากเกินไป ใช้เวลาในการเล่นเกมนคอมพิวเตอร์และสมาร์ตโฟนมากขึ้น รวมถึงใช้เวลามากในการพูดคุยโทรศัพท์หรือแชตจากมือถือ

ในส่วนของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน พบว่า ผู้อ่านสนใจหรือมีแรงจูงใจในการอ่านทรัพยากรสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตมากขึ้น รวมถึงมีความต้องการการใช้งานอินเทอร์เน็ตกับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การเล่นเกมและการใช้โทรศัพท์เพื่อความบันเทิง (โชติมา วัฒนะ, 2561) สอดคล้องกับผลการวิจัยของพรสวรรค์สุวรรณศรี (2556) ที่พบว่า ปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้นักศึกษาไม่รักการอ่าน คือ นักศึกษาส่วนใหญ่สนใจและใช้เวลาไปกับสื่อเทคโนโลยีและทำกิจกรรมอย่างอื่นมากกว่าการอ่าน ซึ่งจากผลการวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าความก้าวหน้าของเทคโนโลยี โดยเฉพาะสื่ออิเล็กทรอนิกส์และอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้พฤติกรรมของนักศึกษาเปลี่ยนแปลงไป ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมการอ่านของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมการอ่านและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน ผลที่ได้จากการวิจัยจะสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ในการวางแผนเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการด้านสื่อสิ่งพิมพ์และทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงคณาจารย์ในมหาวิทยาลัย สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการอ่านและส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของนักศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการอ่านของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่านของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมกรรมการอ่าน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่านของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- 2) สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ สามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงบริการด้านสื่อและทรัพยากรสารสนเทศ ให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการมากยิ่งขึ้น
- 3) คณาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่าน และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของนักศึกษา
- 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการอ่านให้สอดคล้องกับพฤติกรรมกรรมการอ่านของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในปัจจุบัน

4. วิธีการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ทั้งหมด 13,322 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 เมษายน 2563) จำแนกออกเป็น 5 คณะ และ 1 วิทยาลัย ได้แก่ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะเทคโนโลยี การเกษตร และวิทยาลัยนานาชาติ

กลุ่มตัวอย่าง กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970 อ้างถึงใน ชโรชินี ชัยมินทร์, 2559) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 375 คน สำหรับการส่งแบบสอบถามถึงกลุ่มตัวอย่างเป็นการสุ่มอย่างง่าย โดยไม่ได้กำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างตามคณะและวิทยาลัย แต่ใช้การแจกแบบสอบถามแบบบังเอิญ ทั้งการแจกแบบกระดาษและส่งแบบสอบถามทางออนไลน์

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปี คณะที่ศึกษา รายได้ต่อเดือน และสภาพการพักอาศัย

2) ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการอ่านและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและนำมาสร้างแบบสอบถามและประเมินคุณภาพแบบสอบถามตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ศึกษาค้นคว้าวิธีการสร้างแบบสอบถามจากรายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่านของนักศึกษาระดับปริญญาตรี และนำผลการศึกษาค้นคว้าที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแบบสอบถาม

2) พัฒนาแบบสอบถาม โดยกำหนดข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วยคำถามปลายปิด (Close-ended questions) และคำถามปลายเปิด (Open-ended questions) โดยแบ่งโครงสร้างแบบสอบถามเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม เพศ อายุ ชั้นปี คณะที่ศึกษา รายได้ต่อเดือน และสภาพการพักอาศัย จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่าน วัตถุประสงค์ในการอ่าน ช่วงเวลาที่อ่าน ระยะเวลาในการอ่าน ความถี่ในการอ่าน สถานที่ที่ใช้อ่าน เนื้อหาที่อ่าน และประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสังคมออนไลน์ ที่นักศึกษาเลือกอ่าน จำนวน 11 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่านของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำแนกเป็น 2 ด้าน จำนวน 25 ข้อ คือ ด้านปัจจัยที่เอื้อต่อการอ่าน 21 ข้อ ด้านปัจจัยที่เป็นอุปสรรค 4 ข้อ ซึ่งมีลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) โดยใช้มาตราประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert's scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3) เสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม ซึ่งจะส่งผลให้ได้เครื่องมือที่มีความสมบูรณ์ครอบคลุมเนื้อหา และมีความถูกต้อง จากนั้นแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4) การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความสมบูรณ์ของข้อคำถาม โดยพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มากกว่า หรือเท่ากับ 0.50 ซึ่งหมายถึง ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย สำหรับข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องน้อยกว่า 0.50 หมายถึงข้อคำถามนั้นอาจไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นผู้วิจัยแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และขอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามอีกครั้งก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

5) การทดสอบแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดสอบกับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 ชุด เพื่อตรวจสอบว่าแบบสอบถามสามารถสื่อความหมายตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและมีความเหมาะสมหรือไม่ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ทดลองใช้ แล้วมาตรวจสอบความถูกต้องและหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) ได้ค่าเท่ากับ .92 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับดี

6) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขและหาค่าความเชื่อมั่นแล้วไปใช้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 375 ราย ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 18 ตุลาคม 2563 – 10 พฤศจิกายน 2563 โดยได้รับแบบสอบถามกลับมาทั้งสิ้น 301 ชุด (ร้อยละ 80.27)

เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้น จึงวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ค่าสถิติ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์พฤติกรรมการอ่านโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.)

5. ผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 56.81) ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 4 (ร้อยละ 46.18) สังกัดคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ (ร้อยละ 64.12) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ในหอพัก (ร้อยละ 60.13) โดยได้รับรายได้ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 51.83)

พฤติกรรมการอ่านของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.78) มีวัตถุประสงค์ในการอ่านเพื่อค้นคว้าข้อมูลประกอบการเรียน โดยจำนวนสูงสุด (ร้อยละ 51.83) อ่านในช่วงเวลา 16.00-19.59 น. ทั้งนี้ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 45.85) ใช้ระยะเวลาในการอ่าน 16-30 นาทีต่อครั้ง นักศึกษา (ร้อยละ 29.90) อ่านนาน ๆ ครั้ง สถานที่ที่ใช้อ่านมากที่สุด (ร้อยละ 52.82) คือ ที่บ้าน สำหรับเนื้อหาที่อ่านมากที่สุด ทั่วไป (ร้อยละ 64.45) เป็นความรู้ทั่วไป สื่อสิ่งพิมพ์ที่อ่านมากที่สุด (ร้อยละ 60.13) คือ พจนานุกรม สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่อ่านมากที่สุด (ร้อยละ 59.80) คือ สื่อการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ คือ พาวเวอร์พอยต์ และสื่อสังคมออนไลน์ที่อ่านมากที่สุด (ร้อยละ 84.72) คือ เฟซบุ๊ก ส่วนใหญ่จะอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ที่ยืมจากห้องสมุด (ร้อยละ 51.50) ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะอ่านโดยการอ่านฟรีหรือดาวน์โหลดฟรีผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 76.41)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน ได้แก่ ปัจจัยแรงจูงใจในการอ่านภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, $SD.=0.87$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านส่วนบุคคล ($\bar{X}=3.87$, $SD.=0.83$) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ($\bar{X}=3.80$, $SD.=0.85$) และปัจจัยด้านครอบครัว ($\bar{X}=3.68$, $SD.=0.83$) ส่วนปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ปัจจัยด้านเพื่อน ($\bar{X}=3.32$, $SD.=1.02$) ในทางตรงกันข้ามปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการอ่าน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.37$, $SD.=1.06$) พบว่า หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านเพื่อน ($\bar{X}=3.70$, $SD.=1.02$) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ($\bar{X}=3.68$, $SD.=0.91$) และปัจจัยด้านส่วนบุคคล ($\bar{X}=3.58$, $SD.=1.01$) ส่วนปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ปัจจัยด้านครอบครัว ($\bar{X}=2.53$, $SD.=1.29$)

6. สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้นสามารถนำมาอภิปรายผลโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย 1) พฤติกรรมการอ่านของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่านของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) พฤติกรรมการอ่านของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

1.1) วัตถุประสงค์ในการอ่าน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่อ่านเพื่อค้นคว้าข้อมูลประกอบการเรียน สอดคล้องกับผลวิจัยของ โชติมา วัฒนะ (2561) และงานวิจัยของ ภัททิรา สุวรรณโค (2559) ที่พบว่า นักศึกษามีวัตถุประสงค์ในการอ่านเพื่อใช้ในการเรียน การสอบ รวมทั้งงานวิจัยของนฤมล เทพนวล (2558) ที่พบว่า นักศึกษาอ่านเพื่อใช้ในการสอบให้ผ่านในหลักสูตรที่เรียน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นนักศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ในการศึกษาหาความรู้เป็นหลัก และผู้สอนในยุคปัจจุบันก็มักจะใช้วิธีการสอนโดยให้นักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้และแหล่งค้นคว้าต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการเรียนในชั้นเรียน จึงทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการอ่านเพื่อประกอบการเรียนดังกล่าว นอกจากนี้ การอ่านเพื่อความรู้ เป็นการอ่านที่สำคัญและจำเป็นต่อวัยศึกษาเล่าเรียน

ไม่ว่าจะเป็นการอ่านเพื่อหาความรู้ทั่วไปหรือความรู้เฉพาะด้านในสาขาวิชาต่าง ๆ ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับการอ่านเพื่อการศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้ของตนเอง หน่วยงานที่มีหน้าที่สนับสนุนแหล่งทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่าง ๆ ควรมีการจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการอ่านและการเรียนรู้ของนักศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมการอ่านและการเรียนในรายวิชาต่าง ๆ สำหรับนักศึกษา

1.2) ความถี่ในการอ่านต่อสัปดาห์ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง อ่านนาน ๆ ครั้งต่อสัปดาห์ ซึ่งหมายถึงช่วงที่มีการสอบหรือทำงานที่ได้รับมอบหมาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภัทธิดา สุวรรณโค (2559) ที่พบว่า นิสิตจะอ่านเมื่อจำเป็นและไม่แน่นอนในการอ่าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในยุคปัจจุบันนักศึกษาส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงสื่อต่าง ๆ ได้ง่ายผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทำให้สามารถเข้าถึงความรู้และสิ่งที่สนใจได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากขึ้น อีกทั้งวิธีการรับข้อมูลจากสื่อเหล่านั้นอาจจะไม่ได้ใช้วิธีการอ่านเพียงอย่างเดียว เช่น การดูคลิปวิดีโอผ่านยูทูป การดูซีรีส์จาก Netflix หรือการฟังเรื่องราวต่าง ๆ จาก Podcast และการรับข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ อาจไม่จำเป็นต้องใช้เวลาในการอ่านมากนัก เพราะข้อมูลที่ถูกนำเสนอจะมีการนำเสนอเป็นอินโฟกราฟิกหรือเป็นความรู้สั้น ๆ ที่ถูกตัดตอนมาเฉพาะข้อมูลที่สำคัญ ส่งผลให้นักศึกษาใช้เวลาในการอ่านอย่างจริงจังน้อยลง โดยจะเลือกอ่านเฉพาะสิ่งที่ตนสนใจ นอกจากนี้ยังอ่านในช่วงเวลาที่มีการสอบจึงจะมีการทบทวนบทเรียนเป็นครั้งคราว จะเห็นได้ว่านักศึกษามีความถี่ในการอ่านหนังสือวิชาการหรือสื่อสิ่งพิมพ์น้อยลง เนื่องจากให้ความสนใจกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่อบันเทิงที่มีความน่าสนใจกว่า หากห้องสมุดหรืออาจารย์ผู้สอนต้องการส่งเสริมให้นักศึกษาสนใจในการอ่าน อาจจะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของสื่อที่แนะนำให้นักศึกษาอ่าน ไม่ว่าจะเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อมัลติมีเดียที่มีทั้งภาพและเสียง สื่อการสอนที่เรียนรู้ผ่านออนไลน์ เพื่อให้นักศึกษาเกิดความสนใจและยังคงใช้เวลาเรียนรู้จากสื่อเหล่านั้นอย่างสม่ำเสมอ

1.3) เนื้อหาที่อ่าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อ่านเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปที่ตนเองสนใจ เพราะความรู้ในสาขาวิชาที่เรียนนั้นอาจจะมีความเป็นวิชาการหรือก่อให้เกิดความเคร่งเครียด ความสนใจอ่านเรื่องทั่ว ๆ ไป อาจเป็นความรู้รอบตัว ข่าวสาร

บ้านเมือง หรือเรื่องที่เป็นประเด็นทางสังคมในขณะนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล เทพนวล (2558) ที่พบว่า นักศึกษาให้เหตุผลในการอ่าน คือ มีความสนใจด้วยตนเอง ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของพรสวรรค์ สุวณิชศรีย์ (2556) และ โชติมา วัฒนะ (2562) ที่พบว่า นักศึกษาจะอ่านประเภทให้ความบันเทิงที่เกี่ยวกับนวนิยาย เรื่องสั้น การ์ตูน และ นิตยสารแฟชั่น เป็นส่วนใหญ่ สำหรับเนื้อหาและความสนใจในการอ่านของนักศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนด้านการจัดซื้อจัดหาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด และใช้สำหรับเป็นแนวทางพัฒนาการเรียนการสอนของอาจารย์ได้ โดยดูจากความสนใจของนักศึกษาซึ่งเป็นผู้ให้บริการหลักของห้องสมุด และอาจารย์ผู้สอนสามารถมอบหมายให้นักศึกษาค้นคว้าในเรื่องต่าง ๆ ที่นักศึกษาสนใจ เพื่อใช้ในการเรียนการสอน การทำรายงาน หรือศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

1.4) ประเภทของสื่อที่อ่าน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง อ่านสื่อสิ่งพิมพ์ประเภท พจนานุกรม อาจเป็นเพราะนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาอยู่ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้พจนานุกรมประกอบการเรียน ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อ่าน คือ เอกสารการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับสื่อสังคมออนไลน์จะอ่านจากเฟซบุ๊ก ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ สมหญิง มงคลธง (2558) ที่พบว่า นักศึกษามีการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ คือ เฟซบุ๊ก ไลน์ ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม และกูเกิล ทั้งนี้เพราะสื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่อสังคมออนไลน์ดังกล่าว สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกจากอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ และสมาร์ตโฟน ซึ่งปัจจุบันอุปกรณ์เหล่านี้ก็มีราคาที่ไม่สูงนัก ทำให้นักศึกษาสามารถเป็นเจ้าของและใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนได้ อีกทั้งในปัจจุบันที่มีสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทำให้มหาวิทยาลัยมีนโยบายในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ ดังนั้น จึงส่งผลให้นักศึกษาต้องอ่านเอกสารประกอบการเรียนในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น

1.5) แหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่อ่าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อ่านสื่อสิ่งพิมพ์ที่ขยี้มจากห้องสมุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นฤมล เทพนวล (2558) ที่พบว่า แหล่งทรัพยากรสารสนเทศประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ที่นักศึกษาอ่านจะขยี้มจาก

ห้องสมุด ทั้งนี้เพราะห้องสมุดมหาวิทยาลัยเป็นแหล่งรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ และสื่อการเรียนรู้หลากหลายสาขาวิชา ซึ่งผู้ใช้สามารถค้นคว้าได้ตามความสนใจ อีกทั้งราคาของหนังสือและตำราทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษในปัจจุบันมีราคาสูง ทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่เลือกที่จะยืมหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการเรียนและหนังสือที่ตนสนใจ จากห้องสมุดมากกว่าซื้อเป็นของตนเอง ในส่วนของสื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้น ส่วนใหญ่จะอ่านโดยการอ่านฟรีหรือดาวน์โหลดฟรีผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพราะอินเทอร์เน็ตเปรียบเสมือนห้องสมุดขนาดใหญ่ที่สุดในโลก เป็นแหล่งความรู้และแหล่งค้นคว้าที่รวบรวมข้อมูลไว้ทุกสาขาวิชา ดังนั้นการอ่านหนังสือฟรีหรือดาวน์โหลดฟรีผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจึงเป็นทางเลือกที่นักศึกษาใช้ในการเข้าถึงความรู้ อาจารย์ผู้สอนหรือบรรณารักษ์ที่ให้บริการในห้องสมุด สามารถแนะนำแหล่งสารสนเทศเพื่อการศึกษา ค้นคว้าสำหรับนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูล สารสนเทศ และองค์ความรู้ ที่ได้ค้นคว้าผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและแหล่งสารสนเทศทางออนไลน์ได้

2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่านของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

2.1) ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการอ่านของนักศึกษา

2.1.1) ปัจจัยส่วนบุคคลที่เป็นแรงจูงใจในการอ่าน ผลการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเห็นความสำคัญของผลการเรียน หรือการสอบ เป็นแรงจูงใจในการอ่านเป็นอันดับแรกในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทธิตรา สุวรรณโค (2559) ที่พบว่า นักศึกษาอ่านและเล็งเห็นประโยชน์ของการอ่าน รวมทั้งงานวิจัยของ โชติมา วัฒนะ (2561) ที่พบว่า นิสิตระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการอ่านเพื่อการเรียนและการสอบ รองลงมา คือ นักศึกษาเห็นคุณค่าของการอ่านและเอาใจจดจ่อกับเรื่องที่อ่าน ทั้งนี้อาจเนื่องจากนักศึกษาเป็นวัยที่ต้องศึกษาเล่าเรียน โดยมีเป้าหมาย คือ การสำเร็จการศึกษาตามที่ตนมุ่งหวังไว้ ซึ่งเป้าหมายดังกล่าว นั้นเป็นแรงจูงใจในการอ่าน และเป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลเกิดความต้องการที่จะอ่าน เพราะการจะบรรลุภารกิจในการศึกษาได้จำเป็นต้องใช้การอ่านเป็นหนทางสำคัญ ประการหนึ่งนำไปสู่ความสำเร็จ

2.1.2) ปัจจัยด้านครอบครัวที่เป็นแรงจูงใจในการอ่าน ผลการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการที่คนในครอบครัวชี้ให้เห็น

ประโยชน์ของการอ่านหนังสือ เป็นแรงจูงใจในการอ่านในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมหญิง มงคลธง (2558) และโชติมา วัฒนะ (2561) ที่พบว่า ครอบครัวมีนิสัยรักการอ่าน รวมถึงผู้ปกครองซื้อหนังสือหรือแนะนำหนังสือให้อ่าน นอกจากนี้นงานวิจัยของ สมศักดิ์ พันธุ์ศิริ และสินทรัพย์ ยืนยาว (2560) ยังพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน คือ ด้านครอบครัวด้านกลุ่มเพื่อน ที่เป็นส่วนที่ช่วยเกิดการส่งเสริมการอ่าน ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวข้างต้นจะเห็นว่าพฤติกรรมของมนุษย์นั้นมักได้รับอิทธิพลมาจากพฤติกรรมของบุคคลรอบข้าง หากบุคคลรอบข้างมีพฤติกรรมเช่น ใบบุคคลก็มักมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมแบบนั้นเช่นกัน การที่ผู้ปกครองส่งเสริมให้นักศึกษาอ่านหรือสนับสนุนงบประมาณในการซื้อหนังสือก็ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่านของนักศึกษาได้

2.1.3) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เป็นแรงจูงใจในการอ่าน ผลการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญอันดับแรกกับห้องสมุดมีบริการส่งเสริมการอ่านในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บริการสอนการสืบค้นฐานข้อมูลออนไลน์ เป็นต้น เป็นแรงจูงใจในการอ่านในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมหญิง มงคลธง (2558) ที่พบว่า พฤติกรรมการอ่านมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่สนับสนุนการอ่าน ได้แก่ ปัจจัยด้านห้องสมุดและสถาบันการศึกษา คือ อาจารย์มอบหมายงานที่นักศึกษาต้องค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อทำรายงานและแนะนำหนังสือให้นักศึกษาอ่านเพิ่มเติม รองลงมา คือ ห้องสมุดมีบรรยากาศดี มีหนังสือที่หลากหลายทันสมัยและตรงกับความต้องการ ทั้งนี้เพราะหากนักศึกษาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยหรือมีปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้เกิดการอ่าน การค้นคว้า ก็จะส่งผลให้นักศึกษาใช้เวลาในการอ่าน การแสวงหาความรู้มากกว่าใช้เวลาไปทำสิ่งอื่น แต่ในทางตรงกันข้าม หากมีอุปสรรคหรือปัญหาในการเข้าถึงแหล่งความรู้ต่าง ๆ ไม่มีบรรยากาศในการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ไม่น่าสนใจ ก็อาจทำให้นักศึกษาไม่สนใจในการอ่านและการค้นคว้า ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในหน่วยงานของตนอันเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วย

2.1.4) ปัจจัยด้านเพื่อนที่เป็นแรงจูงใจในการอ่าน ผลการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างให้ค่าเฉลี่ยสูงสุดในประเด็นที่เพื่อนชักชวนไปห้องสมุด และอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มีนิสัยรักการอ่าน เป็นแรงจูงใจในการอ่านในระดับปาน

กลางเช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมหญิง มงคลธง (2558) และ โชติมา วัฒนะ (2561) ที่พบว่าเพื่อนในกลุ่มใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการค้นหาข้อมูล เพื่อนชวนไปห้องสมุดบ่อย ๆ และเพื่อนแนะนำหนังสือดี ๆ ให้อ่าน ทั้งนี้ เป็นเพราะพฤติกรรมของมนุษย์นั้นมักได้รับอิทธิพลมาจากพฤติกรรมของบุคคลรอบข้างด้วย เช่น คนในครอบครัว เพื่อน หรือคนใกล้ชิด เป็นต้น ซึ่งมีผลที่จะทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนทัศนคติ ความคิด ค่านิยม และพฤติกรรม เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกับคนในกลุ่มหรือได้รับการยอมรับจากคนในกลุ่ม ดังสุภาษิตที่ว่า “คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล”

2.2) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการอ่านของนักศึกษา

2.2.1) ปัจจัยด้านเพื่อนที่เป็นอุปสรรคต่อการอ่านโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า เพื่อนมักชักชวนเล่นเกม หรือสื่อบันเทิงอื่น ๆ เป็นอุปสรรคในการอ่านในระดับมาก สาเหตุอาจเนื่องจากนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ส่วนใหญ่มาจากต่างอำเภอหรือจากต่างจังหวัดจึงต้องอาศัยอยู่ที่หอพักกับกลุ่มเพื่อนในสาขาวิชาหรือเพื่อนโรงเรียนเดิม ทำให้ใช้ชีวิตคลุกคลีกับเพื่อนเป็นประจำ ดังนั้นเพื่อนจึงมีอิทธิพลอย่างมากกับนักศึกษาทั้งการเรียนและการใช้ชีวิต หากนักศึกษาคบเพื่อนที่ตั้งใจเรียน ช่วยเหลือกันในการเรียน ชวนกันอ่านหนังสือ คั่นคว่ำหาความรู้อยู่เสมอ ก็จะทำให้นักศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาตามที่มุ่งหวัง แต่หากคบเพื่อนที่เกเร ไม่ตั้งใจเรียน หรือชักชวนไปทำกิจกรรมอย่างอื่น ก็อาจส่งผลต่อการเรียนได้

2.2.2) ปัจจัยส่วนบุคคลที่เป็นอุปสรรคต่อการอ่าน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางซึ่งกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการใช้เวลาทำกิจกรรมอื่น ๆ บนอินเทอร์เน็ตมากเกินไป เช่น ดูหนัง ฟังเพลง แชนด์ เล่นเกม เป็นต้น เป็นอุปสรรคในการอ่านในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทธิดา สุวรรณโค (2559) ที่พบว่า นิสิตที่ระบุว่าตนไม่อ่านนั้น เพราะใช้เวลากับกิจกรรมอย่างอื่น เช่นเดียวกับงานวิจัยของ พรสวรรค์ สุวณฺณศรี (2556) ที่พบว่า นักศึกษาชอบทำอะไรตามความพอใจของตนเอง และไม่เห็นประโยชน์ที่ได้จากการอ่าน การจะเกิดพฤติกรรมการอ่านและนิสัยรักการอ่านที่ยั่งยืนนั้นต้องเกิดจากความสนใจของบุคคล หากบุคคลมีความสนใจในเรื่องใด

และเห็นประโยชน์ของการอ่านว่าจะเป็นวิธีการนำมาซึ่งความรู้ในเรื่องดังกล่าวก็จะทำให้ใช้เวลาในการอ่านมาก อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันด้วยวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทำให้เกิดสื่อใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้นที่ดึงดูดความสนใจของบุคคลไปจากการอ่าน แต่ใช้วิธีการเข้าถึงข้อมูลความรู้ด้วยการดูหรือการฟังมากขึ้น ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องควรให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของการอ่าน ในกรณีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ระบุถึงเหตุผลที่ตนเองไม่อ่านนั้น เพราะตนเองใช้เวลาไปกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อความบันเทิงมากเกินไป ไม่ว่าจะเป็นการดูหนังฟังเพลงจากยูทูป ออนไลน์สตรีมมิ่งต่าง ๆ การสนทนาออนไลน์กับเพื่อน และการใช้สื่อสังคมออนไลน์พร้อมกันครั้งละหลายแอปพลิเคชัน ทำให้ดึงเวลาและความสนใจจากการอ่านหนังสือเรียนหรือค้นคว้าหาความรู้ด้านวิชาการไปอย่างมาก ทั้งนี้อาจารย์ผู้สอนอาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้สื่อใหม่เหล่านี้มากขึ้น เพื่อให้นักศึกษายังคงเรียนรู้ผ่านการอ่าน เพียงแค่เป็นการอ่านจากสื่อสังคมออนไลน์ การเรียนรู้จากยูทูป หรือมอบหมายงานให้นักศึกษาค้นคว้า ทำรายงานกลุ่ม และนำเสนอในรูปแบบของดิจิทัลและมัลติมีเดีย เพื่อเพิ่มความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

2.2.3) ปัจจัยด้านครอบครัวที่เป็นอุปสรรคต่อการอ่าน ผลการศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางซึ่งกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการไม่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากครอบครัวในการซื้อหนังสือและสื่อในการอ่าน เป็นอุปสรรคในการอ่านในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาส่วนใหญ่ได้เงินที่ใช้ในการศึกษาเล่าเรียนและการซื้อสื่อสนับสนุนการเรียนรู้จากผู้ปกครอง ดังนั้นปัจจัยด้านครอบครัวหรือผู้ปกครองจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการอ่าน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษายอยู่ในระดับปานกลางอาจเป็นเพราะมีนักศึกษาบางส่วนที่ใช้เวลาว่างในการหารายได้พิเศษเพิ่มเติมเพื่อให้มีเงินเพียงพอ ที่จะใช้จ่ายและซื้อหนังสือหรือสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

2.2.4) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เป็นอุปสรรคต่อการอ่าน ผลการศึกษาดูรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการมีการบ้านมากเกินไป หนังสือหรือสื่อในห้องสมุดไม่ตรงต่อความต้องการ และสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศในที่พักอาศัยไม่เหมาะสมกับการอ่าน เช่น มีเสียงดังรบกวน

หรือไม่มีสถานที่ในการอ่าน เป็นต้น ซึ่งเป็นอุปสรรคในการอ่านในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรสวรรค์ สุวณิชศรีย์ (2556) ที่พบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการอ่าน คือ แหล่งเรียนรู้ไม่หลากหลายและไม่น่าสนใจ เช่น ห้องสมุดไม่มีการปรับภูมิทัศน์ให้สะอาดสวยงามเพื่อดึงดูดใจให้เข้าไปอ่านหนังสืออย่างมีความสุข เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ โชติมา วัฒนะ (2561) ที่พบว่า ปัจจัยภายนอกที่เป็นอุปสรรคต่อการอ่าน คือ บริเวณภายในที่พักอาศัยไม่มีสถานที่เหมาะสมต่อการอ่าน และแสงสว่างภายในที่พักอาศัยไม่เพียงพอ ตลอดจนห้องสมุดหรือบริเวณมหาวิทยาลัย อาทิ ในห้องสมุดมีเสียงดังรบกวน และหนังสือในห้องสมุดไม่ตรงต่อความต้องการ และหนังสือในห้องสมุดไม่น่าอ่าน ไม่มีโต๊ะนั่งอ่านที่เหมาะสม ทั้งนี้เพราะกิจกรรมการอ่านต้องใช้เวลา การที่นักศึกษามีการบ้านมากเกินไป ต้องใช้เวลาที่นอกเหนือจากการเรียนในการทำการบ้านหรือทำงานกลุ่ม จึงส่งผลให้ไม่มีเวลาในการอ่านทบทวนบทเรียน หรืออ่านในสิ่งที่ตนสนใจ นอกจากนี้บรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมของที่พักอาศัยยังส่งผลต่อประสิทธิภาพของการอ่านหากในบริเวณนั้นมีเสียงรบกวน อากาศร้อน อากาศไม่ถ่ายเท หรือแสงสว่างไม่เพียงพอ ก็ทำให้นักศึกษาไม่มีแรงจูงใจในการอ่านและขาดสมาธิในการอ่านอีกด้วย

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัย

- 1) ในยุคปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด - 19 สำนักสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ควรปรับรูปแบบและวิธีการในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้อยู่ในรูปแบบออนไลน์มากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมกรรมการอ่านของนักศึกษา เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้แบบออนไลน์ เป็นต้น
- 2) คณาจารย์ในรายวิชาต่าง ๆ ควรปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยกระตุ้นให้นักศึกษารู้จักค้นคว้าและมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนพัฒนาทักษะในการอ่านและการคิดวิเคราะห์ให้มากขึ้น โดยประยุกต์ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่อสังคมออนไลน์ในการเรียนการสอน

3) สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในหน่วยงานของตน เช่น สำนักหอสมุดสำนักดิจิทัลเพื่อการศึกษา หรือแหล่งเรียนรู้ที่ให้บริการผ่านอินเทอร์เน็ต อันเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อนิสัยรักการอ่านของนักศึกษา รวมถึงผลของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่มีผลต่อนิสัยรักการอ่านของนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ชโรชินี ชัยมินทร์. (2559). การวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์. เชียงใหม่: ชมพูการพิมพ์.
- โชคชัย เพ็ชรนคร และคนอื่น ๆ. (2549). พฤติกรรมการอ่านหนังสือของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- โชติมา วัฒนะ. (2561). พฤติกรรมการอ่านหนังสือของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. *บรรณศาสตร์ มศว*, 11(2), 185-195.
- นฤมล เทพนวล. (2558). การศึกษาพฤติกรรมการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. *วารสารศิลปศาสตร์*, 7(2), 78-97.
- พรสวรรค์ สุวัฒน์ศรีย์. (2556). การสร้างเสริมพฤติกรรมการอ่านของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 8(25), 22-33.
- ภัทริรา สุวรรณโค. (2559). พฤติกรรมการอ่านของนิสิตคณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *อินฟอร์เมชั่น*, 23(2), 34-39.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. สืบค้นจาก <http://www.royin.go.th/dictionary/>
- รัชนิภา ภิญโญภาณุวัฒน์. (2560). ปัจจัยเชิงสาเหตุของการรู้หนังสือและความสามารถในการอ่านเพื่อรองรับโลกศตวรรษที่ 21. *วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช*, 30(2), 21-35.

- สมศักดิ์ พันธุ์ศิริ และสินทรัพย์ ยืนยาว. (2560). พฤติกรรมการอ่านของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. *รมยสาร*, 15(1), 107-117.
- สมหญิง มงคลธง. (2558). พฤติกรรมการอ่านของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ*, 3(2), 18-34.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). *การสำรวจการอ่านของประชากร พ.ศ.2561*. กรุงเทพฯ : กลุ่มวางแผนและพัฒนาสถิติด้านสังคม กองสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *สรุปผลที่สำคัญการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน 25 พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

งานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงในประเทศไทย

เสริม วัชรินทร์¹

¹อาจารย์ ภาควิชาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Received 15/3/2020 Revised 27/8/2020 Accepted 30/9/2021

บทคัดย่อ

บทความนี้เขียนขึ้นเพื่อมุ่งเน้นศึกษาวิวัฒนาการของงานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงในประเทศไทยที่มีรากฐานการกำเนิดมาจากทวีปยุโรป ซึ่งได้รับอิทธิพลแนวทางการสร้างงานจิตรกรรมแบบเหมือนจริง ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เนื่องจากในช่วงรัชสมัยดังกล่าวมีการปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาให้สอดคล้องตามแบบอย่างของประเทศที่มีวิวัฒนาการทางด้านงานศิลปะอย่างโดดเด่น เพื่อให้ทัดเทียมและเข้ากับยุคสมัย แต่ด้วยประเทศไทยมีแนวทางการสร้างงานจิตรกรรมของตนเองอยู่ก่อน ดังนั้นการรับวิธีการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมแบบเหมือนจริง ในช่วงแรกจึงมีลักษณะความเป็นลวดลายแบบไทย ๆ ไม่ละทิ้งรูปแบบประเพณีของตนเอง วิวัฒนาการจิตรกรรมแบบเหมือนจริงจึงเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองกลมกลืนไปกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน วัฒนธรรมแบบดั้งเดิม ไม่มีความขัดแย้งกับแนวคิดทางการสร้างสรรค์งานศิลปะด้านอื่น ๆ และทำให้งานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงในประเทศไทยได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: งานจิตรกรรมแบบเหมือนจริง, ภาพวาดสีน้ำมัน

A Compilation of the History of Realistic Painting

Serm Watcharin¹

¹Lecturer at Department of Fine and Applied Arts, Faculty of Humanities and
Social Sciences, Chiang Mai Rajabhat University

Received 15/3/2020 Revised 27/8/2020 Accepted 30/9/2021

Abstract

The purpose of this article is to study the evolution of realistic painting in Thailand with a foundation originating in Europe. It is influenced by realistic painting since the reign of King Rama IV. The education system has been adapted to the example of a country that has evolved in art to be comparable to that era, but Thailand has a way of creating its own paintings. Therefore, the early adoption of a realistic painting method was characterized by a traditional Thai pattern without abandoning its own traditional style. The evolution of realistic painting is therefore gradual, it has its own uniqueness, in harmony with the way of life of the people, has traditional culture and there is no conflict with the creative concept of other arts and makes realistic painting in Thailand continuously popular from the past to the present.

Keywords: Realistic painting, Oil painting

1. บทนำ

การพัฒนางานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงในประเทศไทยนั้นมีลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไป เริ่มจากแบบไทยประเพณีที่ได้รับอิทธิพลจากจีนและอินเดียมาเป็นงานจิตรกรรมที่มีการเพิ่มค่าน้ำหนักของภาพให้มีมิติมากขึ้นตามแบบ จนกลายเป็นงานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงในปัจจุบัน ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูล พบว่า ในแต่ละช่วงเวลาในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของงานจิตรกรรมจะมีการเชื่อมโยงกับการสนับสนุนส่งเสริมจากสถาบันพระมหากษัตริย์ในแต่ละช่วง เช่น รัชกาลที่ 4 จนถึงรัชกาลที่ 9 ถือว่ามีความชัดเจนและสมบูรณ์แบบในงานจิตรกรรมแบบเหมือนจริง พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงศึกษาการวาดภาพด้วยพระองค์เองและส่งผลงานจิตรกรรมเข้าร่วมแสดงในงานศิลปกรรมแห่งชาติอีกด้วย สร้างความปลาบปลื้มต่อบุคคลในวงการศิลปะเป็นอย่างมาก และด้วยพระบารมีของพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ที่มีพระราชดำริสนับสนุน ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมาทุกยุคทุกสมัย ทั้งยังมีการสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ และสนับสนุนผ่านโครงการต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐผ่านกรมศิลปากรกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานภาคเอกชน เช่น ธนาคาร บริษัท เงินทุน หลักทรัพย์ต่าง ๆ จะจัดงานประกวดผลงานศิลปะเพื่อเทิดพระเกียรติในวโรกาสต่าง ๆ ทำให้เชื่อได้ว่าวงการศิลปะและงานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงยังคงอยู่คู่เมืองไทยตลอดไป

2. ที่มาและความสำคัญของงานจิตรกรรมแบบเหมือนจริง

ในหนังสือแบบอย่างศิลปะตะวันตกของผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัสนีย์ ชูอรุณ (2528, น.94) กล่าวไว้ว่า โดยทั่วไปแล้วคำว่า “Realism” หมายถึง งานที่แสดงถึงเรื่องราวที่ขาดสุนทรียภาพ โดยไม่มีการตัดทอนรูปทรงหรือทำให้เป็นแบบแผนเสียใหม่ ด้วยเหตุนี้ศิลปะลัทธิเรียลลิสม์จึงมีความหมายตรงข้ามกับศิลปะอุดมคติ (Ideal art)

ผู้เป็นเลิศในสมัยแรกของลัทธิเรียลลิสม์ ได้แก่ Gustave Courbet ซึ่งได้จัดแสดงผลงานของศิลปินลัทธินี้ขึ้นในปี พ.ศ. 2398 ในงานจิตรกรรมแบบเรียลลิสม์ ศิลปิน

มักจะเขียนเรื่องราวความยากจน ข้นแค้นและน่าเกลียดขี้เหร่ ซึ่งแตกต่างจากลัทธิเนเจอร์ลิสต์หรือลัทธิเหมือนธรรมชาติ (Naturalism) ตรงที่ลัทธิเนเจอร์ลิสต์ จะเขียนรูปเหมือนธรรมชาติอย่างไม่มีผิดเพี้ยน

ขบวนการศิลปะลัทธิเรียลิสต์มีอยู่ในประเทศฝรั่งเศส ในช่วงเวลาประมาณ พ.ศ. 2390-2410 การที่ กูร์เบต์ จัดแสดงผลงานลัทธินี้ขึ้น เพื่อคัดค้านสถาบันศิลปะที่ไม่ยอมรับผลงานของพวกเขา ลัทธิเรียลิสต์ในพุทธศตวรรษที่ 24 หาทางจัดขบวนการใช้เรื่องราวแบบอุดมคติของจิตรกรรมแบบโรมันติกและนีโอคลาสสิกอย่างตรงไปตรงมา พวกเขาต้องการให้งานจิตรกรรมได้แสดงถึงชีวิตประจำวันอันหยาบกร้านเท่านั้นเอง

วินัย ปราบริปู (2549, น.1) ให้คำอธิบายความหมายของศิลปะแบบเหมือนจริง ไว้ในหนังสือนิทรรศการ “ความประทับใจกับภาพเหมือนจริง (Realism & Impression) ศิลปะลัทธิเรียลิสต์ ศิลปะรูปแบบเหมือนจริงหรือสัจนิยม” เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางศิลปะในฝรั่งเศส ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ศิลปินกลุ่มนี้มีความเห็นว่าการที่ศิลปินจะเขียนภาพสิ่งใดก็ตาม ต้องเคยเห็นสิ่งนั้นมาก่อนและการสร้างสรรค์ให้เกิดคุณค่า ต้องเกิดจากการมองเห็นของศิลปิน ดังนั้นเหตุการณ์เหล่านี้ศิลปินต้องสัมผัสพบเห็นแล้วถ่ายทอดออกมาเป็นงานศิลปะเหมือนกับสิ่งที่เห็น ผลงานจิตรกรรมมีปรัชญาแสดงออกด้านเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน ไม่เพ้อฝันหรือหนีความจริง เช่น ความอดอยากและความน่ารังเกียจของสังคม

สุธี คุณาวิชยานนท์ (2561, น.88) กล่าวถึง “เรียลิสต์” ไว้ว่า เป็นลัทธิศิลปะทั้งในสาขาจิตรกรรม และวรรณกรรมซึ่งแพร่หลายอยู่ในยุโรปตะวันตกและสหรัฐอเมริกา โดยเริ่มจากประเทศฝรั่งเศส เรียลิสต์ไม่เพียงถ่ายทอดธรรมชาติออกมาเป็นภาพเขียนที่เหมือนจริงเชิงประจักษ์แบบธรรมชาตินิยมเท่านั้น สำหรับลัทธิธรรมชาตินิยมในศิลปะไม่ใช่รูปแบบหรือสไตล์ทางศิลปะ แต่เป็นท่าทีหรือทัศนคติในการทำงานศิลปะมากกว่า ธรรมชาตินิยมคือการนำเสนอหรือพรรณนารูปคน สัตว์ และสิ่งของ อย่างซื่อตรงแม่นยำ จัดได้ว่าเป็นคู่ตรงข้ามกับ “อุดมคตินิยม”(Idealism) คำว่า Naturalism (ลัทธิเหมือนธรรมชาติ) มักถูกใช้ทดแทนคำว่า realism จนเกิดความสับสน เรียลิสต์จัดได้ว่ามี

2 แบบ แบบแรกจะเหมือนกับ naturalism แสดงภาพเหมือนของสรรพสิ่ง โดยไม่เกี่ยวข้องกับยุคสมัยในประวัติศาสตร์ศิลปะ และแบบที่สอง Realism ที่เริ่มต้นด้วย R ตัวใหญ่ หมายถึงรูปแบบเฉพาะทางศิลปะในสมัยกลาง คริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นงานศิลปะที่มีความสนใจในเรื่องราวชีวิตประจำวันของคนธรรมดาสามัญอีกด้วย

ศิลปินผู้บุกเบิกศิลปะลัทธิสังคมนิยมนี้คือ Gustave Courbet เขาได้ประกาศว่าเขาไม่เคยเห็นเทวดานางฟ้า จึงไม่อาจเขียนภาพสิ่งเหล่านั้นได้ คำพูดนี้สะท้อนความเชื่อแบบสมัยใหม่ พร้อม ๆ กับการปฏิเสธแนวคิดและธรรมเนียมประเพณีโบราณอีกด้วย Charles Baudelaire นักวิจารณ์และกวีชาวฝรั่งเศสได้เคยกล่าวถึงเรียลลิสม์ว่าเป็นศิลปะที่นำเอาคติวีรบุรุษของชีวิตสมัยใหม่มาเป็นเรื่องราว และเนื้อหาในศิลปะ

การเกิดลัทธิสังคมนิยมในขณะที่การปฏิวัติกำลังแพร่กระจายไปทั่วยุโรปในปี ค.ศ. 1848 ได้ทำให้การเขียนภาพเน้นไปที่เรื่องราวของชีวิตสมัยใหม่ กลายเป็นประเด็นทางการเมืองไปอย่างมาก Atkins ผู้ประพันธ์หนังสือ Art Spoke กล่าวว่า สำหรับคนดูงานศิลปะที่เป็นพวกหัวเก่า การได้เห็นภาพชาวนาที่ดูไม่น่าอภิรมย์ได้ก่อให้เกิดความรู้สึกกลัวราวกับเห็นคนเถื่อนยืนอยู่ที่ประตูบ้าน และเรียลลิสม์เป็นผลพวงของการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่ทำให้ลำดับชนชั้นในสังคมขยับขึ้นและกระฎุมพีมีอำนาจเพิ่มขึ้นอีกด้วย Atkins กล่าวว่าชนชั้นกลางมักจะมิรสนิยมที่ชื่นชอบความเป็นจริงและสิ่งที่ถูกตรวจสอบได้ทางวิทยาศาสตร์ ความเป็นจริงดังกล่าวได้รับการนำเสนอได้อย่างถึงใจในภาพเขียนแบบเรียลลิสม์ และในภาพถ่ายที่เป็นนวัตกรรมทางเทคโนโลยีใหม่ล่าสุดในคริสต์ศตวรรษ 1840 ด้วยเช่นกัน

Atkins ตั้งข้อสังเกตว่ามุมมองของภาพเขียนเรียลลิสม์กับภาพถ่ายคล้ายกันในแง่ที่เน้นไปที่ภาพเล่าเรื่องภายนอกอย่างที่เราเห็นตรงไปตรงมา ซึ่งยังไม่หลากหลายและไม่มีรูปแบบที่แน่ชัด มักจะมีบุคลิกลักษณะแบบการรายงานเรื่องราวอย่างเข้มข้น ศิลปินคนสำคัญของลัทธินี้ อาทิ Gustave Caillebotte (ค.ศ.1848 – 1894) Edouard Manet (ค.ศ. 1832 – 1883) และ Honore Daumier (ค.ศ.1808 – 1879) เขียนภาพพรรณนาชีวิตคนงาน

ทั้งในและนอกเมืองในโทนที่ให้เกียรติเฉก เช่นเดียวกับภาพเขียนเหล่าขุนนางและชนชั้นนำในจิตรกรรมสมัยก่อน

ภาพเขียนสีน้ำมัน โดย Thomas Eakins (ค.ศ.1844-1916) จิตรกรอเมริกันที่ถูกจัดว่าอยู่ในลัทธิ เรียลลิสม์ ชิ้นที่ดังที่สุดชิ้นหนึ่งของเขาคือ The Gross Clinic (ปี ค.ศ. 1875) เป็นภาพที่จิตรกรบันทึกภาพเหตุการณ์การสอนการผ่าตัดทางการแพทย์สมัยใหม่ โดย Dr. Samuel David Gross ใน Jefferson Medical College ในภาพเขียนนี้ Eakins เขียนบรรยายให้เห็นสภาพแวดล้อมทางวิชาการแพทย์ที่เต็มไปด้วยนักเรียนการแพทย์ที่กำลังคร่ำเคร่งกับการศึกษา บรรยายภาพที่สมจริง เคร่งขรึม แสดงถึงความเป็นเหตุผลแบบวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ตรงข้ามกับภาพเขียนแนวเล่าเรื่องตำนานและแสดงความเป็นอุดมคติแบบสมัยก่อน

Atkins ตั้งข้อสังเกตว่ามันเป็นเรื่องยากที่จะระบุถึงแนวทางหรือนุคลิกในรูปแบบของเรียลลิสม์อย่างชัดเจน โดยทั่วไปจิตรกรรมในแนวนี้อาจเขียนภาพลงตาอย่างชัดเจน ปราศจากสิ่งแปลกปลอมเฉกเช่นภาพถ่ายที่ดูเหมือนว่าจะรู้รูปแบบทางศิลปะ ศิลปินในกลุ่มเรียลลิสม์ต้องการหลีกเลี่ยงการระบายแบบทึ่งพิสดาร แม้ว่าศิลปินกลุ่มที่ใกล้ชิดที่เกิดขึ้นในเวลาที่ยับยั้งอย่างลัทธิอิมเพรสชันนิสม์จะต้องการเน้นในเรื่องสีแปรปรวน ฟ้า ๆ แต่จิตรกรรมอิมเพรสชันนิสม์มักจะถูกรับมองว่า คือภาพเขียนที่พยายามถ่ายทอดความเหมือนจริงตามตาเห็นหรือบรรยายภาพของโลกที่ตามองเห็นอย่างแม่นยำ ระหว่างคริสต์ทศวรรษ 1870 ศิลปินหลายคนในกรุงปารีสได้เปลี่ยนจากทำงานในแนวเรียลลิสม์ไปสู่การแสดงออกที่เป็นส่วนตัวมากขึ้น สะท้อนถึงทัศนคติ “ศิลปะเพื่อศิลปะ” (Art for art’ sake) ที่กำลังแพร่หลายมากขึ้น ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่อิทธิพลของวัฒนธรรมญี่ปุ่นกำลังเป็นที่สนใจของศิลปินในปารีส

นอกจากทัศนคติในการสร้างงานเหมือนจริงเพื่อแสดงความเป็นจริงในสังคมร่วมสมัยที่ส่งอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อศิลปะสมัยใหม่ที่กำลังเกิดตามกระแสเรียลลิสม์แล้วการทำลายโครงสร้างเดิมของวงการศิลปะยุคเก่าโดยสมาชิกแกนนำของเรียลลิสม์ ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่บ่งชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงไปสู่ศิลปะสมัยใหม่ที่สำคัญด้วยเช่นกัน

เหตุการณ์สำคัญดังกล่าวเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1855 ในปีนั้น Gustave Courbet หัวหน้ากลุ่มลัทธิเรียลิสต์ได้แสดงถึงความคิดนอกกรอบด้วยการปฏิเสธกลุ่มสถาบันของรัฐ Courbet ได้จัดแสดงผลงานของเขาเองในงาน The Paris Universal Exhibition โดยไม่หวังพึ่งนิทรรศการที่จัดอย่างเป็นทางการโดยหน่วยงานรัฐ เหตุการณ์นี้ได้รับการกล่าวถึงจากนักประวัติศาสตร์ศิลปะหลายคนว่าเป็นจุดเริ่มต้นของศิลปะสมัยใหม่

จากการศึกษาแนวทางการให้ความหมายและที่มาของงานจิตรกรรมแบบเหมือนจริง จะเห็นได้ว่าปรัชญาแนวทางของงานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงนั้นมีแนวทางที่ตรงข้ามปรัชญาของงานจิตรกรรมแบบอุดมคติ (Ideal art) ที่เน้นจินตนาการหรือสิ่งที่สมมุติขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องมีอยู่จริงบนโลกนี้ แต่ในความเป็นจริงด้านการปฏิบัติแล้วแนวทางจิตรกรรมแบบอุดมคติ (Ideal art) ยังคงต้องอาศัยพื้นฐานการฝึกฝนทักษะการสร้างงานจากรูปแบบเหมือนจริงให้เข้าใจก่อน แล้วจึงพัฒนาไปสู่แนวทางในอุดมคติของแต่ละบุคคล ดังตัวอย่างสถาบันการสอนศิลปะส่วนมากมักจะเน้นการฝึกศิลปะแบบเหมือนจริงก่อนที่จะพัฒนาไปเป็นรูปแบบอื่น เช่น งานศิลปะ ลัทธิศิลปะแบบเหมือนจริงพัฒนาไปยังลัทธิเซอร์เรียลลิสต์ (Surrealism) ก็ยังคงไว้ซึ่งรายละเอียดที่เหมือนจริงอยู่มาก รวมถึงศิลปินที่สร้างงานในลัทธิอื่น ๆ ส่วนมากฝึกฝนผ่านรูปแบบเหมือนจริงทั้งสิ้น

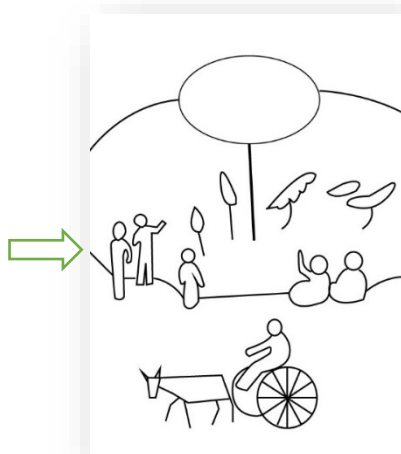
3. งานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงในประเทศไทย (Realism painting in Thailand)

งานจิตรกรรมในประเทศไทยมีความเป็นมาที่ยาวนานประมาณ 700 ปี ช่วงสมัยสุโขทัย ซึ่งงานจิตรกรรมจะเป็นแบบลอยลาย เน้นการใช้เส้นตัด เป็นตัวกำหนดรูปทรง ขอบเขต และขนาดของภาพ งานจิตรกรรมในรูปแบบนี้ดำเนินต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในยุคสมัยของรัชกาลที่ 4 จึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของงานจิตรกรรมเกิดขึ้นเนื่องจากการค้นพบว่า งานจิตรกรรมที่วัดบรมนิวาสและวัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีการสร้างค่าน้ำหนักแสงเงาขึ้นในงานจิตรกรรมฝาผนัง โดยผู้วาดชื่อ ขวัญ อินไชย ได้แรงบันดาลใจในการสร้างงานจิตรกรรมวาดภาพโฆษณาสินค้าของชาวยุโรป เพราะในสมัยรัชกาลที่ 4 มีการติดต่อการค้ากับประเทศแถบยุโรปมากขึ้น

ทำให้ได้รับอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรม การแต่งกาย การแพทย์ รวมทั้งด้านศิลปะ ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและเรื่องราวของงานจิตรกรรมไทย จากแบบประเพณีนิยมมาเป็นแบบเหมือนจริงมากขึ้น ส่วนด้านเนื้อหานั้นมีการใส่ภาพที่เป็นกิจกรรมของสามัญชนมากขึ้น

ภาพต้นแบบ

โครงสร้างขององค์ประกอบ

โครงสร้างของค่าน้ำหนัก

ภาพที่ 1 การเปลี่ยนแปลงรูปแบบจิตรกรรมไทยของ ขวัญ อินโพธิ์

ที่มา: (ทิมา : (ตัวเน้น, 2564)

จากตัวอย่างภาพจะเห็นได้ว่า แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการนำเสนอให้มีมิติของภาพแล้วยังใส่เรื่องราวในยุคสมัยนั้นแทรกไว้ในภาพอีกด้วย เช่น ภาพการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวตะวันตก ซึ่งจะเห็นได้ว่า การแต่งกายมีความแตกต่างไปจากคนไทยในยุคสมัยนั้น เทคนิคการวาดใช้การตัดเส้นน้อยลง โดยใช้การเพิ่มค่าน้ำหนักที่รูปทรงให้มีมิติเข้ามาแทน ทำให้ภาพสมจริงมากขึ้นและนี่ก็คือ การเริ่มต้นการวาดภาพแบบเหมือนจริงครั้งแรกในประเทศไทย

ภาพที่ 2 รัชกาลที่ 5 เสด็จทอดพระเนตรงานแสดงผลงานศิลปะ เวนิส เบียนนาล่า
ที่มา: (หัตถภพ ตั้งมหาเมฆ, 2552, น.16)

4. พัฒนาการงานจิตรกรรมแบบเหมือนจริง

การพัฒนางานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงมีความจริงจังและถูกต้องตามหลักการมากขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชการที่ 5 พระองค์ทรงสนพระทัยในการพัฒนาบ้านเมืองให้ทันสมัยทัดเทียมกับอารยประเทศ จึงได้เสด็จประพาสทวีปยุโรปเป็นครั้งแรก เพื่อเป็นการเจริญสัมพันธไมตรีกับมิตรประเทศที่เจริญแล้ว มีการศึกษาดูงานด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านศิลปะด้วย ซึ่งประเทศแถบยุโรปให้ความสำคัญในด้านนี้มาก ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมและสาธารณูปโภคอื่น ๆ เช่น มีการจัดสร้างอนุสาวรีย์ตามสถานที่สำคัญ ให้มีการวาดภาพตกแต่งตามผนังพระราชวัง เป็นต้น

ในส่วนของงานศิลปะนั้น พระองค์ทรงพระทัยเป็นพิเศษ มีการซื้อผลงานของศิลปินระดับโลกหลายชิ้น เพื่อสะสมและเป็นของฝากให้กับเชื้อพระวงศ์ และเหล่าเสนาบดีที่อยู่เมืองไทย โดยภาพบางภาพยังคงมีการดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน และมีมูลค่าเพิ่มขึ้นมากกว่า 100 ล้านบาทในปัจจุบัน

ภาพที่ 3 คาเมล

ที่มา: (วินัย ผู้นำพล, 2547, น.48)

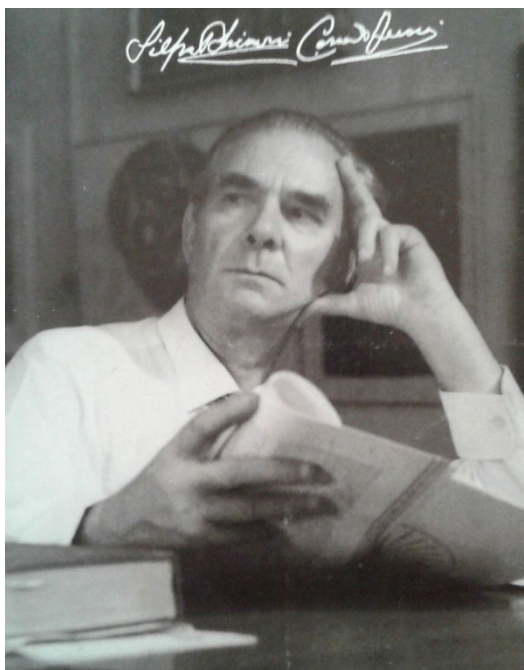
ภาพคาเมล สันนิฐานว่าเป็นภาพของปิักส์โซอยู่ในเมืองไทยตั้งแต่ สมัยรัชกาลที่ 5 ทรงซื้อมาเป็นของฝากแก่เหล่าเสนาบดี แต่ภาพนี้ยังอยู่ในขั้นตอนของการตรวจสอบทางหลักฐานอีกหลายๆ ด้าน เพราะยังมีความคิดเห็นขัดแย้งกันในหมู่นักวิจารณ์ศิลปะทั้งในและต่างประเทศ ว่าเป็นภาพวาดของ Picasso จริงหรือไม่

นอกจากการซื้อภาพแล้วยังมีการว่าจ้างช่างเขียนจากประเทศอิตาลีมาวาดภาพเพื่อการตกแต่งอาคารในพระราชวังอีกหลายแห่ง

ภาพที่ 4 งานจิตรกรรมพระที่นั่งอนันตสมาคม ที่มา: (มดิชน, 2560)

5. งานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงในสถาบันการศึกษา

ภาพที่ 5 อาจารย์ศิลป์ พีระศรี

ที่มา : (วิจิตร อภิชาติเกียรติ (บก.), 2544)

เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปเนื่องจากกระแสการหลั่งไหลเข้ามาของอารยธรรมตะวันตกเกือบทุกด้านทำให้การดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยในสมัยนั้นต้องมีการปรับตัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่เว้นแม้แต่ด้านศิลปะ การปฏิเสชนั้นดูจะไม่ใช่วางเลือกที่ถูก ฉะนั้นการตั้งรับปรับเปลี่ยนบางอย่างให้ดีขึ้น และรักษาบางอย่างให้คงอยู่น่าจะเป็นทางออกที่ดีที่สุดในช่วงเวลานั้น

ในสมัยรัชกาลที่ 6 ทรงมีรับสั่งให้ศิลปินชาวอิตาลี ชื่อ Carlo Rigoli เขียนภาพประดับบนฝาผนังพระที่นั่งอนันตสมาคม พร้อมทั้งมีการตั้งโรงเรียนเพาะช่างหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าโรงเรียนช่างสิบหมู่ เพื่อดำเนินการผลิตช่างแผนกต่าง ๆ รวมทั้งแผนกศิลปะด้วย มีการเรียนการสอนแบบยุโรป ควบคู่ไปกับการงานศิลปะแบบไทยประเพณี ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้งานจิตรกรรมมีความเป็นสากลมากขึ้น แต่ยังคงมีการผสมผสาน

ความเป็นไทยไว้ เช่น เนื้อหา เรื่องราวเป็นแบบไทย รูปแบบผสมผสานความเป็นสากล ทำให้มีเอกลักษณ์เฉพาะของยุคนั้น ศิลปินที่มีชื่อเสียงในยุคนี้นี้ ได้แก่ เหม เวชกร เฉลิม นาคิ์รัตน์ และจำรัส เกียรติก้อง เป็นต้น ผลงานยุคนี้นั้นเป็นยุคที่เริ่มมีความเป็นสากลเด่นชัดมากขึ้น แต่ยังมีผู้คนสนใจเป็นจิตรกรน้อยมาก เนื่องจากยังไม่มีอาชีพรองรับอย่างชัดเจน

6. การพัฒนาจิตรกรรมแบบเหมือนจริงเต็มรูปแบบ

การมาของศาสตราจารย์ Corrado Feroci เป็นการเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าของวงการศิลปะในประเทศไทย ท่านได้สร้างศิลปิน ครู อาจารย์ นักวิชาการด้านศิลปะขึ้นมาประดับวงการมากมาย โดยศาสตราจารย์ Corrado Feroci ได้ก่อตั้งโรงเรียนศิลปะขึ้นชื่อว่า โรงเรียนปราชญ์ศิลป์ มีวิธีการสอนแบบสถาบันการศึกษา (Academie) ตามแนวทางการศึกษาศิลปะแบบอิตาลีที่มีการเปิดสอน 2 สาขาวิชาเท่านั้น คือสาขาจิตรกรรม และสาขาประติมากรรมโดยเป้าหมายแรกเน้นการฝึกเพื่อช่วยงานศาสตราจารย์ Corrado Feroci เป็นหลัก

ภาพที่ 6 มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ตั้งอยู่ตรงข้ามกับวัดพระแก้ว
ที่มา : (ไชศรี ศรีอรุณ, 2536, น.15)

ในเวลาต่อมาโรงเรียนได้ขยับฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศิลปกร ในยุคสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2486) และ Corrado Feroci ได้รับโอนสัญชาติเป็นคนไทย ใช้ชื่อว่า ศิลป์ พีระศรี

เนื่องจากการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยเน้นการปฏิบัติ ฝึกฝนทักษะอย่างเข้มข้นตามแบบของอิตาลี งานจิตรกรรมในยุคนี้จึงมีความสมจริงทั้งด้านรูปแบบผลงาน และอารมณ์ความรู้สึกของภาพ

ศิลปินที่ทำงานจิตรกรรมในยุคนี้ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ได้แก่ เพื่อ หริพิทักษ์ เฉลิม นาศิริตันน์ สวัสดิ์ ดันดิสุข ทวี นันทขว้าง และดำรง วงศ์อุปราชา เป็นต้น ผลงานศิลปินช่วงนี้ส่วนใหญ่เน้นความประทับใจจากสิ่งที่มีมองเห็น เช่น แบบหุ่นนิ่ง ทิวทัศน์ และภาพคนที่เน้นอารมณ์ความรู้สึก

ภาพที่ 7 ภาพของทวี นันทขว้าง
ที่มา : (ทวี นันทขว้าง, 2533)

ภาพที่ 8 ภาพของดำรง วงศ์อุปราช

ที่มา : (ชะลูต นิ่มเสมอ, 2546, น.20)

งานจิตรกรรมในยุคนี้มีจุดเด่นอยู่ที่ส่วนของรายละเอียดและสีในบรรยากาศ ซึ่งอย่างหลังนี้ในงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีนั้นยังไม่มีศิลปิน ส่วนมากเป็นลูกศิษย์ของอาจารย์ศิลป์ พีระศรี ซึ่งได้รับมอบหมายเป็นผู้ช่วยสอนให้อาจารย์ศิลป์ ในมหาวิทยาลัยศิลปากร

7. การเฟื่องฟูของงานจิตรกรรมแบบเหมือนจริง

งานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงในประเทศไทยนั้นมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่มีความเป็นช่างที่มีทักษะพื้นฐานคืออยู่แล้ว และลักษณะรูปแบบของงานจิตรกรรมแบบเหมือนจริง ยังเป็นที่ชื่นชอบของคนไทยมากกว่างานจิตรกรรมแบบอื่นๆ ฉะนั้นจึงมีผู้สนใจซื้อผลงานจิตรกรรม เพื่อเป็นการสนับสนุนศิลปินและใช้ในการตกแต่งบ้าน อาคารสถานที่ สำนักงานของบริษัทเอกชน รวมทั้งธนาคารต่างๆ ได้มีการเก็บสะสมงานศิลปินแนวนี้มากขึ้นทำให้บางบริษัทถึงขั้นจัดการประกวดผลงานแบบเหมือนจริงขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อเก็บสะสมผลงานจิตรกรรมในรูปแบบเหมือนจริงและเป็นการสนับสนุนจิตรกรที่สร้างผลงานแนวนี้ด้วย

ภาพที่ 9 ภาพของสุรสิทธิ์ เสาว์คง

ที่มา : (ศรีวรรณ เสาว์คง, 2559)

ศิลปินที่มีชื่อเสียงด้านงานจิตรกรรมในยุคนี้ คือ สุรสิทธิ์ เสาว์คง ไพวัลย์ คาเกลียง สมภพ แสงพรหม เรืองศักดิ์ บุญยวาณิชชกุล และเนติกร ชินโย เป็นต้น กลุ่มศิลปินที่ทำงานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงในยุคนี้ถือว่ามีความสมบูรณ์มากที่สุด เนื่องจากมีองค์ประกอบที่เอื้อการสร้างงานในรูปแบบนี้ เช่น เทคโนโลยีการถ่ายภาพ ด้วยวัสดุอุปกรณ์ที่ได้คุณภาพมากขึ้น เช่น คอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายรูป การใช้โปรเจกเตอร์สำหรับร่างภาพ ทำให้ผลงานจิตรกรรมมีความสมบูรณ์ขึ้นสูงสุด

8. การวิเคราะห์งานจิตรกรรมด้วยทัศนธาตุทางศิลปะ

เมื่อก้าวถึงการเริ่มต้นงานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงที่เกิดขึ้นในประเทศไทยแล้ว คงไม่สามารถปฏิเสธรูปแบบและเทคนิควิธีการสร้างงานจิตรกรรมได้ ซึ่งรูปแบบสร้างงานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงนี้ จิตรกรได้นำรูปแบบและวิธีการสร้างงานแบบศิลปินในยุโรปมาใช้เป็นหลัก ฉะนั้นจึงมีเหตุผลอันสมควรที่จะใช้การวิเคราะห์รูปแบบของศิลปะยุโรปด้วย คือหลักการใช้ทัศนธาตุทางศิลปะ

ทัศนธาตุทางศิลปะ (Elements)

ทัศนธาตุทางศิลปะตามหลักการวิเคราะห์ในรูปแบบศิลปะสากล หรือที่เรียกว่าหลักองค์ประกอบศิลป์ (Composition) ได้ใช้การวิเคราะห์ผ่านทัศนธาตุต่าง ๆ เช่น จุด

เส้น รูปร่าง รูปทรง แสงเงา สี พื้นผิว พื้นที่ว่าง ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจในการศึกษาผลงานและพัฒนาผลงานอย่างถูกต้อง จำเป็นต้องเข้าใจคุณสมบัติของทัศนธาตุเสียก่อน

1. จุด (Point) เป็นส่วนประกอบที่เล็กที่สุดในหน่วยของทัศนธาตุ เป็นการเริ่มต้นของทัศนธาตุอื่น เช่น การก่อสร้างของเส้นหรือรูปทรงที่มีมิติ เป็นต้น

2. เส้น (line) เกิดจากการเรียงตัวของจุดเป็นทางยาวไปตามทิศทางที่กำหนด เช่น เส้นแนวนอน แนวเฉียง เส้นโค้ง เป็นต้น นอกจากนี้เส้นยังทำให้เกิดความหนา ความบาง หรือน้ำหนักตามที่ต้องการได้

3. รูปร่าง รูปทรง (Shape, Form)

รูปร่าง คือ ขอบเขตของวัตถุที่ไร้มิติมีเพียงแต่ความกว้าง ความยาว ไม้มีความลึก หนาหรือบาง มีขอบเขตที่ชัดเจนและขาดหาย เช่น รูปทรงอิสระ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

รูปทรง มีความแตกต่างจากรูปร่าง คือมีความเป็นมิติที่เกิดจากแสงและเงา ทำให้มีความหนา นูน หรือลึกลง ทั้งนี้เกิดขึ้นได้โดยการสร้างค่าน้ำหนักที่มีความแตกต่างกัน

4. ค่าน้ำหนัก (Tone) คือ การแสดงความแตกต่างของแสงเงาที่มีความแตกต่างกัน ตามสภาพของระยะใกล้ไกล หรือเฉดสีที่มีความเข้มข้นต่างกัน

5. สี (Color) ความหมายของสีที่เป็นรูปแบบสากลที่ใช้กันทั่วไป คือ ลักษณะของแสงที่ปรากฏแก่สายตาให้เห็นจากการสะท้อนของตัววัตถุ ที่มีค่าความถี่แตกต่างกันแล้วแต่ความเข้มของสีในวัตถุ สีเป็นทัศนธาตุที่มีความสำคัญต่อการสร้างงานศิลปะ เพราะมีอิทธิพลต่อความรู้ อารมณ์ และจิตใจได้อย่างรวดเร็ว

6. พื้นผิว (Texture) คือ ลักษณะของบริเวณผิวชั้นบนของวัตถุที่สัมผัสแล้วสามารถรับรู้ได้ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร เช่น ความหยาบ เรียบ มันวาว ด้าน โส นิ่ม เป็นต้น

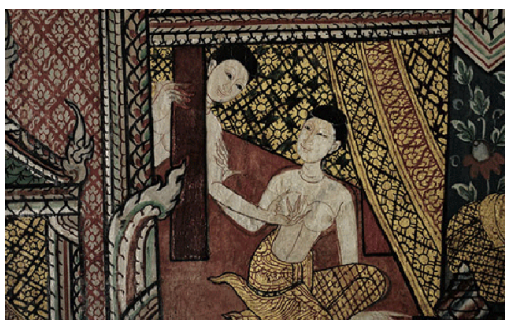
7. พื้นที่ว่าง (Space) คือ บริเวณระยะความห่างของรูปทรงทั้งภายในและภายนอกรูปทรง เพื่อให้งานศิลปะมีช่องไฟและดูไม่อึดอัดจนเกินไป

เมื่อเข้าใจความหมายต่าง ๆ ของทัศนธาตุแล้ว จึงสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงในยุคต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเป็นมาตรฐานเดียวกันนานาประเทศ

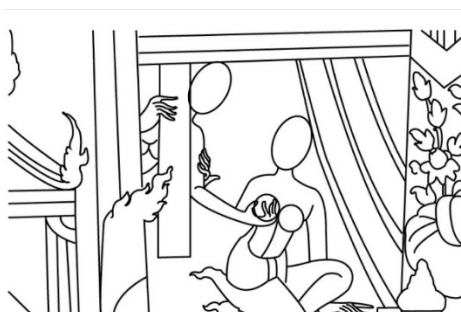
9. การวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะการใช้ทัศนธาตุในงานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงในแต่ละช่วงเวลา

งานแบบจิตรกรรมแบบเหมือนจริงในประเทศไทยมีการเริ่มต้นและพัฒนาต่อเนื่องในแต่ละยุคสมัย จวบจนปัจจุบัน ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นได้ชัดเจนด้วยหลักการทางทัศนธาตุทางศิลปะเข้ามาวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของแต่ละช่วงเวลาได้อย่างชัดเจน

1. ช่วงก่อนจิตรกรรมแบบเหมือนจริง

ภาพที่ 10 จิตรกรรมไทยรัชกาลที่ 1
ที่มา : (DIVA, 2012)

โครงสร้างที่เป็นลายเส้น

ลักษณะงานจิตรกรรมเป็นแบบไทยประเพณีได้รับอิทธิพลจากสมัยอยุธยา มีการใช้ทัศนธาตุ คือ เส้นที่อ่อนช้อยและสีแบบเรียบแบน ใช้การสร้างขนาดของรูปทรงที่แตกต่างกันเพื่อแสดงถึงจุดเด่น จุดรอง

2. ช่วงเริ่มต้นแบบเหมือนจริง

ช่วงนี้เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ลักษณะงานจิตรกรรมเริ่มมีแนวโน้มเป็นแบบเหมือนจริง มีการใช้ทัศนธาตุ เช่น น้ำหนัก แสงเงา และลดการใช้เส้นแบบจิตรกรรมไทยโบราณลงไป แต่การใช้รูปทรงเพื่อแสดงความแตกต่างของสำคัญเหมือนเดิม

ภาพที่ 11 ชวว์ อินโข่ง
ที่มา : (ตัวแน่น, 2564)

การเริ่มใช้ค่าน้ำหนักในงานจิตรกรรมไทย

3. งานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงที่มาจากกระบวนการศึกษา

ภาพที่ 12 ภาพวาดของเฉลิม นาคีร์ธน์
ที่มา : (Art DB Database)

ช่วงที่ 3 จะเป็นลักษณะงานจิตรกรรมที่เริ่มมีระบบแบบแผนอย่างตะวันตก มีการใช้ทัศนธาตุทางศิลปะที่หลากหลายมากขึ้น

- 1) เส้น ยังมีการตัดเส้นลักษณะคล้ายภาพจิตรกรรมแบบโบราณ
- 2) สี มีความสดและลึกของมิติสี ศิลปินยุคนี้เริ่มมีเทคนิค การผสมสีที่ได้รับจากชาวต่างชาติผู้สอนให้
- 3) รูปทรง มีลักษณะรูปทรงที่มีความคั่น มีมิติหลากหลาย และมีขนาดแตกต่างกัน ทำให้ผลงานน่าสนใจ
- 4) องค์ประกอบโดยรวมของภาพมีความหลากหลายและลงตัว

ช่วงที่ 4 จะเป็นช่วงที่งานจิตรกรรมพัฒนาถึงขั้นสมบูรณ์แบบและเป็นที่ยอมรับ ผลงานแนวนี้น่าสนใจ ซึ่งเป็นผลพวงมาจากหลายด้าน เช่น การพัฒนาระบบการศึกษาศิลปะ วัสดุ อุปกรณ์และการถ่ายภาพเริ่มมีบทบาท

ภาพที่ 13 ภาพวาดของไพรวัลย์ ดาเกลี้ยง
ที่มา : (มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ, 2539, น. 128)

10. ผลงานสถาบันการศึกษา

ผลงานศิลปศึกษานิพนธ์ชุด “เสน่ห์ของพื้นผิววัตถุ (มันวาว)” นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นการสร้างสรรค์ผลงานเรื่องราวเกี่ยวกับลักษณะเครื่องดนตรีที่มีลักษณะพื้นผิวเคลือบโครเมียม ผ่านเทคนิคการสร้างสรรค์งานจิตรกรรม

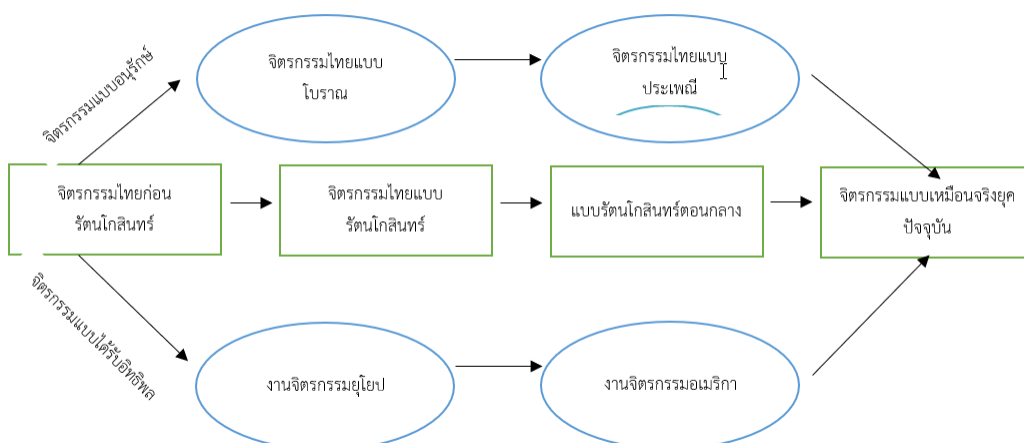

ในรูปแบบแสงที่ตกกระทบบนตัวเครื่องยนต์ แสดงถึงความโดดเด่น เป็นลักษณะการสร้างสรรคผลงานแบบเหมือนจริง แสดงถึงความรู้สึกที่ประทับใจเวลาที่สัมผัสและได้เห็น

ภาพที่ 14 ภาพวาดของวันวิสา มั่นคง
ที่มา : (วันวิสา, 2562, น.50)

11. พัฒนาการของงานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงในประเทศไทย

แผนผังที่ 1 พัฒนาการของงานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงในประเทศไทย

จากแผนผังแสดงพัฒนาการของงานจิตรกรรมตั้งแต่ยุคก่อนรัตนโกสินทร์ เข้าสู่ รัตนโกสินทร์ตอนต้น ผลงานจิตรกรรมมิได้มีการเปลี่ยนมากนัก จนกระทั่งเข้าสู่ รัตนโกสินทร์ตอนกลาง (รัชกาลที่ 4-5) งานจิตรกรรมเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงและนั่นคือ จุดเริ่มต้นของงานจิตรกรรมแบบเหมือนจริง หลังจากนั้นก็มีการพัฒนาอย่างจริงจังมากขึ้น เพราะมีการก่อตั้งสถาบันการสอนศิลปะขึ้นเป็นครั้งแรก (รัชกาลที่ 6-9) ในชื่อว่า โรงเรียนช่างสิบหมู่ (เพาะช่าง) และโรงเรียนประณีตศิลป์ ดำเนินการสอนโดย อาจารย์ ศิลป์ พีระศรี (ชาวอิตาลี) ต่อมาได้ยกระดับเป็นมหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งส่งผลให้งาน จิตรกรรมได้พัฒนาจนสมบูรณ์แบบ

นอกจากการได้รับอิทธิพลจากยุโรป ยังมีงานจิตรกรรมแบบอเมริกา เรียกว่า Photorealism หรือจิตรกรรมเหมือนภาพถ่าย เพราะเนื่องจากมีผู้ที่เดินทางไปเล่าเรียนที่ ประเทศอเมริกา รวมถึงการพัฒนาของเทคโนโลยีการถ่ายภาพได้พัฒนาขึ้น แต่เป็นที่น่า สังเกตว่าแม้งานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ งาน จิตรกรรมไทยแบบโบราณหรือแบบไทยประเพณียังคงดำเนินแบบควบคู่กับจิตรกรรม สมัยใหม่เสมอ แม้ว่าจะถูกคัดทอนและผสมผสานระหว่างแบบเก่ากับแบบใหม่ แต่ ยังคงเอกลักษณ์แบบไทยไว้ได้ บางครั้งจิตรกรยังมีความชำนาญทั้งสองประเภท สามารถสร้างงานได้ทั้งแบบเก่าและแบบใหม่ โดยมีการเปิดภาควิชาหรือสาขาวิชา จิตรกรรมไทย ที่มหาวิทยาลัยศิลปากรและขยายสู่มหาวิทยาลัยอื่นๆ อีกหลายแห่งทั่ว ประเทศ พร้อมๆ กับการพัฒนางานจิตรกรรมในรูปแบบอื่นๆ ซึ่งหลังไหลเข้าสู่ ประเทศไทยอย่างมากและมีการพัฒนาคำนรูปแบบการนำเสนอแบบใหม่ๆ เพิ่มขึ้น

12. บทสรุป

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิวัฒนาการของงานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงใน ประเทศไทย พบว่าเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานอย่างเป็นระบบ จนถึงสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้มีการติดต่อกับประเทศทางทวีปยุโรป มากขึ้น ทำให้งานจิตรกรรมได้รับอิทธิพลของรูปแบบเหมือนจริงโดยใช้วิธีการสร้างค่า

น้ำหนัก จนเป็นสาเหตุให้งานจิตรกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมและพัฒนาตามลำดับ ควบคู่ไปกับการใช้เทคนิควิธีการจาก การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสร้างผลงานจิตรกรรม เช่น การใช้ต้นแบบจากภาพถ่าย การร่างภาพด้วยเครื่องโปรเจกเตอร์ การปรับแต่ง ภาพถ่ายด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ จนทำให้เกิดนิยามลัทธิทางด้านแนวนงานจิตรกรรม แบบเหมือนจริงรูปแบบใหม่ขึ้นมา เช่น ลัทธิโฟโต้เรียลลิสม์ (Photorealism) ลัทธิไฮเปอร์เรียลลิสม์ (Hyperrealism) เป็นต้น

แม้ว่างานจิตรกรรมจะมีจุดเริ่มต้น พัฒนา และเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามจากการศึกษาค้นคว้า จะพบว่ามีความเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงการเสร็จประพาสยุโรปของรัชกาลที่ 5 จนกระทั่งรัชกาลที่ 9 ที่มีการจัดการประกวดผลงานศิลปกรรมแห่งชาติ ทำให้งานจิตรกรรมแบบเหมือนจริงยังคงได้รับความนิยมสืบต่อไป

ภาพที่ 15 ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงแสดงฝีพระหัตถ์ในการวาดภาพ
ที่มา : (เพ็ญศิริ จันทรประทีปฉาย และศรันย์ ทองปาน. (ผู้รวบรวม), (2559), น.63)

เอกสารอ้างอิง

ไขศรี ศรีอรุณ. (2536). 50 ปีมหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร. 14 (ฉบับพิเศษ ครอบรอบ 50 ปี มหาวิทยาลัยศิลปากร), 8-17.

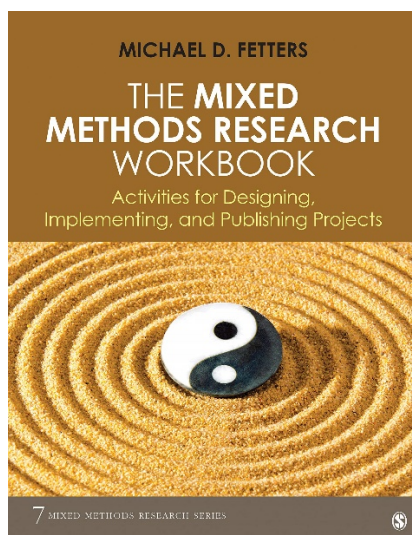
- ชะลูด นิ่มเสมอ. (2546). *ปาฐกถาศิลป์ พระศรี ครั้งที่ 8 เรื่อง “อาจารย์ศิลป์กับศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย”*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทวี นันทขว้าง. (2533). *นิทรรศการพิเศษเชิดชูเกียรติศิลปินอาวุโส ทวี นันทขว้าง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ ถนนเจ้าฟ้า วันที่ 3-31 สิงหาคม 2533*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- เพ็ญศิริ จันทรประทีปฉาย และสรันย์ ทองปาน. (ผู้รวบรวม). (2559). 89 *เรื่องราวพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9*. นนทบุรี: วิริยะธุรกิจ.
- มติชน. (2560). *เปิดประวัติ-ภาพเก่า “พระที่นั่งอนันตสมาคม”*. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/spinoff/culture/news-38292>
- มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ. (2539). *บัวหลวงระบายสี*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ.
- วันวิสา มั่นคง. (2562). *ศิลปศึกษานิพนธ์ชุด “เสน่ห์ของพื้นผิววัตถุ (มันวาว)”*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- วิจิตร อภิชาติเกรียงไกร (บก.). (2544). *109 ปี ชีวิตและจิตวิญญาณ ศิลป์ พระศรี*. กรุงเทพฯ: Yearbook Publisher.
- วินัย ปราบริปู. (2549). *นิทรรศการ “ความประทับใจกับภาพเหมือนจริง (Realism & Impression)”*. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/celebonline/detail/9580000001901>
- วินัย ผู้นำพล. (2547). *วัฒนธรรมผสมในศิลปกรรมสยาม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศรีวรรณ เสาวคง. (2559). Courtesy of FINE ART. *The Art news magazine of Thailand*. 3(2).
- สุธี คุณาวิชยานนท์. (2561). *ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย ตะวันตกและไทย*. กรุงเทพฯ : ทวีวัฒนาการพิมพ์.
- สุธา ถิ่นะวัด. (2547). *ที่มาของแนวคิดใช้สัญลักษณ์วันบรมนิวาส*. กรุงเทพฯ : เชียงใหม่ โชนาพรีนซ์.
- หอศิลป์ปรีมนาน. (2549). *ความประทับใจกับภาพเหมือนจริง*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

- หัตถพ ตั้งมหาเมฆ. (2552). ศิลปะร่วมสมัยของไทยในมหกรรมศิลปะนานาชาติ เวนิส เบียนนาเล่. *Silpakorn University Journal of fine Art*. 1(1), 205-218.
- อัศนีย์ ชูอรุณ. (2528). *แบบอย่างศิลปะตะวันตก*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- Art DB Database. (2018). *Artist รายชื่อศิลปิน*. Retrieved from <http://www.rama9art.org/artisan/artdb/artists/home.php?p=profiles&name=Chalerm%20Nakiraks>
- DIVA. (2012). *ศิลปะเชิงสังวาสในงานจิตรกรรมไทย*. สืบค้นจาก www.hiclassociety.com

บทวิจารณ์หนังสือ

พัชรพล ชิดชม¹

¹ครูชำนาญการ โรงเรียนหลักสองส่งเสริมวิทยา จังหวัดสมุทรสาคร

หนังสือแบบฝึกการวิจัยแบบผสมผสานวิธี : กิจกรรมสำหรับการออกแบบการนำไปใช้ และเผยแพร่โครงการ (The Mixed Methods Research Workbook : Activities for Designing, Implementing, and Publishing Projects) ที่เขียนโดย Michael D. Fetters พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ค.ศ.2020 โดยสำนักพิมพ์ SAGE Publications มีจำนวน 293 หน้า เป็นหนังสือที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์อีกเล่มหนึ่งสำหรับนิสิต นักศึกษาระดับปริญญาโท ปริญญาเอก ผู้สอน ผู้วิจัย และผู้ที่สนใจศึกษาวิธีวิจัยเชิงปริมาณ วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีวิจัยเชิงผสมผสานวิธี หนังสือเล่มนี้มีความแตกต่างจากวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธีเล่มอื่น โดยเน้นที่กิจกรรมเป็นหลัก เรียนรู้ผ่านการออกแบบ การนำไปใช้ และการเผยแพร่อย่างเป็นขั้นตอน โดยใช้เครื่องมือที่ผู้เขียนได้จัดทำไว้เสริมสร้างประสบการณ์จริงให้กับผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจและสามารถทำวิจัยได้

สำหรับจุดประสงค์ของหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนต้องการช่วยผู้อ่าน โดยเฉพาะผู้วิจัยที่ใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธีหรือผู้ประเมินการวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจ การผสมผสานวิธี ทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative methods) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative methods) โดยใช้กิจกรรมที่ประยุกต์ขึ้น ซึ่งแต่ละบทมีกิจกรรมที่สามารถใช้ได้ทั้งในหลักสูตร การประชุมเชิงปฏิบัติการ กลุ่มวิจัย หรือ ในห้องปฏิบัติการ เนื้อหาจะเน้นแนวคิดที่สำคัญและกิจกรรมที่จำเป็น โดยให้ผลลัพธ์ที่มากกว่าผลรวมในแต่ละบท สำหรับผู้วิจัยที่มีประสบการณ์การวิจัยแบบผสมผสานวิธี จะได้รับประสบการณ์ที่มากขึ้น โดยผู้เขียนเสนอว่าในแต่ละบทมีความเป็นอิสระต่อกันและสามารถเข้าถึงกิจกรรมที่มีความเฉพาะได้ เช่น การสร้างตารางข้อมูล การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การพัฒนาการแสดงผลร่วมกัน และการเผยแพร่การวิจัยแบบผสม เป็นต้น ผู้ที่สนใจใฝ่รู้ในการทำวิจัยแบบผสมผสานวิธี ตั้งแต่ผู้เริ่มต้นเรียนรู้ไปจนถึงผู้ที่มีประสบการณ์ทั้งหลาย สามารถนำแนวคิดการวิจัยแบบผสมผสานวิธีนี้ไปสู่การปฏิบัติได้

สาระสำคัญของหนังสือเล่มนี้ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการวิจัย ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงผสมผสานวิธีตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มต้นไปจนถึงขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการผ่านการฝึกปฏิบัติ โดยเนื้อหาจากหนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 18 บท ดังนี้

- 1 . Identifying a Topic, Rationale, and Potential Feasibility Issues for Conducting a Mixed Methods Research or Evaluation Project
2. Getting Started: Identifying a Research Topic for a Mixed Methods Project
3. Reviewing the Literature for a Mixed Methods Project
4. Incorporating Personal Background, Theory, and Worldviews Into Mixed Methods Research
5. Developing the Background, Research Objectives, and Research Questions for a Mixed Methods Research Project
6. Identifying Data Sources for a Mixed Methods Project

7. Creating Procedural Diagrams of Core Mixed Methods Research Designs
8. Constructing Procedural Diagrams of Scaffolded Mixed Methods Designs That Expand Upon Core Designs
9. Integrating Through Sampling in Mixed Methods Research
10. Identifying the Intent of Integration and Illustrating Integration Features in Mixed Methods Procedural Diagrams
11. Creating an Implementation Matrix for a Mixed Methods Study
12. Ensuring Ethical Conduct of Research With Human Subjects and Developing a Mixed Methods Research Protocol
13. Performing Fundamental Steps of Mixed Methods Data Analysis
14. Developing a Joint Display
15. Applying Advanced Procedures in Mixed Data Analysis
16. Ensuring Mixed Methods Research Integrity: Quality Considerations for Mixed Methods Research and Evaluation Studies
17. Preparing for Submission of Mixed Methods Research and Evaluation Articles for Publication
18. Writing a Mixed Methods Article Using the Hourglass Design Model

คุณค่าที่ได้จากหนังสือวิจัยเล่มนี้ เชื่อมั่นได้ว่าสามารถทำให้ผู้วิจัยเข้าใจกระบวนการออกแบบ การนำไปใช้ และการเผยแพร่การวิจัยแบบผสมผสานได้อย่างละเอียด เป็นขั้นเป็นตอนอย่างมีระบบและมีความต่อเนื่อง โดยหนังสือสะท้อนคุณค่าต่าง ๆ หลายประเด็น ดังนี้

1. ชี้ให้ผู้อ่านเข้าใจถึงแนวคิดพื้นฐานของการตั้งหัวข้อวิจัย ฝึกการวิเคราะห์ข้อดีและข้อจำกัดของหัวข้อวิจัย ทั้งในมุมมองการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ผ่านกล่องงาน (Workbox) ที่แสดงการเปรียบเทียบความ

แตกต่างแต่ละวิธีและตัวอย่างงานวิจัยประกอบทั้งในเชิงธุรกิจ เชิงการศึกษา และเชิงวิทยาศาสตร์สุขภาพ

2. อธิบายการขั้นตอนการทบทวนวรรณกรรมสำหรับการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างและขั้นตอนของการทบทวนวรรณกรรม 3 ประเภท ได้แก่ ทบทวนแบบบรรยาย (Narrative Review) ทบทวนขอบเขต (Scoping Review) และทบทวนอย่างเป็นระบบ (Systematic Reviews) รวมทั้งได้เสนอแนวทางในผสมผสาน ภูมิหลัง (Personal Background) ทฤษฎี (Theory) และโลกทัศน์ (Worldviews) สู่การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ได้อย่างชัดเจน

3. อธิบายวิธีการปรับปรุงและพัฒนาหัวข้อวิจัย โดยเสนอแนวคิดการพัฒนาและยกตัวอย่างหัวข้อ (Title) บริบทของโครงการ (Context of Your Project) ช่องว่างในวรรณกรรม (Gap in the Literature) จุดประสงค์การวิจัย (Objective) และคำถามวิจัย (Research Question) ที่ใช้สำหรับฝึกพัฒนาหัวข้อวิจัย เสนอแนะให้ผู้อ่านปรับปรุงและพัฒนาหัวข้อให้ตรงกับระดับปัญหาการวิจัยที่ใช้ว่าเน้นวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Methods) วิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) หรือวิธีการเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Methods)

4. เสนอแนวคิดการออกแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี 3 ประเภทหลัก ประกอบด้วย 1) Convergent Mixed Methods Research Design 2) Explanatory Sequential Mixed Methods Research Design และ 3) Exploratory Sequential Mixed Methods Research Design และแนวคิดการออกแบบการวิจัยในแบบอื่น ๆ ซึ่งให้เห็นองค์ประกอบของแบบแผนวิจัยที่ถูกพัฒนาขึ้นจากแบบแผนหลัก รวมทั้งได้เสนอแนวทางในการออกแบบและพัฒนาให้เป็นของผู้วิจัยเอง พร้อมกลยุทธ์การสุ่มตัวอย่างการวิจัยแบบผสมผสานวิธี

5. เสนอกลยุทธ์การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลแบบบูรณาการที่ใช้ในการวิจัยแบบผสมผสานและการประเมินโครงการ 8 ประเภท คือ 1) Building 2) Connecting 3) Exploring 4) Comparing 5) Matching 6) Expanding 7) Diffracting และ 8) Constructing a case พร้อมแผนผังขั้นตอนกระบวนการให้เห็นอย่างชัดเจน

6. นำเสนอ 7 ขั้นตอนพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงผสมผสาน ได้แก่ 1) การป้อน การล้าง และการแก้ไขความไม่สอดคล้องกันของข้อมูล 2) การกำหนดกรอบการวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา 3) การดำเนินการเบื้องต้นด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา 4) การใช้โครงสร้างองค์กรเพื่อสรุปข้อค้นพบเบื้องต้น 5) การตรวจสอบความไม่สอดคล้องกันของข้อมูล 6) การจัดระเบียบข้อค้นพบสำหรับการเผยแพร่ และ 7) การตีความข้อค้นพบและเขียนผลลัพธ์ พร้อมทั้งแสดงตารางเปรียบเทียบแต่ละขั้นตอนในลักษณะตารางคู่ขนาน และเสนอขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูงที่ใช้ในการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานและการประเมิน 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์การแสดงผลร่วม 2) การวัดปริมาณ (แปลงข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ) 3) การวัดคุณภาพ (แปลงข้อมูลเชิงปริมาณเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ) 4) การวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงคุณภาพ 5) GIS mapping 6) การวิเคราะห์เครือข่ายสังคม 7) การวิเคราะห์ตาราง 8) เกมเลียนแบบ

7. อธิบายการเขียนบทความวิจัยแบบผสมผสานวิธีเพื่อเผยแพร่ โดยใช้แบบจำลองนาฬิกาทราย (The Hourglass Model) ที่มีโครงสร้างการเขียนแบบนาฬิกาทราย 2 รูปแบบคือ 1) Empirical Article Structure และ 2) Methodological/Theoretical Article Structure

8. หนังสือมีการร้อยเรียงลำดับของเนื้อหาประกอบด้วยเครื่องมือและตัวอย่างที่มีความหลากหลาย เข้าใจง่าย ในแต่ละบทช่วยสร้างประสบการณ์ในการทำวิจัยแบบผสมผสานวิธีให้กับผู้อ่าน เป็นแนวทางในการเขียนวิทยานิพนธ์ ตลอดจนแนวทางในการเขียนบทความวิจัยแบบผสมผสานวิธี

หนังสือ The mixed methods research workbook : Activities for designing, implementing, and publishing projects เล่มนี้ เป็นหนังสือวิจัย ที่ปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้วิจัย ครูผู้สอน อาจารย์ นิสิต นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มองว่าการวิจัยแบบผสมผสานเป็นเรื่องยากที่จะผสานการวิจัยเชิงปริมาณเข้ากับการวิจัยเชิงคุณภาพให้มีความชัดเจน กลมกลืน ประกอบกับการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอนที่มีความซับซ้อน และยากที่จะนำไปปฏิบัติจริง ให้เป็นเรื่อง

ที่เข้าใจง่าย ซึ่งแบบฝึกหัดหรือเครื่องมือในแต่ละบทมีความหลากหลาย ช่วยสร้างสรรค์ประสบการณ์และองค์ความรู้อย่างเป็นระบบระเบียบและมีความต่อเนื่องกัน ตลอดจนสามารถนำไปเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์นวัตกรรมผ่านการวิจัยให้มีประสิทธิภาพและมีคุณค่า

Fetters, M. D. (2019). *The mixed methods research workbook: Activities for designing, implementing, and publishing projects*. Los Angeles: SAGE Publication.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิผู้ประเมินบทความ

ศาสตราจารย์ ดร. ขวลิต อธิปัตย์กุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รองศาสตราจารย์ ปกรณ์ภัทร จันทะไ้สร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กมลพัทธ์ ใจเอื้อกเย็น	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกศรา สุขเพชร	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิติ เอี่ยมชื่น	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปฏิพันธ์ อุทยานกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรชนิตว์ ถีนาราช	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศรีหทัย เวลล์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อริศรา เจริญปัญญาเนตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ดร.นพเกล้า ศรีมาตย์กุล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความทางวิชาการ และบทความทวิภาคีหนังสือทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยตีพิมพ์ทั้งแบบรูปเล่มและวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อค้นพบ ข้อคิดเห็นทางวิชาการและวิจัยแก่นักวิชาการ อาจารย์ นักศึกษา นักวิจัย ตลอดจนบุคคลทั่วไปทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่มีความสนใจทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กำหนดออก (Publication Frequency)

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีกำหนดออกปีละ 2 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม

กระบวนการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review Process)

บทความทุกบทความต้องผ่านการพิจารณาโดยกองบรรณาธิการของวารสาร และได้รับการตรวจอ่านจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 ท่าน/บทความ (Double blind) ทั้งนี้ผู้เขียนต้องปรับปรุงแก้ไขบทความตามที่คุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะก่อนตีพิมพ์ หากบทความไม่ผ่านการพิจารณา กองบรรณาธิการจะแจ้งผลให้ทราบ แต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนให้แก่ผู้เขียน

หมายเหตุ

* กองบรรณาธิการทรงไว้ซึ่งสิทธิในการพิจารณาและตัดสินใจตีพิมพ์ในวารสาร

** ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความต่าง ๆ ของวารสารเป็นของผู้เขียน มิใช่ความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ และมิใช่ความรับผิดชอบของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ข้อกำหนดในการส่งต้นฉบับบทความเพื่อตีพิมพ์ (Author Guidelines)

เรื่องที่เสนอตีพิมพ์

บทความที่รับตีพิมพ์ต้องเป็นบทความวิจัย บทความทางวิชาการ หรือบทความทบทวนวรรณกรรมทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องเป็นบทความที่ไม่เคยเผยแพร่ หรือตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์

การเตรียมต้นฉบับ

1. ความยาวของเนื้อหา

ต้นฉบับต้องมีความยาว 20-24 หน้ากระดาษขนาด B5 (รวมตาราง แผนภาพ และ บรรณานุกรม) ต้นฉบับภาษาไทยใช้อักษร Angsana New ขนาด 16 พอยท์ ต้นฉบับภาษาอังกฤษใช้ Time New Roman ขนาด 12 พอยท์

2. การตั้งค่าน้ำกระดาษ

ตั้งค่า ขอบกระดาษทุกด้านเว้นระยะ 1 นิ้ว และให้ระบุเลขกำกับทุกหน้าบริเวณมุมขวาบน

3. ส่วนประกอบของต้นฉบับบทความประกอบด้วย

3.1 ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนทุกคน และสถานที่ทำงาน (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

3.2 บทคัดย่อความยาวไม่เกิน 250 คำ และคำสำคัญ 3-5 คำ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

3.3 เนื้อเรื่อง

3.3.1 บทความวิจัย ประกอบด้วย ที่มาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ สมมติฐาน (ถ้ามี) กรอบแนวคิด (ถ้ามี) วิธีการวิจัย ผลการศึกษา สรุปและอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี) และเอกสารอ้างอิง

3.3.2 บทความวิชาการ ประกอบด้วย บทนำ หัวข้อเนื้อหาที่น่าสนใจ บทวิเคราะห์ สังเคราะห์ทางวิชาการ บทสรุป ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี) และเอกสารอ้างอิง

4. การอ้างอิง

ทุกบทความไม่ว่าจะเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษให้การอ้างอิงตามรูปแบบ APA 6th edition ทั้งการอ้างอิงในเนื้อหา และรายการอ้างอิงท้ายบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหา ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี โดยระบุชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์ไว้ด้านหน้าหรือหลังของข้อความที่อ้างอิง ค้นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) หากเป็นการอ้างอิงแบบคัดลอกความต้องระบุเลขหน้าด้วย

ตัวอย่าง

ราชบัณฑิตยสถาน (2554, น. 26)..... หรือ ..... (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 26)

Creswell & Smith (2018) ..... หรือ ..... (Creswell & Smith, 2018)

รูปแบบรายการอ้างอิงท้ายบทความ ให้รวบรวมรายการอ้างอิงทั้งหมดไว้ท้ายบทความ โดยเรียงลำดับตามตัวอักษรของชื่อผู้แต่ง โดยเรียงชื่อผู้แต่งชาวไทยไว้ก่อนชาวต่างชาติ

ตัวอย่าง

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

สุรชาติ พุทธิมา. (2558). *บรรณานุกรม ครรชนีและสาระสังเขป*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

Creswell, J. W. (2008). *A concise introduction to mixed methods research*. California: SAGE.

บทความวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า.

ไชยวูธ โกศล. (2561). คนตรีหนังตะลุงในจังหวัดสงขลา: ความเปลี่ยนแปลงจากอดีตสู่ปัจจุบัน. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 5(2), 39-49.

Pornumpaisakul, N. & Yenbutra, P. (2018). Synthesis of researches in teaching Thai as a foreign language. *KKU International Journal of Humanities and Social Sciences*, 8(2), 109-151.

เอกสารการประชุมวิชาการ

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.) (ถ้ามี), ชื่อ การประชุม, (น.). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2549). การศึกษาไทยในยุคปัจจุบัน. ใน กนกวรรณ สีนสุข (บ.ก.), *รายงานการสัมมนาเรื่องการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์*, (น. 12-19). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Afolabi, A. F. & Abidoye, J. A. (2011). *The integration of information and communication technology in library operations towards effective library services*. In *proceeding of the the 1st International Technology, Education and Environment Conference*. (pp. 620-628), The International Conference on Teaching, Learning and Change 2011, Omoku, Nigeria. Retrieved from <http://www.hrmars.com/admin/pics/267.pdf>

บทความหรือบทในหนังสือ

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.) (ถ้ามี), ชื่อหนังสือ, (น.). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

บุณทริกา เจริญชินวุฒิ. (2559). การศึกษาวิธีการผลิตและการบรรเลงขิม กรณีศึกษานาขวินิจ พุกสวัสดิ์. ใน *หนังสือรวมบทความวิจัยของการประชุม วิชาการระดับชาติ SMARTS ครั้งที่ 6: อุดมศึกษาแห่งเอเชีย 2016, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 17 มิ.ย. 2559*, (น. 1220 -1228). กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Bates, A., Shifflet, R. & Lin, M. (2013). In Hattie, J. & Anderman, E. M. (eds.), *International Guide to Student Achievement*. (pp. 7-9). New York, NY: Routledge.

วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์

ผู้เขียนวิทยานิพนธ์. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา คณะมหาวิทยาลัย

สุจิรา อัมรักเลิศ. (2547). *การดำเนินงานห้องสมุดดิจิทัลในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Choemprayong, S. (2010). *The transition of worldviews: Collective information behavior during the 2006 Thai Coup D'état*. Doctor of Philosophy (Information and Library Science) University of North Carolina at Chapel Hill North Carolina, USA.

แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์) ชื่อบทความ. สืบค้นจาก URL

สำนักโฆษก กลุ่มประชาสัมพันธ์และเผยแพร่. (2560, พฤษภาคม 5). ข่าวทำเนียบรัฐบาล. สืบค้นจาก
<http://www.thaigov.go.th/news/contents/details/3545>

Holland, B. (2015, January 14). *21st century libraries: The leaning commons*. Retrieved from
<https://www.edutopia.org/blog/21st-century-libraries-learning-commons-beth-holland>

การส่งต้นฉบับ

กรุณาส่งบทความในรูปแบบไฟล์ word (.docx) ทางเว็บไซต์ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/husocjr/index>